

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO VALDYMO IR VERSLO FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

GENOVAITĖ KEŽYTĖ

MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ SISTEMŲ UŽTIKRINIMAS
KINTANČIO PASAULIO IŠŠŪKIŲ VALDYMOI: LIETUVOS IR
PASIRINKTŲ EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBIŲ, KURIŲ
SUAUGUSIŲJŲ DALYVAVIMO MOKYMOSI VISĄ
GYVENIMĄ VEIKLOSE RODIKLIAI AUKŠTESNI,
LYGINAMOJI ANALIZĖ

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas

Doc. dr. Algirdas Monkevičius

VILNIUS

2023

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	4
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	5
ĮVADAS.....	7
1. MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ SISTEMOS UŽTIKRINIMO KINTANČIO PASAULIO IŠŠŪKIŲ VALDYMUI AKTUALUMAS	13
1.1. Mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui aktualių aspektų analizė	13
1.2. Europos Sąjungos lygmens mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui reglamentavimo ir iniciatyvų analizė.....	26
1.3. Nacionalinio lygmens mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui reglamentavimo ir iniciatyvų analizė	35
2. MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ SISTEMOS UŽTIKRINIMO KINTANČIO PASAULIO IŠŠŪKIŲ VALDYMUI TYRIMAS	47
2.1. Tyrimo metodologija	47
3. MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ SISTEMŲ UŽTIKRINIMO KINTANČIO PASAULIO IŠŠŪKIŲ VALDYMUI LYGINAMOJI ANALIZĖ	53
3.1. Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui reglamentavimo ir iniciatyvų lyginamoji analizė	53
3.2. Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, mokymosi visą gyvenimą sistemų komponentų lyginamoji analizė.....	62
3.2.1. Karjeros projektavimo, profesinio orientavimo paslaugų komponentų lyginamoji analizė	62
3.2.2. Mokymosi rezultatų pripažinimo komponentų lyginamoji analizė	67
3.2.3. Mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimo komponentų lyginamoji analizė	76
3.3. Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose ir įsitvirtinimo darbo rinkoje duomenų lyginamoji analizė	86
3.4. Pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni lyginant su Lietuva, mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo pranašumai	96

IŠVADOS.....	104
REKOMENDACIJOS.....	110
LITERATŪROS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	112
SANTRAUKA	118
SUMMARY	119

LENTELĖS

1 lentelė. 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano trečiojo strateginio tikslo poveikio rodikliai.....	40
2 lentelė. 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano strateginių tikslų, uždavinių ir rodiklių sąrašas	42
3 lentelė. Duomenų struktūra mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui reglamentavimo ir iniciatyvų lyginamajai analizei atlikti	52
4 lentelė. Duomenų struktūra mokymosi visą gyvenimą sistemų mokymosi rezultatų pripažinimo komponentų lyginamajai analizei atlikti	52
5 lentelė. Duomenų struktūra mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimo komponentų lyginamajai analizei atlikti	52
6 lentelė. Mokymosi visą gyvenimą reglamentavimas	60
7 lentelė. Profesinis orientavimas	66
8 lentelė. Mokymosi rezultatų pripažinimas	74
9 lentelė. Mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimas	83
10 lentelė. Pasirinktų ES valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni lyginant su Lietuva, mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui pranašumai	101

PAVEIKSLAI

1 pav. Darbo schema	10
2 pav. Megatendencijų aktualumas ateities švietimui	13
3 pav. Įgūdžių ir automatizacijos rizikos vertinimas	14
4 pav. Per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis 2019 m.	15
5 pav. Per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis 2021 m.	17
6 pav. Probleminis medis	19
7 pav. Uždavinių medis	21
8 pav. Monitoringas	25
9 pav. Galimybes atverianti sistema	30
10 pav. Ateities švietimo ir industrinio amžiaus švietimo aspektų palyginimas	34
11 pav. Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ pažangos rodikliai	39
12 pav. 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano trečiojo strateginio tikslo sąsajos su JT DVT ...	40
13 pav. Kuriama suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistema (A – asmeniui skiriama parama remiantis „individualių mokymosi sąskaitų“ principu)	43
14 pav. Komponentas – kokybiškas ir prieinamas švietimas visą gyvenimą kiekvienam gyventojui	44
15 pav. Reformoms įgyvendinti reikalingos EGADP finansavimo lėšos	45
16 pav. Tyrimo struktūra	48
17 pav. Decentralizuotas, žiniomis grįstas MVG valdymo modelis	57
18 pav. „Sitra“ ekspertų grupės rekomendacijos MVG plėtojimui Suomijoje	58
19 pav. Švietimo balas pagal EBPO gerovės indeksą	86
20 pav. Viešosios išlaidos švietimui, palyginti su BVP (visi ISCED lygmenys, išskyrus ikimokyklinį)	87
21 pav. Aukštą išsilavinimą (5-8 ISCED) turinčių 25–34 metų gyventojų dalis	87
22 pav. Aukštą išsilavinimą (5-8 ISCED) turinčių 25–64 metų gyventojų dalis	88
23 pav. Žemą išsilavinimą (0-2 ISCED) turinčių 25–64 metų gyventojų dalis	88
24 pav. 25–64 metų gyventojų išsilavinimas 2021 m.	89
25 pav. 25–64 metų gyventojų užimtumo lygis 2018–2022 m.	90
26 pav. 20–64 metų gyventojų nedarbo lygis pagal išsilavinimo lygmenis 2021 m.	90
27 pav. 20–64 metų gyventojų nedarbo lygis pagal lytį 2021 m.	91
28 pav. 25–64 metų gyventojų vidutinis pasitenkinimo gyvenimu įvertinimas pagal išsilavinimo lygmenį 2021 m.	92
29 pav. 25–64 metų gyventojų vidutinis pasitenkinimo darbu įvertinimas pagal išsilavinimo lygmenį	

2018 m.	93
30 pav. Asmenys turintys pagrindinius arba aukštesnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius pagal lytį 2021 m.	93
31 pav. Medijų raštingumo indeksas 2022 m.	94
32 pav. Per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis	95
33 pav. Per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis pagal lytį 2021 m.	95

IVADAS

Temos aktualumas. Gyvename pokyčių ir iššūkių laikais – ekonominiai, politiniai, technologiniai pokyčiai, pasaulinė COVID-19 pandemija, karo Ukrainoje situacija daro didžiulę įtaką ir kelia sumaištį tiek žmonių darbinėse veiklose, tiek jų gyvenimuose. Vis dažniau tenka dirbti neapibrėžtumų aplinkoje ir priimti sprendimus atitinkančius tokią aplinką. Šie staigūs pokyčiai skatina ugdyti ypatingas, neapibrėžtumų aplinkai tinkamas kompetencijas¹. Nuolat besikeičiantis pasaulis suaugusiems tampa mokymosi aplinka, kuri apima visas gyvenimo sritis. „Dėl tokių didžiųjų tendencijų kaip globalizacija, technologijų pažanga ir demografiniai pokyčiai keičiasi tai, kaip dirbame ir kaip veikia mūsų visuomenė, todėl didėja aukštesnio lygio ir naujų įgūdžių paklausa.“² „Palaipsniui ryškėja, kad mokymasis peržengti savo gebėjimų ribas suaugusiems tampa vienintele galimybe ne tik išlikti darbo rinkoje, bet ir neprarasti pasitikėjimo savimi kasdieniniame gyvenime.“³

Nuolatinis mokymasis, aktualių įgūdžių ugdymas visą gyvenimą padeda įveikti sunkiai nuspėjamus pasaulio iššūkius, kaip COVID-19 pandemijos metu ieškant būdų organizuoti mokymo paslaugų teikimą ir užtikrinti mokymo(si) nepertraukiamumą – naujos technologijos ir skaitmeninė transformacija sparčiai pakeitė gyvenimo, mokymo(si) ir darbo būdus, tuo pačiu „paskatino naujovių taikymo proveržį, atvėrė naujų galimybių“⁴. Tokiomis aplinkybėmis visą gyvenimą trunkantis mokymasis tapo svarbesnis nei bet kada, kur kiekvienam turėtų būti suteikiama galimybė ir teisė įgyti naujų žinių bei įgūdžių reikalingų išsaugoti ar sustiprinti galimybes darbo rinkoje, išlikti aktyviais ir savarankiškais visuomenės nariais⁵. Per daugelį metų buvo surinkta daugybė įrodymų, kad suaugusiųjų švietimas ir mokymasis tiek formalusis, tiek neformalusis ar savaiminis – gali prisidėti prie asmenų įsidarbinimo, profesinio augimo, asmeninio tobulėjimo, sveikatos ir gerovės. „Taigi mokymasis visą

¹ Nijolė Petkevičiūtė, „Vadovų mokymosi kryptys nuolatinių pokyčių aplinkoje“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 2017 m. gruodžio 6 d., 433, <https://repository.mruni.eu/handle/007/15091>.

² OECD, *OECD Skills Strategy Lithuania: Assessment and Recommendations*, OECD Skills Studies (OECD, 2021), 46, <https://doi.org/10.1787/14deb088-en>.

³ „Neformaliojo suaugusiųjų mokymosi sampratų analizė mokymosi visą gyvenimą kontekste“, 3, žiūrėta 2023 m. vasario 18 d., <https://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2015/08/Neformaliojo-suaugusi%C5%B3j%C5%B3-mokymosi-samprat%C5%B3-analiz%C4%97-mokymosi-vis%C4%85-gyvenim%C4%85-kontekste.pdf>.

⁴ „Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. 2021. Nuotolinis mokymas (is)“, NŠA, žiūrėta 2023 m. vasario 18 d., <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2021/08/Svietimas-Lietuvoje-2021-web2.pdf>.

⁵ European Education and Culture Executive Agency (European Commission), *Adult Education and Training in Europe: Building Inclusive Pathways to Skills and Qualifications* (LU: Publications Office of the European Union, 2021), 5, <https://data.europa.eu/doi/10.2797/788535>.

gyvenimą yra geriausias būdas sutikti visus pokyčius, integruoti visus visuomenės narius į socialinį gyvenimą ir aktyvų pilietiškumą, padėti jiems susikurti produktyvų ir juos patenkinantį gyvenimą.“⁶

Ekspertinių institucijų teikiamose ateities prognozėse ypač daug dėmesio skiriama skaitmenizacijos ir automatizacijos procesų plėtros pasekmėms dėl kurių tikėtina, kad atsiras didelės darbuotojų dalies perkvalifikavimo poreikis. Prognozuojama, kad iki 2035-ųjų bus automatizuota apie 300 tūkst. darbo vietų ir Lietuva priskiriama valstybėms, kurias automatizacija palies labiausiai. „Todėl valstybės lygiu turėtų būti sukurta sistema, kuri skatintų verslą bent iš dalies investuoti į šios transformacijos sukeliamą žmogiškojo kapitalo struktūrinį pokytį. Neprisitaikymas prie šios tendencijos reikštų, kad daugybei žmonių teks ieškoti žemos kvalifikacijos darbų, bus daug ekonomiškai ir politiškai nereikalingų žmonių. Siekiant to išvengti, valstybė turėtų sudaryti sąlygas ir sukurti mechanizmus, kaip formuoti ateičiai pasirengusias asmenybes.“⁷

Šios globalios tendencijos sustiprina poreikį kurti į ateitį orientuotą, lanksčią ir veiksmingą mokymosi visą gyvenimą sistemą. Mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimas kintančio pasaulio iššūkių valdymui Lietuvoje ir Europos Sąjungos valstybėse tampa prioritetiniu tikslu. Pagal suaugusiųjų dalyvavimą mokymosi visą gyvenimą veiklose, Lietuva užima 18 vietą tarp Europos Sąjungos valstybių. Neefektyvi ir fragmentuotai veikianti suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistema, nesukurtas finansinių paskatų mechanizmas, neišplėtotą kompetencijų pripažinimo sistema ir nesukurtos palankios sąlygos asmenims plėtoti karjeros planavimui būtinas kompetencijas neužtikrina asmens gebėjimų ir kvalifikacijos darnos su asmens, darbo rinkos, aplinkos ir ateities poreikiais⁸.

Temos iširtumas. Globalių tendencijų ir iššūkių kontekste suaugusiųjų švietimas, mokymasis visą gyvenimą, įgūdžių ugdymas visą gyvenimą įvairiais pjūviais analizuojami Lietuvos ir užsienio mokslininkų darbuose. Europos Sąjungos mastu suaugusiųjų švietimas, mokymasis visą gyvenimą, įgūdžių ugdymas visą gyvenimą plačiai tiriama Europos Komisijos, Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP), EPBO, Eurydice, UNESCO ekspertų. Nacionaliniu lygmeniu Vyriausybės strateginės analizės centro (STRATA) atliekamuose tyrimuose, studijose ar apžvalgose: „Mokymasis visą gyvenimą: įpročiai, patrauklumas, barjerai, naudos suvokimas“, kasmetinėje Žmogiškojo kapitalo

⁶ Aušra Rutkienė ir Elena Trepulė, „Nuotolinis suaugusiųjų mokymas(is) mokymosi visą gyvenimą kontekste“, *Acta Paedagogica Vilnensia* 23, (2009 m. sausio 1 d.): 31, <https://doi.org/10.15388/ActPaed.2009.23.3050>.

⁷ „Lietuva 2050: Švietimas, mokslas ir technologijos: kaip sukursime ateičiai pasirengusią kūrėjų visuomenę?“, LRV, žiūrėta 2023 m. vasario 18 d., [https://lr.lt/uploads/main/documents/files/3_svietimo_diskusija%20\(1\).pdf](https://lr.lt/uploads/main/documents/files/3_svietimo_diskusija%20(1).pdf).

⁸ „Nutarimas „Dėl 2021–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos švietimo plėtros programos patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2023 m. vasario 19 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cc325280565d11ec862fdcbc8b3e3e05>.

būklės apžvalgoje, Švietimo ir įgūdžių iššūkių galimybių studijoje ir kitose – aptariamos ateities tendencijos ir iššūkiai, kurie bus svarbūs švietimo, ugdymo ir įgūdžių sritims, siekiama atskleisti gyventojų požiūrį į mokymąsi visą gyvenimą, apibūdinti mokymosi patirtį, įvertinti atvirumą mokymuisi. Nagrinėjami įgimti ar įgyti gebėjimai, žinios, įgūdžiai, pagrindiniai šalies žmogiškojo kapitalo elementai. Tarptautinio suaugusiųjų kompetencijų tyrimo PIAAC duomenys analizuojami J. Dudaitės, R. Dačiulytės, J. Navickaitės monografijoje „Lietuvos suaugusiųjų raštingumo sąsaja su įsitvirtinimu darbo rinkoje ir mokymusi visą gyvenimą“ (2022), J. Dudaitės „Suaugusiųjų gebėjimai, mokymasis ir darbo rinka. Tarptautinio EBPO PIAAC tyrimo rezultatų apžvalga“ (2019). 2021 m. atliktas kiekybinis sociologinis visuomenės nuomonės tyrimas „Suaugusiųjų mokymosi poreikių tyrimo duomenų analizė“, siekiant išsiaiškinti suaugusiųjų neformaliojo mokymosi poreikius Lietuvoje.

Tyrimo objektas – mokymosi visą gyvenimą sistema bei jos komponentai.

Tyrimo problema – kaip mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimas padeda valdyti kintančio pasaulio iššūkius?

Tyrimo hipotezė – holistinis požiūris į mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimą sąlygoja kintančio pasaulio iššūkių valdymą.

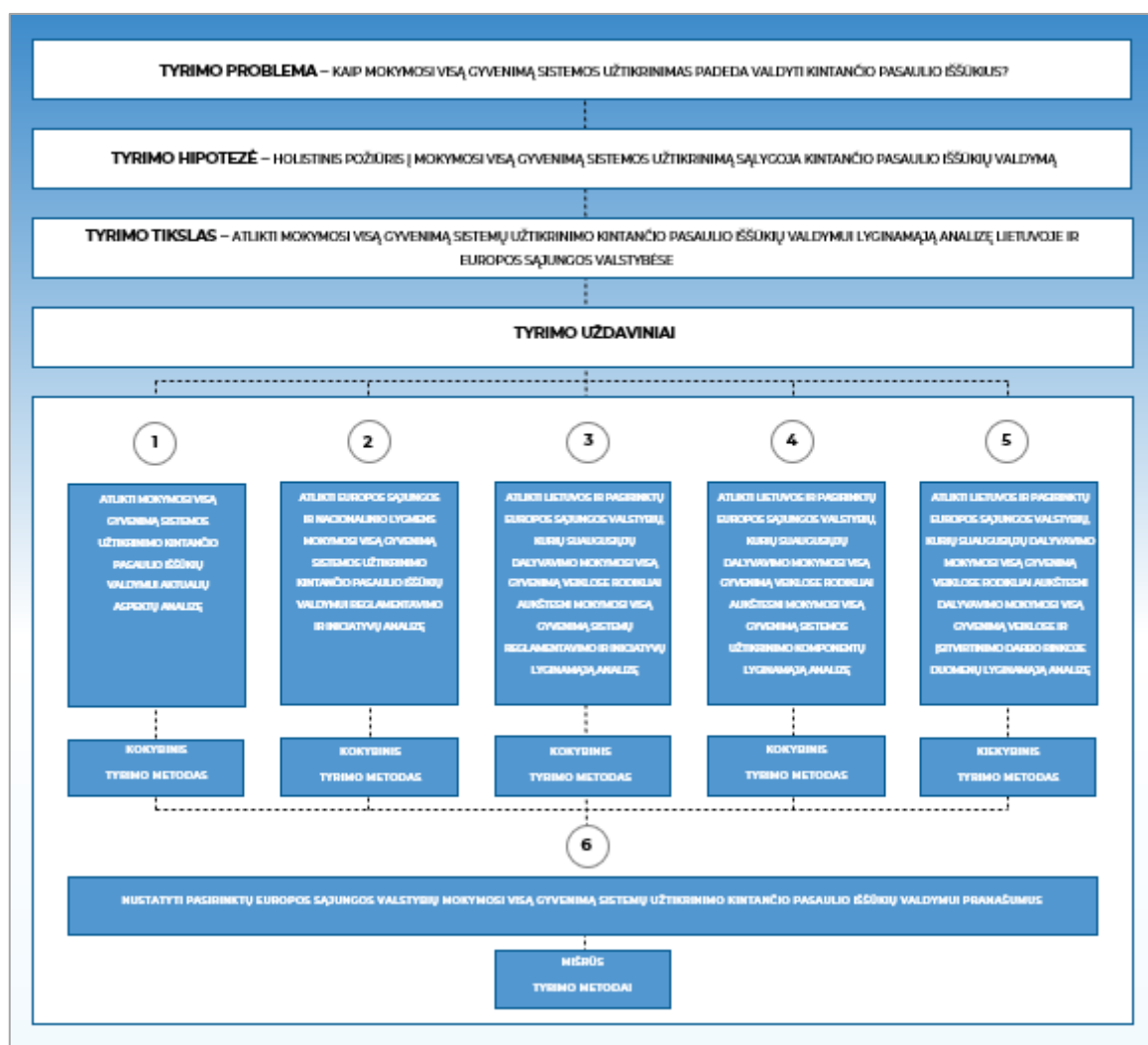
Darbo tikslas – atlikti mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui lyginamąją analizę Lietuvoje ir Europos Sąjungos valstybėse.

Darbo uždaviniai:

1. Atlikti mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui aktualių aspektų analizę.
2. Atlikti Europos Sąjungos ir nacionalinio lygmens mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui reglamentavimo ir iniciatyvų analizę.
3. Atlikti Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, mokymosi visą gyvenimą sistemų reglamentavimo ir iniciatyvų lyginamąją analizę.
4. Atlikti Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo komponentų lyginamąją analizę.
5. Atlikti Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose ir įsitvirtinimo darbo rinkoje duomenų lyginamąją analizę.

6. Nustatyti pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni lyginant su Lietuva, mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui pranašumus.

Tyrimo metodai: Pirmajam, antrajam, trečiajam ir ketvirtajam tyrimo uždaviniams atlikti naudojami kokybiniai tyrimo metodai – mokymąsi visą gyvenimą reglamentuojančių dokumentų ir mokslinės literatūros analizė, sisteminimas, turinio analizė, lyginamoji analizė. Penktajam tyrimo uždaviniui atlikti naudojami kiekybiniai tyrimo metodai – aprašomoji statistika bei grafinis duomenų vaizdavimas (logografijos metodas), lyginamoji analizė. Šeštajam tyrimo uždaviniui atlikti taikomi mišrūs tyrimo metodai – tyrimo duomenų analizė ir sisteminimas, turinio analizė, sisteminė analizė, lyginamoji analizė, aprašomoji statistika. Tyrimo duomenų analizei naudojamos Microsoft Excel ir Microsoft PowerPoint programos. Darbo schema pateikta 1 paveiksle.

Sudaryta darbo autorės

1 pav. Darbo schema

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro: turinys, įvadas, 3 skyriai, 11 poskyrių, išvados, rekomendacijos, 10 lentelių, 33 paveikslai, panaudoti 67 literatūros šaltiniai lietuvių ir anglų kalbomis.

Darbe naudojami sutrumpinimai:

EBPO - Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija

EIM – Ekonomikos ir inovacijų ministerija

ES – Europos Sąjunga

MVG – mokymasis visą gyvenimą

NPP – Nacionalinė pažangos programa

PO – profesinis orientavimas

PP – pažangos priemonė

SADM – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

ŠMSM – Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

ŠPP – Švietimo plėtros programa

Pagrindinės sąvokos:

Formalusis mokymasis – mokymasis, kuris vyksta organizuotoje ir struktūriškai apibrėžtoje aplinkoje, skirtoje specialiai mokymuisi, ir paprastai baigiasi kvalifikacijos suteikimu, dažniausiai išduodant sertifikatą ar diplomą; toks mokymasis apima bendrojo švietimo, pirminio ir tęstinio profesinio mokymo ir aukštojo mokslo sistemas.

Kintančio pasaulio iššūkių valdymas – valdymas sukuriantis atsparumą kintančio pasaulio iššūkiams, skatinantis gerovę, socialinę įtrauktį, darbo rinkos poreikių ir darbo jėgos kvalifikacijų atitiktį, lanksčias įgūdžių tobulinimo, kvalifikacijos įgijimo ir persikvalifikavimo galimybes.

Mokymasis visą gyvenimą – tikslinga mokymosi veikla, kurios nuolat imamasi, siekiant didinti žinias, įgūdžius ir kompetenciją.

Neformalusis mokymasis – formaliajam švietimui ir mokymui nepriklausantis mokymasis pasitelkiant mokymosi tikslų ir mokymosi laiko atžvilgiu suplanuotą veiklą.

Profesinis orientavimas – švietimo sistemoje vykdomas teikiant asmenims ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir profesinio konsultavimo paslaugas, o užimtumo rėmimo sistemoje teikiant asmenims profesinio informavimo, profesinio konsultavimo ir profesinės karjeros planavimo paslaugas.

Savaiminis mokymasis – mokymasis, kylantis iš kasdienės veiklos ir patirties, kuris nėra organizuotas ar struktūruotas tikslų, laiko ar paramos mokymuisi atžvilgiu; žvelgiant iš besimokančiojo perspektyvos jis gali būti nesąmoningas.

Vertinimas – procesas arba metodas, naudojamas asmenų formaliojo, neformaliojo ar savaiminio mokymosi aplinkoje pasiektiems mokymosi rezultatams įvertinti, išmatuoti ir galiausiai apibūdinti. Vertinimą atlieka teikėjas arba kiti pripažinti vertinimo paslaugų teikėjai.

1. MOKYMO SI VISĄ GYVENIMĄ SISTEMOS UŽTIKRINIMO KINTANČIO PASAULIO IŠŠŪKIŲ VALDYMOI AKTUALUMAS

1.1. Mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui aktualių aspektų analizė

Šiame poskyryje siekiama atlikti darbo temai aktualių aspektų analizę: detaliau išnagrinėti pagrindines kintančio pasaulio iššūkių tendencijas įtakančias suaugusiųjų švietimą, mokymąsi visą gyvenimą, apibrėžti darbo temos problematiką – išskirti priežasčių ir pasekmių ryšius, kurie įtakoja mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui aktualumą, sudarant probleminį medį. Išnagrinėti numatytus veiksmus, kurių imamasi problemai išspręsti bei sąsajas ir poveikį išskirtoms priežastims bei galimoms pasekmėms, sudarant uždavinių medį.

Pagrindinėms kintančio pasaulio iššūkių tendencijoms (megatendencijoms), aktualioms nagrinėjamai temai apžvelgti paranku bus naudoti Vyriausybės strateginės analizės centro (STRATA) „Švietimo ir iššūkių galimybių studijoje“ pateiktą klasifikaciją (2 pav.). Pačios aktualiausios nagrinėjamai temai yra spartėjančių technologinių pokyčių ir hipersusietumo, švietimo ir mokymosi įvairėjimo, įvairėjančios nelygybės ir didėjančio demografinio disbalanso tendencijos.

Tendencija	Aktualumo lygis	Aktualumo pobūdis
1. Spartėjantys technologiniai pokyčiai ir hipersusietumas	išskirtinai aktualu	Pasiekti lygų naujų mokymosi formų prieinamumą; personalizuotą mokymą derinti su bendro kultūros pagrindo perteikimu; nuolat atnaujinti mokymo metodus; atverti švietimo sistemą nuolatiniam atsinaujinimui.
2. Klimato kaitos ir aplinkos būklės blogėjimas	aktualu	Perteikti visuomenei klimato kaitos žinias, ugdyti norą prisidėti prie aplinkos gerinimo
3. Didėjantis demografinis disbalansas	aktualu	Išskirtinį dėmesį skirti mokymuisi visą gyvenimą (MVG), mokymosi būdus pritaikyti vyresniems žmonėms.
4. Švietimo ir mokymosi įvairėjimas	labai aktualu	Sukurti patogias platformas personalizuotam mokymuisi, lanksčius būdus pripažinti įgytas kvalifikacijas.
5. Įvairėjanti nelygybė	labai aktualu	Išlyginti mokymosi prieinamumo netolygumus (geografinius, technologinius), įskaitant vaikų ir suaugusiųjų mokymąsi.
6. Kintantys sveikatos iššūkiai	aktualu	Perteikti visuomenei žinias apie sveiką gyvenimo būdą, įskaitant psichinę sveikatą

Šaltinis: parengta N. Putinaitės pagal STRATA (2022a) Lietuva 2050. Pirminė megatendencijų analizė.

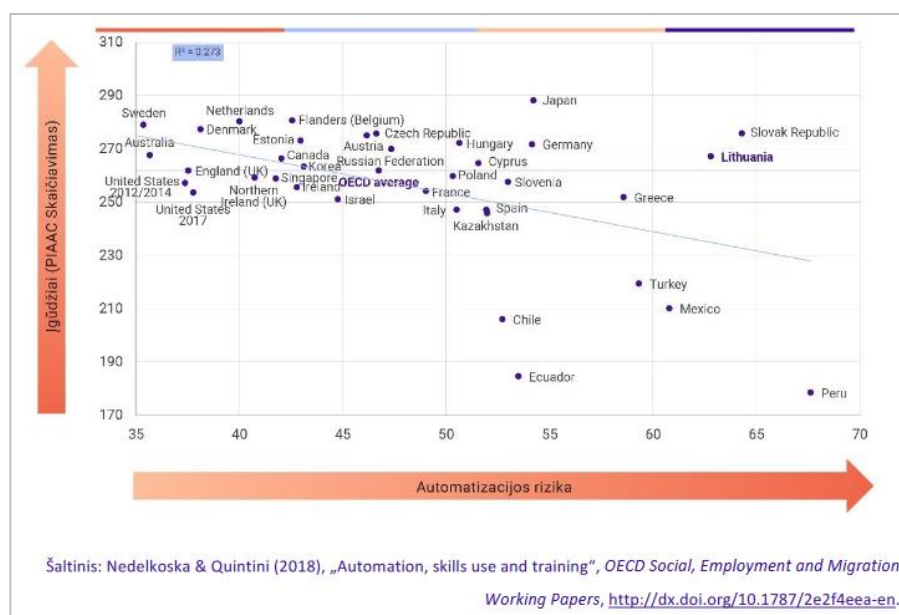
Cituota iš STRATA. Švietimo ir įgūdžių iššūkių sprendimo galimybių studija. Vyriausybės strateginės analizės centras, 2022, p.10

2 pav. Megatendencijų aktualumas ateities švietimui

Spartėjančių technologinių pokyčių ir hipersusietumo megatendencija žymima kaip išskirtinai aktuali – dirbtinio intelekto ir kitų naujųjų technologijų plėtra, skaitmenizacijos, robotizacijos

tendencijos kuria daug naujų galimybių, tačiau tuo pačiu kelia iššūkius, kuria neapibrėžtumą ir naujų, ateičiai svarbių įgūdžių ugdymo poreikį taip pat ir naujų, lanksčių būdų jiems įgyti poreikį. Pažangių technologijų plėtra skatina **švietimo ir mokymosi įvairėjimo** megatendenciją. „Spartėjantys technologiniai pokyčiai sukuria naujas galimybes mokytis įvairiais būdais, neapsiribojant formaliomis mokymosi formomis ar įprasta švietimo sistema. <...> įvairėjant mokymosi galimybėms, mokymasis tampa labiau fragmentuotas, susijęs su individualiais besimokančiojo poreikiais. <...> dėl technologinio pokyčio sunku nuspėti, kokių kompetencijų ir įgūdžių reikės ateityje. Tai kelia iššūkį švietimo sistemai persitvarkyti taip, kad ji taptų atvira sistema nuolatiniam įgūdžių atnaujinimui ir persikvalifikavimui.“⁹

Dėl spartėjančių technologinių pokyčių prognozuojama didėjanti darbo vietų automatizacijos rizika (3 pav.) Lietuvai ypatingai svarbi, esame tarp 3 valstybių, kurias automatizacija palies labiausiai. Siekiant šią riziką paversti galimybe ir klestėti naujų technologijų amžiuje Lietuvoje turėtų būti skatinamas automatizavimui atsparesnių įgūdžių ir darbo vietų formavimas, turėtų būti kuriamos intervencinės priemonės bei nukreipiamos investicijos, kurios sudarytų sąlygas įvaldyti skaitmenizacijos teikiamas naudas.¹⁰

Cituota iš STRATA. Švietimo ir įgūdžių iššūkių sprendimo galimybių studija. Vyriausybės strateginės analizės centras, 2022, p.15

3 pav. Įgūdžių ir automatizacijos rizikos vertinimas

Didėjančio demografinio disbalanso tendencija įtakoja mokymosi visą gyvenimą skatinimo poreikį vyresnio amžiaus žmonių grupėje. Senstančios visuomenės įtraukimas į valstybės gyvenimą ir

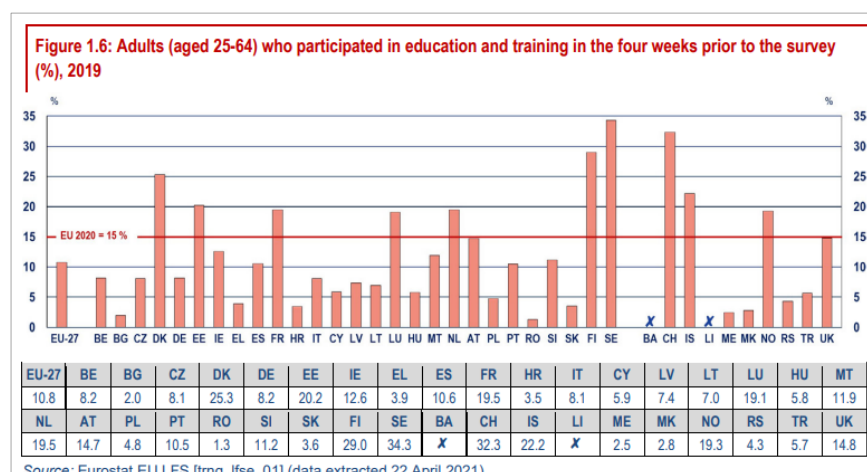
⁹ Strata, „Švietimo ir įgūdžių iššūkių sprendimo galimybių studija“, Strata, žiūrėta 2023 m. vasario 19 d., <https://strata.gov.lt/wp-content/uploads/2023/02/Svietimo-ir-igudziu-issukiu-sprendimo-galimybiu-studija.pdf>.

¹⁰ OECD, *Education at a Glance 2021: OECD Indicators* (Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2021), 8, https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2021_b35a14e5-en.

darbo rinką kuria poreikį išnaudoti visą kiekvieno asmens potencialą. „Šiandien vykstantys demografiniai pokyčiai (amžėjanti visuomenė, mažėjanti darbingo amžiaus žmonių skaičiaus dalis) sudaro sidabrinės ekonomikos plėtros galimybes. Tam reikalinga mokymosi visą gyvenimą sistemos plėtra ir požiūrio į vyresnio amžiaus žmones pokytis – būtina kovoti su visuomenėje paplitusiu neigiamu požiūriu į senjorus, vertinti vyresnio amžiaus žmogų kaip visavertį darbo rinkos ir visuomeninių veiklų dalyvį, kuriantį unikalią vertę.“¹¹

Šios globalios tendencijos viena su kita glaudžiai susiję, išryškina mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui svarbą, palankių sąlygų užtikrinimo asmenims plėtoti karjeros planavimui būtinų kompetencijų svarbą. Darbo jėgos kvalifikacijų ir ateities kvalifikacijų neatitikimo priežastis nesiėmus tinkamų priemonių, neprisitaikius prie šios tendencijos lemtų neigiamai veikiamos visuomenės socialinės gerovės pasekmes – sustiprintą **įvairėjančios nelygybės** megatendenciją: didėjančią pajamų, socialinę nelygybę, aukštą skurdo lygį, regioninę ir skaitmeninę atskirtį.¹²

Nors įgūdžių ugdymas ir nuolatinis mokymasis yra vienas pagrindinių veiksmų atsakui į iššūkius, suaugusiųjų mokymosi rodikliai, palyginus su iškeltais tikslais strateginiuose dokumentuose nėra pakankami tiek Europos Sąjungos mastu, tiek Lietuvoje. 2019 m. duomenimis (4 pav.) ES šalių (EU-27) per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis vidutiniškai yra 10,8 proc., o iškeltas tikslas 2020 m. – 15 proc., Lietuvoje per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis 2019 m. yra tik 7 proc.

Cituota iš European commission, European education and culture executive agency, 2021, p. 37

4 pav. Per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis 2019 m.

¹¹ „Lietuva 2050: valstybės ateities scenarijai“, LRV, žiūrėta 2023 m. vasario 18 d.,

https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/Lietuva%202050%20scenarijai_dokumentas.pdf.

¹² Ibid., 15.

„Ribotos žinios apie savo pačių įgūdžių poreikius, ribotas mokymo pasiūlymų skaidrumas, netikrumas dėl mokymo programų kokybės ir pripažinimo ir nepakankamas teikiamų pasiūlymų pritaikymas prie individualių poreikių – visa tai prisideda prie menkos motyvacijos dalyvauti mokymo veikloje, esant ribotoms galimybėms gauti finansinę paramą.“¹³ Nurodomi du pagrindiniai veiksniai ES įtakojantys nepakankamą suaugusiųjų dalyvavimą mokymosi veiklose: asmenys gauna **nepakankamą finansinę paramą mokymuisi** tam, kad įveiktų kliūtis trukdančias skirti laiko mokymuisi ir **nepakankamą motyvacijos** dalyvauti mokymo veikloje.¹⁴

Siekiant žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos ES iškeltas tikslas pasiekti 47 proc. suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veiklose 2025 m., o 2021 m. Porto aukščiausiojo lygio susitikime patvirtinus Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planą, jame iškeltas tikslas iki 2030 m. pasiekti 60 proc. suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veiklose rodiklį taikant naują mokymosi visą gyvenimą būklės vertinimo būdą, skaičiuojant 25–64 metų amžiaus suaugusiųjų dalyvavimą mokymosi programose per paskutinius 12 mėnesių. Per dvylikos mėnesių ataskaitinį laikotarpį galima įvertinti visą mokymosi patirtį ir pateikti suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veiklose apžvalgą, kuri geriau atspindėtų realią situaciją nei iki šiol naudota metodika, kurioje vertinami per paskutines 4 savaites 25–64 metų amžiaus suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veiklose duomenys.

„Iš tiesų, suaugusieji vis dažniau lanko (labai) trumpus kursus, seminarus ir kitų formų mokymosi renginius, rengiamus įmonėse, rinkoje arba kelių lygmenų valdžios institucijų ir įvairių paslaugų teikėjų – nuo specializuotų centrų iki socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų. Į tokį dalyvavimą negali būti atsižvelgiama taikant keturių savaičių laikotarpį, tačiau tikėtina, kad jis bus įtrauktas perėjus prie dvylikos mėnesių laikotarpio.“¹⁵

Išskiriamos pagrindinės tendencijos bendros visoms ES šalims – dauguma mokymosi veiklų, kuriose dalyvauja suaugusieji yra neformalaus pobūdžio, taip pat pastebima, kad suaugusiųjų švietime mokymosi visą gyvenimą veiklose daugiau dalyvauja suaugusieji turintys aukštesnį išsilavinimą.¹⁶

Eurostato 2021 m. duomenimis per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis (5 pav.) Lietuvoje yra 8,5 proc. ir palyginus su 2019 m. – 7 proc. bei 2020 m. – 7,2 proc. rodikliais

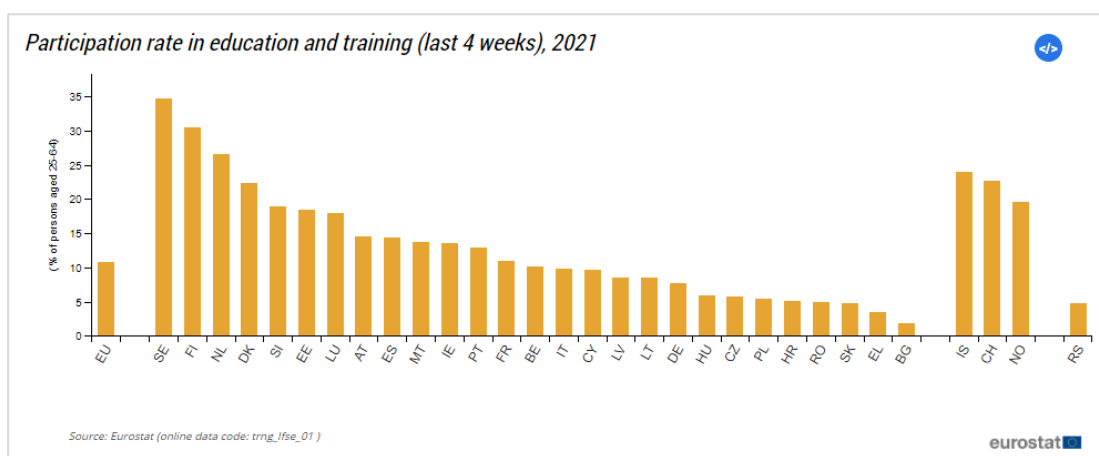
¹³ „Pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos dėl individualių mokymosi sąskaitų“, EU, žiūrėta 2021 m. gruodžio 15 d., <http://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/eb7b9e52-5dba-11ec-9c6c-01aa75ed71a1/language-lt>.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ „Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis 2021“, European Commission, žiūrėta 2023 m. vasario 27 d., <https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2021/lt/chapters/leaflet.html>.

¹⁶ European Education and Culture Executive Agency (European Commission), *Adult Education and Training in Europe*,

pastebimas suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veiklose augimas, tačiau Lietuvos rodiklis nesiekia ES šalių vidurkio ir ženkliai atsilieka nuo pirmaujančiųjų šalių: Švedijos, Suomijos ir Nyderlandų. „Vangų užimtųjų dalyvavimą persikvalifikavimo, kvalifikacijos tobulinimo veiklose lemia fragmentuota mokymosi visą gyvenimą sistema. <...>Šalyje neturime vieningai ir efektyviai veikiančios mokymosi visą gyvenimą sistemos, kuri didintų prieinamumą, skatintų vieningas investicijas, formuotų visuomenės įprotį mokytis. Efektyviai neveikia darbinėje veikloje ar neformalioju būdu įgytų kompetencijų pripažinimo sistema. Fragmentuotų priemonių kontekste sudėtinga didinti ir mokymosi visą gyvenimą prieinamumą. Trūksta MVG politikos koordinavimo nustatant aiškas ministerijų atsakomybes ir valdymo sritis, nėra identifikuoti ir įgalinti sprendimų priėmimo formatai, nėra vieningo ir tvaraus MVG sistemos ir veiklų finansavimo modelio.“¹⁷

Cituota iš Eurostat

5 pav. Per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis 2021 m.

Apžvelgus pagrindines kintančio pasaulio iššūkių tendencijas įtakančias suaugusiųjų švietimą, mokymąsi visą gyvenimą ir pagrindinius suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose ypatumus, svarbu ištirti priežasčių ir pasekmių ryšius, kurie daro įtaką mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimui kintančio pasaulio iššūkiams valdyti, sudarant nagrinėjamos temos probleminių medį (6 pav.). Išskirtos penkios svarbios priežastys mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo aktualumui kintančio pasaulio iššūkiams valdyti. Pirmoji – tai **darbo jėgos kvalifikacijų ir ateities kvalifikacijų neatitikimas**¹⁸ ir galima šios priežasties pasekmė įvardinta teiginiu: „neprisitaikymas prie šios tendencijos reikštų, kad daugybei žmonių teks ieškoti žemos kvalifikacijos darbų, bus daug ekonomiškai ir politiškai nereikalingų žmonių.“¹⁹ Prognozuojama, kad ateityje žmogui per gyvenimą

¹⁷ „Dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo“. LRV. Žiūrėta 2022 m. spalio 21 d. <https://finmin.lrv.lt/lt/es-ir-kitos-investicijos/naujos-kartos-lietuva>, 203.

¹⁸ „Lietuva 2050: valstybės ateities scenarijai“, *supra note*, 11: 58.

¹⁹ „Lietuva 2050: Švietimas, mokslas ir technologijos: kaip sukursime ateičiai pasirengusią kūrėjų visuomenę?“, *supra note*, 7: 5.

reikės pakeisti veiklos kryptį, profesiją kelis kartus prisitaikant prie kintančių darbo rinkos poreikių, o karjeros paieška ir formavimas taps nuolatiniu procesu, tad antrąją probleminio medžio priežastimi pasirinkta Švietimo plėtros programoje 2021 – 2030 m. įvardinta priežastis: **nesukuriamos palankios sąlygos asmenims plėtoti karjeros planavimui būtinas kompetencijas**. Pasekmė šiai priežastčiai probleminiame medyje įvardinta neigiamai veikiama visuomenės socialinė gerovė, nusikalstamumas ir emigracija. Šios negatyvios apraiškos suaktyvėja nesant pakankamos motyvacijos ir paskatų ką nors keisti.²⁰ Trečioji probleminiame medyje išskirta priežastis aktuali mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimui – tai dar viena Švietimo plėtros programos 2021 – 2030 m. MVG svarbi priežastis: **nesukurtas finansinių paskatų mechanizmas siekiantiesiems dalyvauti kompetencijų plėtojimo veiklose**, to pasekmė – suaugusiųjų mokymasis šiuo metu skatinamas fragmentuotomis priemonėmis. „Suaugusiųjų mokymasis šiuo metu skatinamas fragmentuotomis priemonėmis, orientuotomis į skirtingas tikslines grupes: SADM per Užimtumo tarnybą organizuoja kompetencijų tobulinimo veiklas bedarbiams, EIM skiria dalinį finansavimą dirbančiųjų įgūdžiams įmonėse, ŠMSM organizuoja bendrųjų kompetencijų plėtros programas ir finansuoja tęstinio profesinio mokymo programų įgyvendinimą. Vieningos sistemos nebuvimas sudaro sąlygas plėtoti atskiroms, fragmentuotoms projektiniu finansavimu grįstoms idėjoms. Neidentifikuojami ir nenustatomi bendri šalies investavimo į kompetencijų tobulinimą prioritetai, neveikia vieninga informacijos pateikimo sistema ir investicijų efektyvumo stebėsenos ir vertinimo principai.“²¹ Ketvirtąją priežastimi probleminio medžio sudarymui pasirinkta **neišplėtotą kompetencijų pripažinimo sistemą (ŠPP)**, to pasekmė – žema darbdavių ir darbuotojų motyvacija organizuoti ir dalyvauti kompetencijų įgijimo ar tobulinimo veiklose.²² Penktąją priežastimi įvardinta: **neefektyvi ir fragmentuotai veikianti suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistema ir nesukurtas bendras jos įgyvendinimo modelis (ŠPP)**, to pasekmė – didėjanti pajamų nelygybė, didėjanti (socialinė, regioninė, skaitmeninė) nelygybė ir atskirtis.²³

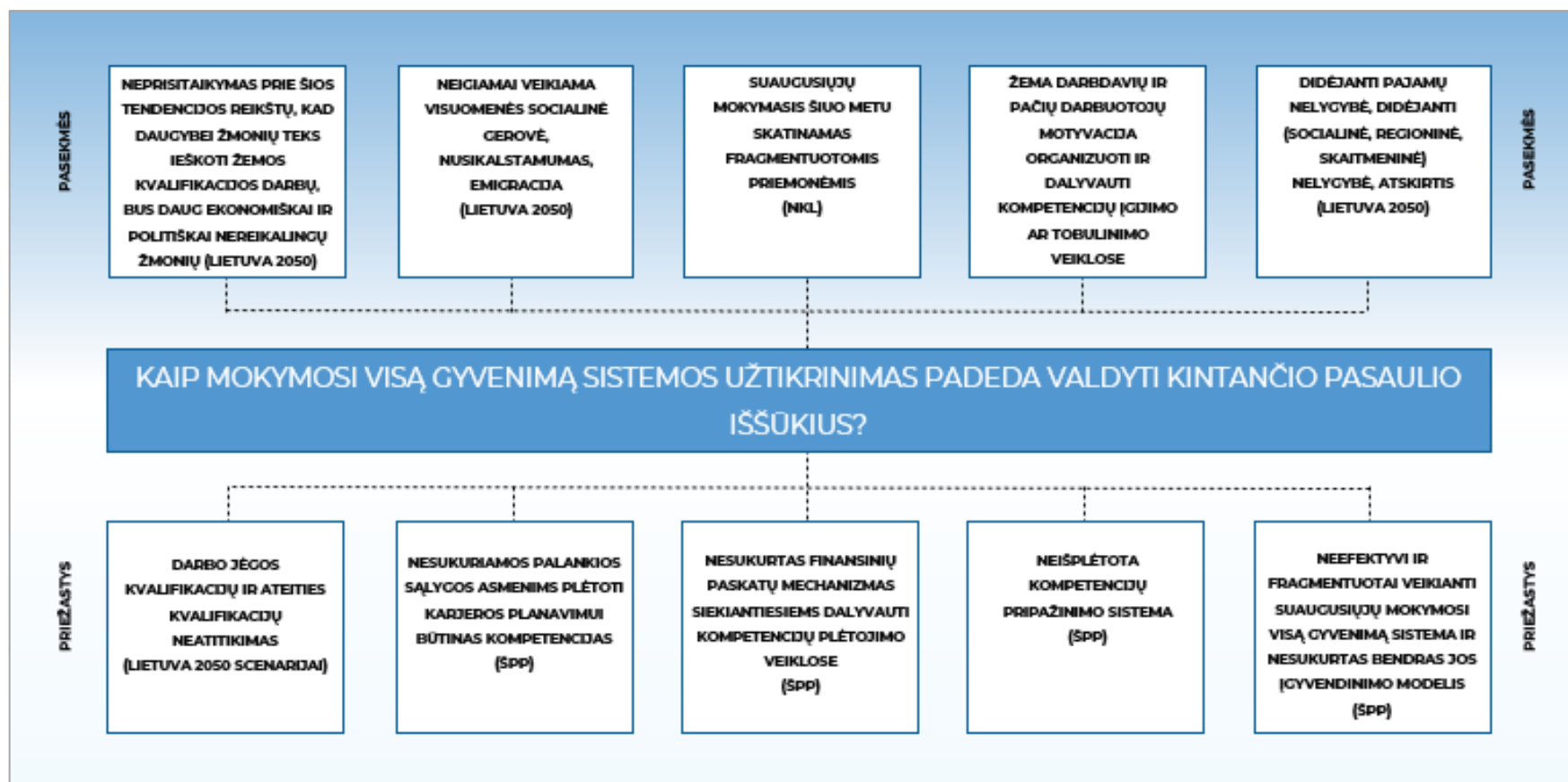
Išskirtos priežastys bei numatomos pasekmės nurodo kompleksinių, integralių sprendimų bei priemonių poreikį neutralizuoti galimoms neigiamoms ateities iššūkių tendencijų pasekmėms. Tad sekančiame etape tikslinga išnagrinėti uždavinius ir numatytus veiksmus, kurių imamasi problemai išspręsti bei sąsajas ir poveikį išskirtoms priežastims bei galimomis pasekmėms, sudarant uždavinių medį (6 pav.). Uždavinių medis sudarytas probleminio medžio (5 pav.) mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui probleminių aspektų priežastims toliau įvardinant keliamų uždavinių, numatytų veiksmų bei siekiamų rezultatų sekas.

²⁰ „Lietuva 2050: valstybės ateities scenarijai“, *supra note*, 11: 47.

²¹ „Dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo“, *supra note*, 17: 216.

²² *Ibid.*, 217.

²³ „Lietuva 2050: valstybės ateities scenarijai“, *op. cit.*, 49.

Sudaryta darbo autorės

6 pav. Probleminis medis

Uždavinių medyje (7 pav.) pirmoji nurodyta mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui tyrimo problemos priežastis: **darbo jėgos kvalifikacijų ir ateities kvalifikacijų neatitiktis**, jos sprendimo aktualumą patvirtina Lietuvos darbo rinkoje jau esantys įgūdžių neatitikimai. Atliktų tyrimų duomenys rodo, kad „Lietuva yra viena iš 20 proc. ES valstybių su didžiausiais įgūdžių darbo rinkoje neatitikimais, o daugiau nei 40 proc. Lietuvos gyventojų teigia, kad jų turimi gebėjimai neatitinka poreikio pagal turimą profesiją, iš jų 26 proc. susiduria su kompetencijų trūkumu.“²⁴ Taip pat pažymima, kad 2019 m. Lietuvoje aukštąjį išsilavinimą turėjo 57,6 % visų 30–34 metų gyventojų, tačiau tik 42 % dirbusiųjų universitetų I pakopos, 65 % II pakopos ir 30 % kolegijų absolventų dirbo darbus, kuriems reikalinga aukštojo mokslo kvalifikacija, kiti dirbantys absolventai dirbo žemesnės kvalifikacijos reikalaujančius darbus.²⁵ Taigi uždavinys: *gerinti atitiktį tarp švietimo sistemoje įgyjamų ir darbo rinkoje bei prisitaikyti kintančioje aplinkoje reikalingų kompetencijų* (NPP) aktualus ne tik ateities įgūdžiams, tačiau ir darbo rinkoje esančių įgūdžių neatitikimo problemai spręsti. Nacionalinio lygmens strateginiuose dokumentuose numatyti veiksmai iškeltam uždaviniui įgyvendinti – tai sukurti rinkos poreikius atliepiančią profesinio ugdymo sistemą, sudaryti sąlygas kokybišioms, tarptautišioms ir prieinamoms studijoms, įdiegti vieną langelį karjerai planuoti ir įgūdžiams tobulinti (ŠPP). Numatytais veiksmais siekiama švietimo sistemoje įgyjamų ir darbo rinkoje bei prisitaikyti kintančioje aplinkoje reikalingų kompetencijų dermės, darbo jėgos kvalifikacijų ir ateities kvalifikacijų atitikties.

Antroji tyrimo problemai aktuali priežastis uždavinių medyje – tai **nesukuriamos palankios sąlygos asmenims plėtoti karjeros planavimui būtinas kompetencijas** (ŠPP). „Karjeros planavimo gebėjimai įgalina asmenis adekvačiai įvertinti asmenines savybes ir sąmoningai apsispręsti dėl profesijos pasirinkimo bei jaustis atsakingiems už savo ateitį.<...> Karjeros planavimas būtinas ir jau įsitraukus į darbo rinką, visose amžiaus ir išsilavinimo grupėse. Nevystomos kompetencijos mokytis visą gyvenimą lemia vyresnio amžiaus gyventojų neprisitaikymą išlikti darbo rinkoje, persiorientuoti pagal besikeičiančias sąlygas joje“²⁶, tad keliamas svarbus uždavinys *sukurti karjeros planavimo ir profesinio orientavimo paslaugų sistemą, teikiamą visą gyvenimą*. Numatyta įdiegti vieną langelį karjerai planuoti ir įgūdžiams tobulinti (ŠPP), įgyvendinti reformą „Prieinamos kompetencijų plėtojimo galimybės suaugusiems“ (NKL), įgyvendinti reformą „Profesinio orientavimo sistema darbo rinkos pasiūlai ir paklausai subalansuoti“ (NKL). Karjeros planavimo, profesinio orientavimo sistemą planuojama

²⁴ „2021–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos švietimo plėtros pagrindimas“, LRV, 2023 m. kovo 7 d.,

<https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/%C5%A0PP%20pagrindimas.pdf>.

²⁵ „Dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo“, *supra note*, 17: 221.

²⁶ *Ibid.*

Sudaryta darbo autorės

7 pav. Uždavinių medis

įtvirtinti reglamentavimu, nustatyti bazinius paslaugų paketus tiek dirbantiems, tiek ir darbo ieškantiems suaugusiems asmenims. Siekiama stiprinti teikiamų paslaugų kokybės stebėseną, identifikuoti ir nustatyti prioritetus kompetencijų tobulinimo investicijoms. „Vienas iš pagrindinių sistemos elementų – kokybiškos informacijos, susijusios su tolimesnio mokymosi ar karjeros galimybėmis, teikimas. Profesinio orientavimo modelyje informacija būtų teikiama remiantis Nacionalinės žmogiškųjų išteklių stebėsenos sistemos duomenimis.“²⁷ Numatytais veiksmais siekiama sukurti veiksmingą karjeros planavimo ir profesinio orientavimo sistemą teikiamą visą gyvenimą.

Trečioji uždavinių medyje nurodyta priežastis ypatingai svarbi mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimui kintančio pasaulio iššūkių valdymui – tai **nesukurtas finansinių paskatų mechanizmas siekiantiesiems dalyvauti kompetencijų plėtojimo veiklose** ir neužtikrinama institucijų, teikiančių paslaugas įvairovė (neįtraukiamos aukštosios mokyklos) (ŠPP). „Ministerijos įgyvendina pavienes, dažnai ir besidubliuojančias priemones. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija per Užimtumo tarnybą prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bedarbiams ir menkai daliai užimtųjų asmenų įgyvendina kompetencijų plėtojimo galimybes, Ekonomikos ir inovacijų ministerija taip pat įgyvendina projektus, nukreiptus į įmonių darbuotojų mokymus (dalinį finansavimą skiriant įmonėms), Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija organizuoja nedidelės apimties programas, nukreiptas į bendrųjų kompetencijų plėtrą, taip pat skiria finansavimą tęstinio profesinio mokymo programoms įgyvendinti, kuriose dažniausiai mokosi asmenys, siekiantys patobulinti tam tikros srities turimas kompetencijas. Bendros sistemos nebuvimas sudaro sąlygas plėtotis atskiroms, fragmentuotoms projektiniu finansavimu grįstoms idėjomis. Tai lemia, kad neidentifikuojami ir nenustatomi bendri šalies investavimo į kompetencijų tobulinimą prioritetai, neveikia vienoda informacijos pateikimo sistema ir kokybės užtikrinimo principai.“²⁸ Keliamas uždavinys *sukurti ir įdiegti mokymosi visą gyvenimą tikslinės finansinės paramos sistemą*. Numatomi veiksmai – „sukurti ir įdiegti mokymosi visą gyvenimą tikslinės finansinės paramos sistemą (pvz., čekiai, krepšelis, individualios paskyros, kt.), suteikiančią galimybę didelei visuomenės daliai gauti paramą mokymui(si) ir savo nuožiūra ją panaudoti profesinėms ir bendrosioms kompetencijoms įgyti.“²⁹ Numatytų veiksmų siekiami rezultatai – sukurtas finansinių paskatų mechanizmas, siekiantiesiems dalyvauti kompetencijų plėtojimo veiklose, didinantis suaugusiųjų motyvaciją, skatinantis dalyvauti mokymosi visą gyvenimą veiklose įgūdžiams tobulinti. Ketvirtoji tyrimo problemos priežastis uždavinių medyje – tai **neišplėtota**

²⁷ „Dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo“, *supra note*, 17: 222.

²⁸ „2021–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos švietimo plėtros pagrindimas“, *supra note*, 24: 1.

²⁹ „Susitarimas dėl Lietuvos švietimo politikos (2021-2030)“, LRV, žiūrėta 2023 m. kovo 8 d.,

<https://lrvt.lt/uploads/main/documents/files/Susitarimas%20d%C4%97l%20Lietuvos%20%C5%A1vietimo%20politikos.pdf>

kompetencijų pripažinimo sistema (ŠPP). „Žinių, gebėjimų ir kompetencijų, įgytų neformaliojo mokymosi ir savišvietos būdu, pripažinimas yra svarbus gerinant žmonių galimybes įsidarbinti, greičiau prisitaikyti prie besikeičiančios darbo rinkos ir didinti motyvaciją mokytis visą gyvenimą. Siekiant įgyti kvalifikaciją ar jos dalį, neformaliojo mokymosi ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimas sutrumpina profesiniam mokymuisi skirtą laiką, padeda greičiau įsilieti į darbo rinką ir sutaupo profesiniam mokymuisi skiriamų lėšų. Lietuva iki šiol susiduria su iššūkiu dėl viešojo erdvėje trūkstamos informacijos apie neformaliojo mokymosi, darbo patirties ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų formalizavimo galimybes ir naudą.“³⁰ Todėl keliamas uždavinys – *sukurti sąsajas tarp formaliojo ir neformaliojo ugdymo sistemų ir plėtoti kompetencijų pripažinimo mechanizmą* (NKL). Strateginiuose šalies dokumentuose numatyti veiksmai problemai spręsti: bus peržiūrėtos šiuo metu veikiančios kompetencijų pripažinimo praktikos ir įdiegtas reglamentavimas skatinantis asmenis naudotis kompetencijų pripažinimo sistema. Vieningoje MVG sistemoje bus sudaromos galimybės asmenims kaupti informaciją apie dalyvavimą kompetencijų plėtojimo programose. Kompetencijų pripažinimo procedūros bus vykdomos tiesiogiai naudojantis MVG elektronine sistema.³¹ Numatytų priemonių siekiami rezultatai – tai lanksčios kompetencijų tobulinimo, kvalifikacijos įgijimo ir persikvalifikavimo galimybės visiems suaugusiesiems, padedančios veiksmingai apsaugoti nuo nepageidaujamų pasekmių vykstant ekonomikos transformacijai.³²

Penktoji uždavinių medyje nurodyta priežastis įtakojanti tyrimo problemos aktualumą – tai **neefektyvi ir fragmentuotai veikianti suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistema ir nesukurtas bendras jos įgyvendinimo modelis** (ŠPP). Ši priežastis apima visas paminėtas uždavinių medžio priežastis bei keliamais uždaviniais, numatomais veiksmais ir siekiamais rezultatais integruoja visus uždavinių medyje įvardintus uždavinius, numatytus veiksmus bei siekiamus rezultatus į vieningą visumą. Dabar teikiamos MVG paslaugos orientuotos į siauras tikslines grupes, „nėra vieno langelio principo sistemos, kurioje asmenys galėtų lengvai ir prieinamai sužinoti apie jiems prieinamas mokymosi galimybes ir jų finansavimą. Sprendžiant šį iššūkį, svarbu koordinuoti MVG politiką nustatant aiškias ministerijų atsakomybes ir valdymo sritis, identifikuoti ir įgalinti sprendimų priėmimo formatus, sukurti bendrą ir tvarų MVG sistemos ir veiklų finansavimo modelį. Kartu didinant asmenų prieinamumą prie vieningos sistemos teikiamų paslaugų, jų informuotumą, svarbu diegti vieningą elektroninę sistemą.“³³ Keliamas uždavinys *užtikrinti valstybės ir darbo rinkos poreikius atitinkančių*

³⁰ „Dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo“, *supra note*, 17: 224.

³¹ *Ibid.*, 218.

³² *Ibid.*, 204.

³³ „2021–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos švietimo plėtros pagrindimas“, *supra note*, 24: 2.

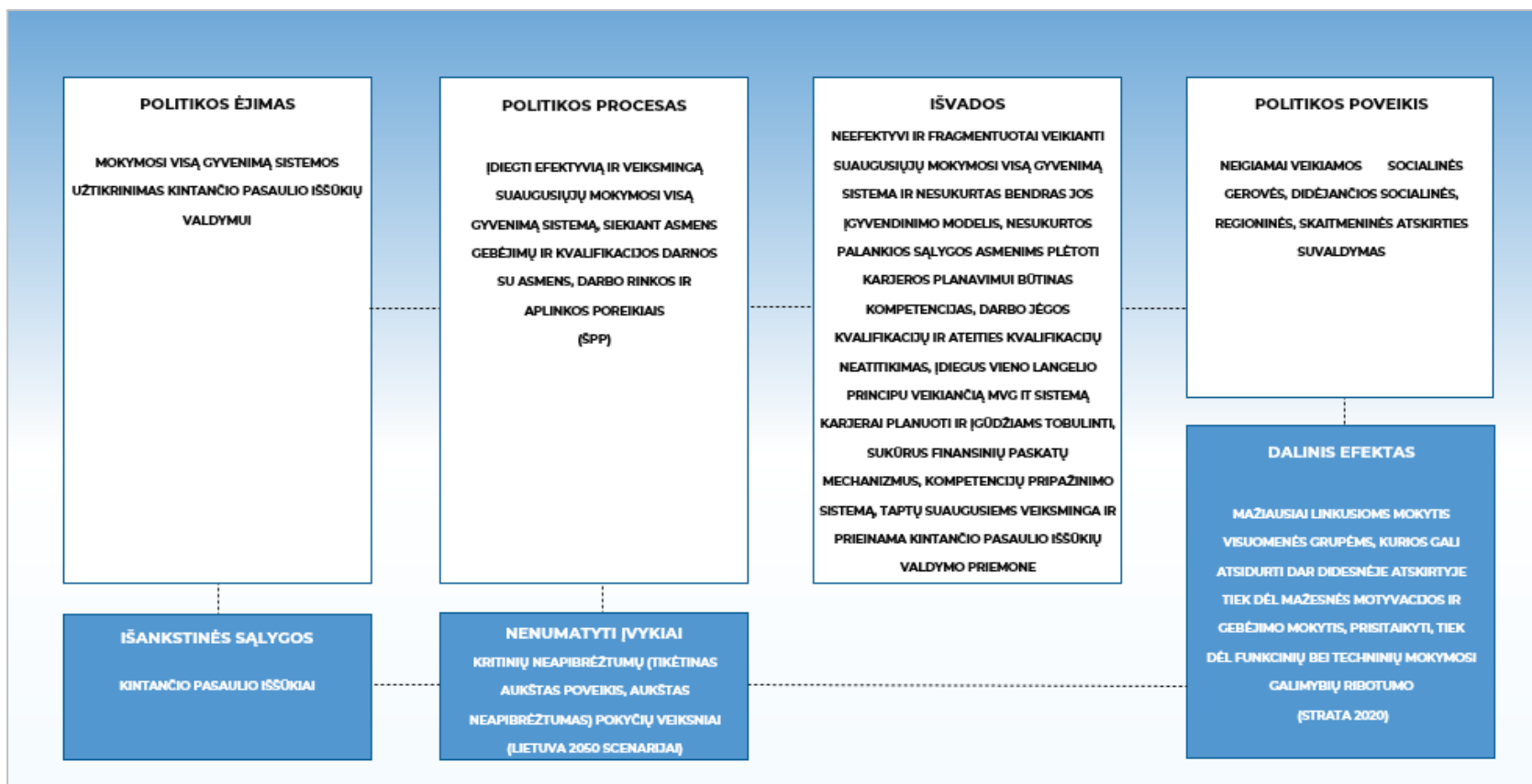
kompetencijų plėtojimo galimybes suaugusiems, sukuriant nacionalinę, pažangiomis technologijomis ir inovacijomis pagrįstą mokymosi visą gyvenimą sistemą (NKL). Numatomi veiksmai: nacionalinio lygmens strateginiuose dokumentuose numatomos kompleksinės priemonės ir veiksmai integruotai, vieningai suaugusiųjų švietimo, mokymosi visą gyvenimą sistemai sukurti – viena sistema visai šaliai, pagrįsta kompleksinių paslaugų teikimu vieno langelio principu užtikrinanti valstybės ir darbo rinkos poreikius atitinkančių kompetencijų plėtojimo galimybes suaugusiems. Nacionalinė, pažangiomis technologijomis ir inovacijomis pagrįsta mokymosi visą gyvenimą sistema didinanti švietimo sistemos ir darbo rinkos atitiktį, sustiprinanti profesinio rengimo sistemą ir karjeros planavimo, profesinio orientavimo paslaugas visą gyvenimą.³⁴ Numatytais veiksmais siekiama efektyvios ir veiksmingos suaugusiųjų švietimo, mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinančios kintančio pasaulio iššūkių valdymą įgyvendinimo.

Visą probleminio ir uždavinių medžiuose pateiktą tyrimo problemos sprendimo procesą apibendrinanti schema pateikta 8 paveiksle. Išankstinės sąlygos – kintančio pasaulio iššūkiai, megatendencijos; politikos ėjimas – mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimas kintančio pasaulio iššūkių valdymui; politikos procesas – siūloma įdiegti efektyvią ir veiksmingą suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistemą, siekiant asmens gebėjimų ir kvalifikacijos darnos su asmens, darbo rinkos ir aplinkos poreikiais (ŠPP); išvados – neefektyvi ir fragmentuotai veikianti suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistema ir nesukurtas bendras jos įgyvendinimo modelis, nesukurtos palankios sąlygos asmenims plėtoti karjeros planavimui būtinas kompetencijas, darbo jėgos kvalifikacijų ir ateities kvalifikacijų neatitikimas įdiegus vieno langelio principu veikiančią MVG IT sistemą karjerai planuoti ir įgūdžiams tobulinti, sukūrus finansinių paskatų mechanizmus, kompetencijų pripažinimo sistemą, taptų suaugusiems veiksminga ir prieinama kintančio pasaulio iššūkių valdymo priemone. Numatytų veiksmų ir siekių tikėtinas poveikis – neigiamai veikiamos socialinės gerovės, didėjančios socialinės, regioninės, skaitmeninės atskirties suvaldymas. Dalinis efektas galimas „mažiausiai linkusioms mokytis visuomenės grupėms, kurios gali atsidurti dar didesnėje atskirtyje tiek dėl mažesnės motyvacijos ir gebėjimo mokytis, prisitaikyti, tiek dėl funkcinų bei techninių mokymosi galimybių ribotumo.“³⁵ Nenumatyti įvykiai – kritiniai neapibrėžtumai (tikėtinas aukštas poveikis, aukštas neapibrėžtumas) t. y. pokyčių veiksniai ir galimas jų poveikis, kurie sunkiai nuspėjami iš anksto ir charakterizuojami neužtikrintumu.³⁶

³⁴ „Dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo“, *supra note*, 17: 202.

³⁵ Strata, „Mokymasis visą gyvenimą. Įpročiai, patrauklumas, barjerai, naudos suvokimas“, Vyriausybės strateginės analizės centras, žiūrėta 2023 m. kovo 9 d., <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/svietimo-politika/20200108-MVG.pdf>.

³⁶ „Lietuva 2050: valstybės ateities scenarijai“, *supra note*, 11: 10.

Sudaryta darbo autorės

8 pav. Monitoringas

Apibendrinant poskyrį galima būtų teigti, kad aktualiausios suaugusiųjų švietimui, mokymuisi visą gyvenimą kintančio pasaulio iššūkių tendencijos yra spartėjančių technologinių pokyčių ir hipersusietumo, švietimo ir mokymosi įvairėjimo, įvairėjančios nelygybės ir didėjančio demografinio disbalanso tendencijos, kurios kelia iššūkius, kuria neapibrėžtumą ir naujų, ateičiai svarbių įgūdžių ugdymo poreikį taip pat ir naujų, lanksčių būdu jiems įgyti poreikį. Šios globalios tendencijos viena su kita glaudžiai susiję išryškina mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui svarbą, palankių sąlygų užtikrinimo asmenims plėtoti karjeros planavimui būtinų kompetencijų svarbą. Išskirtos tyrimo problemos priežastys bei numatomos pasekmės nurodo kompleksinių, integralių sprendimų bei priemonių poreikį neutralizuoti galimoms neigiamoms ateities iššūkių tendencijų pasekmėms. Keliami uždaviniai mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimui kintančio pasaulio iššūkiams valdyti: 1) „gerinti atitiktį tarp švietimo sistemoje įgyjamų ir darbo rinkoje bei prisitaikyti kintančioje aplinkoje reikalingų kompetencijų“ (NPP); 2) sukurti karjeros planavimo ir profesinio orientavimo paslaugų sistemą, teikiamą visą gyvenimą; 3) „sukurti ir įdiegti mokymosi visą gyvenimą tikslinės finansinės paramos sistemą“³⁷; 4) sukurti sąsajas tarp formaliojo ir neformaliojo ugdymo sistemų ir plėtoti kompetencijų pripažinimo mechanizmą; 5) „užtikrinti valstybės ir darbo rinkos poreikius atitinkančių kompetencijų plėtojimo galimybes suaugusiems, sukuriant nacionalinę, pažangiomis technologijomis ir inovacijomis pagrįstą mokymosi visą gyvenimą sistemą.“³⁸ Kompleksinėmis intervencinėmis priemonėmis bei nukreipiamomis investicijomis siekiama švietimo sistemoje įgyjamų ir darbo rinkoje bei prisitaikyti kintančioje aplinkoje reikalingų kompetencijų dermės, siekiama sukurti veiksmingą karjeros planavimo ir profesinio orientavimo sistemą teikiamą visą gyvenimą, taip pat siekiama sukurti ir įdiegti finansinių paskatų mechanizmus didinančius suaugusiųjų motyvaciją dalyvauti mokymosi visą gyvenimą veiklose įgūdžiams tobulinti ir išplėtoti formaliojo, neformaliojo mokymosi paslaugų ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimą teikiančią sistemą bei visas išvardintas priemones integruoti nacionalinėje, pažangiomis technologijomis ir inovacijomis pagrįstoje mokymosi visą gyvenimą sistemoje vieno langelio principu teikiančioje kompleksinės, lanksčios kompetencijų tobulinimo, kvalifikacijos įgijimo ir persikvalifikavimo galimybes visiems suaugusiesiems.

1.2. Europos Sąjungos lygmens mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui reglamentavimo ir iniciatyvų analizė

Globalių tendencijų ir iššūkių kontekste suaugusiųjų švietimas, mokymasis visą gyvenimą, įgūdžių ugdymas visą gyvenimą išskiriami kaip prioritetinės sritys tiek Europos Sąjungos, tiek nacionalinio lygmens strateginiuose dokumentuose. Pradėtos įvairios reformos skirtos reaguoti į

³⁷ „Susitarimas dėl Lietuvos švietimo politikos (2021–2030)“, *supra note*, 29.

³⁸ „Dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo“, *supra note*, 17: 202.

globalias tendencijas veiksmingam įgūdžių tobulinimui, perkvalifikavimo politikos kūrimui, kuriomis siekiama padėti prisitaikyti suaugusiesiems prie greitai kintančio pasaulio. Taigi nagrinėjamai temai svarbu apžvelgti suaugusiųjų švietimui, mokymuisi visą gyvenimą aktualius dokumentus ir iniciatyvas tarptautiniu mastu, kurios tuo pačiu daro įtaką nacionalinio lygmens sprendimams ir išnagrinėti tikslus bei priemones, kurių imamasi problemai išspręsti.

Jau 1949 m. buvo atkreiptas dėmesys į suaugusiųjų švietimo aktualumą, kai UNESCO iniciatyva buvo surengta pirmoji tarptautinė konferencija suaugusiųjų mokymosi tema (CONFINTEA - International Conference on Adult Education). Tačiau tik nuo 1960 m. rimčiau pradėta diskutuoti **apie suaugusiųjų švietimo problemas**. Tais metais įvykus antrajai tarptautinei suaugusiųjų švietimo konferencijai, kurioje buvo akcentuojamas naujas požiūris į *suaugusiųjų švietimą, kaip į gyvybiškai svarbų socialinį, ekonominį ir politinį visų žmonių raidos veiksnį*. 1970 m. Jungtinių Tautų organizacija trečiojoje tarptautinėje konferencijoje rekomendavo savo narėms iš nacionalinio biudžeto skirti lėšų suaugusiųjų švietimui, o šiam darbui koordinuoti – įtraukti vyriausybes, ministerijas ir departamentus.³⁹ Vienas iš pirmųjų dokumentų, kuriame buvo apibrėžti suaugusiųjų mokymosi prioritetai ES kontekste – tai 1997 metais Hamburge vykusios Penktosios UNESCO šalių tarptautinės suaugusiųjų švietimo konferencijos gairės. Jose buvo numatyta paskatinti pasaulio visuomenę *plėtoti suaugusiųjų švietimą ir tęstinį mokymąsi visą gyvenimą trunkančio mokymosi kontekste*, vėliau šios nuostatos detalizuotos **Mokymosi visą gyvenimą memorandume**. „Europos Tarybai 2000 m. kovo mėn. Lisabonoje buvo lemiamas momentas, numatant Europos Sąjungos politiką ir veiksmus. Jos išvados patvirtina, kad Europa neginčijamai įžengė į Žinių amžių ir kad tai turės įtakos kultūriniam, ekonominiam bei socialiniam gyvenimui. *Mokymosi, gyvenimo ir darbo modeliai labai sparčiai keičiasi. Vadinas, ne tik individai privalo prisitaikyti prie pokyčių, bet turi keistis ir veiklos būdai*. Lisabonoje Europos Taryba priėjo išvadą, kad sėkmingą perėjimą prie žiniomis pagrįsto ūkio ir visuomenės turi lydėti **perėjimas prie mokymosi visą gyvenimą**“.⁴⁰ Šiame dokumente mokymasis visą gyvenimą apibūdinamas kaip *tikslinga mokymosi veikla, kurios nuolat imamasi, siekiant didinti žinias, įgūdžius ir kompetenciją*. Tuo pačiu buvo apibrėžtos trys pagrindinės tikslingos mokymosi veiklos kategorijos: *formalusis mokymasis, neformalusis mokymasis ir informalusis mokymasis* – natūralus kiekvieną dieną vykstantis mokymasis, dar kitaip vadinamas savišvieta ar savaiminiu mokymusi. Mokymosi visą gyvenimą memorandume išskirtos šešios svarbiausios tezės: 1. Nauji pagrindiniai įgūdžiai – **visiems**; 2. Daugiau **investicijų** į žmogiškuosius resursus; 3. Diegti **naujoves** į mokymą ir mokymąsi; 4. Vertinti mokymąsi, tobulinti

³⁹ „Suaugusiųjų švietimas“, Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija, žiūrėta 2023 m. vasario 27 d., <https://unesco.lt/svietimas/mokymasis-visa-gyvenima/suaugusiuju-svietimas>.

⁴⁰ „Mokymosi visą gyvenimą memorandumas“, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, žiūrėta 2022 m. balandžio 7 d. http://www.lssa.smm.lt/lt/wp-content/uploads/2014/06/Memorandumas_2001.pdf.

mokymosi ir jo **rezultatų supratimą ir vertinimą, ypač neformaliojo ir informального mokymosi srityse**. 5. Peržiūrėti **orientavimą** ir konsultacijas ir 6. Priartinti mokymąsi **prie besimokančiųjų**.

Nors nuo pirmųjų suaugusiųjų švietimą, mokymąsi visą gyvenimą reglamentuojančių dokumentų patvirtinimo praėjo nemažas laikotarpis, tačiau svarbiausios tezės išlieka aktualios ir šio laikotarpio iššūkiams bei praplėstos naujais aspektais atsispindi tarptautiniuose bei nacionaliniuose dokumentuose. Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija 2017 m. Geteborgo aukščiausiojo lygio susitikime paskelbė **Europos socialinių teisių ramstį**. Ramstyje išdėstyta 20 pagrindinių principų link socialiai atsakingos, tvarios, teisingos, įtraukios Europos suteikiančios daugybę galimybių. Pirmajame principo, skirtame švietimui ir mokymuisi visą gyvenimą numatyta, kad „**kiekvienas** turi teisę į kokybišką ir įtraukų švietimą ir mokymąsi visą gyvenimą, kad galėtų išsaugoti ir įgyti kompetenciją, leidžiančią visavertiškai dalyvauti visuomenės gyvenime ir sėkmingai įveikti permainas darbo rinkoje.“⁴¹

Europos komisijos komunikate Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui **dėl Europos švietimo erdvės sukūrimo iki 2025 m.** numatytas 2 strateginis prioritetas – mokymosi visą gyvenimą ir judumo pavertimas tikrove visiems, kuriame teigiama, kad „Švietimo ir mokymo sistemos turėtų tapti *lankstesnės, atsparesnės, labiau parengtos ateities iššūkiams ir patrauklesnės*, kad **pasiektų įvairesnę besimokančiųjų auditoriją ir užtikrintų ankstesnio mokymosi pripažinimą ir jo rezultatų patvirtinimą**, mokymo įgūdžių tobulinimo ir perkvalifikavimo srityje galimybes <...> Šiuo metu stebimi padidėję darbo rinkos poreikiai, susiję su *įvairių įgūdžių ir kvalifikacijų deriniais*, taip pat struktūriniai profesinio rengimo ir mokymo padėties pokyčiai. Dėl abiejų pokyčių reikalingas modernizuotas, veiksmingas, įtraukus ir pažangus profesinis rengimas ir mokymas, darantis poveikį galimybėms įveikti darbo rinkos ir visuomenės iššūkius. <...> **Inovacijos mokymosi trajektorijų srityje, nauji švietimo metodai**, įskaitant individualius metodus ir mokymosi aplinkoje visose švietimo ir mokslo įstaigose, įskaitant aukštojo mokslo institucijas, taip pat darbo vietoje ir bendruomenės kontekste yra išankstinė sąlyga siekiant **geriau atsižvelgti į įvairesnius besimokančiųjų poreikius**, nes vis daugiau suaugusiųjų reikės persikvalifikuoti ir tobulinti įgūdžius. Be to, reikėtų stiprinti priemones, kad suaugusieji galėtų ir būtų motyvuojami įgyti pagrindinių įgūdžių, siekiant užtikrinti lygias galimybes ir aktyvesnį socialinį dalyvavimą, taip sudarant sąlygas *holistiniam požiūriui į suaugusiųjų švietimą*.“⁴² Skatinama toliau daryti pažangą, *plėtoti įtraukaus, holistinio ir visą*

⁴¹ „20 Europos socialinių teisių ramsčio principų“, ES, žiūrėta 2023 m. vasario 27 d.,

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_lt.

⁴² „Tarybos rezoliucija dėl Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos siekiant sukurti Europos švietimo erdvę ir imtis veiksmų vėlesniu laikotarpiu (2021–2030 m.)“, European Union, žiūrėta 2023 m. kovo 11 d., <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b004d247-77d4-11eb-9ac9-01aa75ed71a1/language-lt>.

gyvenimą trunkančio mokymosi perspektyvą, vystant švietimo ir mokymo sektoriaus ir kitų politikos sričių *sinergiją*, užtikrinant įvairių mokymosi trajektorijų, įvairių formų ir lygių švietime tarpusavio sąsajas ir lankstumą, taip pat **neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų patvirtinimą**.⁴³ Aktualiuose suaugusiųjų švietimą, mokymąsi visą gyvenimą reglamentuojančiuose dokumentuose ypač akcentuojamas su **įgūdžiais** susijusios politikos stiprinimas: „**Įgūdžių ugdymas** yra viena iš pagrindinių atsako į iššūkius dalis. Įgūdžiai yra labai svarbus Europos gyvenimo būdo aspektas, nes jie yra vienas iš pagrindinių asmens sėkmės sparčiai kintančioje darbo rinkoje veiksniai. *Tvirti įgūdžiai atveria galimybes, suteikia apsaugą netikrumo laikais* ir skatina įtrauktį bei socialinę pažangą.“⁴⁴ Europos Komisija bendradarbiaudama su ES valstybėmis narėmis ir siekdama remti ir sustiprinti visų asmenų bendrųjų gebėjimų ir pagrindinių įgūdžių ugdymą nuo ikimokyklinio amžiaus ir visą gyvenimą 2018 m. parengė **Tarybos rekomendaciją dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų**, kurioje teigia, kad „žmonėms reikia **tinkamo įgūdžių ir kompetencijų rinkinio**, kad būtų galima išlaikyti dabartinį gyvenimo lygį ir aukštą užimtumo lygį ir skatinti socialinę sanglaudą atsižvelgiant į ateities visuomenę ir darbo rinką. Parama žmonėms visoje Europoje **įgyjant įgūdžių ir kompetencijų**, kurių reikia asmeniniam pasitenkinimui, sveikatai, įsidarbinamumui ir socialinei įtraukčiai, padeda didinti Europos atsparumą šiuo sparčių ir didelių pokyčių laikotarpiu.“⁴⁵ „Tokie įgūdžiai, kaip kritinis mąstymas, problemų sprendimas, komandinis darbas, bendravimo ir derybų įgūdžiai, analizės įgūdžiai, kūrybiškumas ir tarpkultūriniai įgūdžiai, yra neatsiejama visų bendrųjų kompetencijų dalis.“⁴⁶ Rekomendacijoje dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų nustatytos aštuonios bendrosios kompetencijos: raštingumo, daugiakalbystės kompetencijos, matematinė ir gamtos mokslų, technologijų ir inžinerijos kompetencijos, skaitmeninė, asmeninė, socialinė ir mokymosi mokytis kompetencijos, pilietiškumo, verslumo ir kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetencijos. Šia rekomendacija siekiama aprėpti įvairias švietimo ir mokymo(si) struktūras – formalųjį, neformalųjį ir savaiminį mokymąsi tam, kad kompetencijos būtų vienodai suprantamos bei būtų *skatinamos skirtingų mokymosi struktūrų sąsajos ir sąveikumas*.

2022 m. **Tarybos rekomendacijoje dėl individualių mokymosi sąskaitų** pasiūlytas naujas požiūris kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo rėmimo veiklose ES. Pasiūlyta **Individualių mokymosi sąskaitų** priemonė, kuria iniciatyva dėl mokymosi veiklų perduodama asmenims, suteikiant

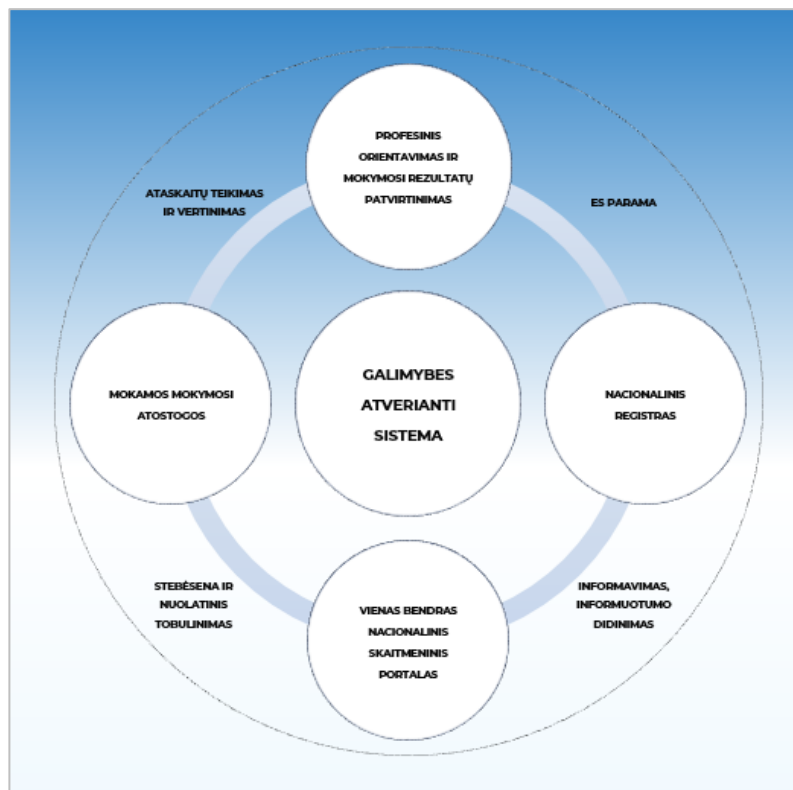
⁴³ „Tarybos rezoliucija dėl Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos siekiant sukurti Europos švietimo erdvę ir imtis veiksmų vėlesniu laikotarpiu (2021–2030 m.)“, *supra note*, 42.

⁴⁴ „Pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos dėl individualių mokymosi sąskaitų“, *supra note*, 13.

⁴⁵ „Tarybos rekomendacija dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų“, EUR-LEX, žiūrėta 2023 m. vasario 20 d., [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=LT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=LT).

⁴⁶ *Ibid.*

jiems priemonės ir paramą reikalingą įgūdžiams ugdyti. Tuo siekiama 2030 m. numatyto 60 proc. suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veiklose aktyvumo tikslo įgyvendinimo. „Pagal Ekonomikos

Sudaryta darbo autorės pagal Tarybos rekomendaciją dėl individualių mokymosi sąskaitų

9 pav. Galimybės atverianti sistema

gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, kuri yra priemonės „NextGenerationEU“ dalis, ir daugiametę finansinę programą valstybėms narėms teikiamas beprecedentis ES finansavimas, skirtas investicijoms į įgūdžius. Į visus Komisijos jau patvirtintus nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtrauktos suaugusiųjų kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo priemonės. Ši iniciatyva būtina, nes ankstesnės iniciatyvos, kaip paaiškėjo, nėra pakankamos tam, kad būtų užtikrintas gerokai aktyvesnis suaugusiųjų dalyvavimas mokymo veikloje ir panaikintos spragos galimybių mokytis rėmimo srityje.“⁴⁷ Ši iniciatyva taikoma visiems darbingo amžiaus asmenims, nepriklausomai nuo turimo išsilavinimo ar užimtumo statuso didinant paskatas ir motyvaciją dalyvauti suaugusiesiems mokymosi visą gyvenimą veiklose. Iniciatyva yra nukreipta į suaugusiųjų švietimo ir mokymo paslaugų teikimo sistemos **pricinamumo suaugusiesiems užtikrinimą ir suaugusiųjų skatinimą ja naudotis („paklausos sritis“)**.⁴⁸ Individualiosios mokymosi sąskaitos tikimasi, kad bus veiksminga priemonė padedanti spręsti finansinių apribojimų problemas trukdančias suaugusiesiems dalyvauti mokymuose. Terminas „**Individualioji mokymosi sąskaita**“ apibrėžtis – tai „individualių

⁴⁷ „Pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos dėl individualių mokymosi sąskaitų“, *supra note*, 13.

⁴⁸ *Ibid.*

teisių į mokymą suteikimo būdas. Asmeninė sąskaita asmenims suteikia galimybę, laikantis nacionalinių taisyklių, per tam tikrą laikotarpį sukaupti ir išsaugoti savo teises bet kuriuo jiems tinkamu metu pasinaudoti bet kuria finansuoti tinkama mokymo, profesinio orientavimo ar mokymosi rezultatų patvirtinimo galimybe, kurią jie laiko naudingiausia. Ja asmeniui suteikiama visapusiška atsakomybė už teises į mokymąsi, nepriklausomai nuo finansavimo šaltinio.⁴⁹ Individualiųjų mokymosi sąskaitų iniciatyva yra viena iš siūlomų priemonių rinkinio, siekiant padidinti suaugusiųjų dalyvavimą mokymo veiklose ir sumažinti įgūdžių trūkumą. Tuo pačiu rekomenduojama įdiegti **Galimybės atveriančią sistemą** – paramą, kuria skatinama pasinaudoti individualiomis teisėmis į mokymo veiklas, „naudotis asmens disponuojamu asmeniniu biudžetu, skirtu padengti tinkamas finansuoti tiesiogines darbo rinkai aktualaus *mokymo, profesinio orientavimo ir konsultavimo, įgūdžių vertinimo ar mokymosi rezultatų patvirtinimo* sąnaudas.“⁵⁰

Galimybės atverianti sistema (9 pav.) apima toliau išvardintus elementus:

- **Profesinis orientavimas ir mokymosi rezultatų patvirtinimas** – rekomenduojama užtikrinti, kad kiekvienam individualiosios mokymosi sąskaitos savininkui būtų nemokamai ar naudojant individualias teises į mokymą teikiamos ir prieinamos (asmeniškai ar internetu) profesinio orientavimo paslaugos ir mokymosi rezultatų patvirtinimo galimybės, įskaitant įgūdžių vertinimo galimybes.

- **Finansuoti tinkamų kokybiško mokymo, profesinio orientavimo ir mokymosi rezultatų patvirtinimo galimybių nacionalinis registras** – rekomenduojama sukurti ir nuolat atnaujinti individualioms teisėms į mokymą skirtomis lėšomis finansuoti tinkamų mokymo, profesinio orientavimo ir mokymosi rezultatų patvirtinimo galimybių viešą registrą. Į šį registrą taip pat turėtų būti įtrauktos asmenims nemokamai teikiamos profesinio orientavimo paslaugos ir mokymosi rezultatų patvirtinimo galimybės.

- **Vienas bendras nacionalinis skaitmeninis portalas, kuriuo remiamos individualiosios mokymosi sąskaitos** – rekomenduojama leisti ir padėti asmenims prisijungti prie savo individualiųjų mokymosi sąskaitų nacionaliniame skaitmeniniame portale prie kurio būtų galima jungtis iš mobiliųjų įrenginių ir kuris būtų sujungtas su „Europass“ platforma.

- **Mokamos mokymosi atostogos** – rekomenduojama nustatyti mokamų mokymosi atostogų ar pakaitinių pajamų nuostatas.

Tuo pačiu rekomenduojamos *informavimo ir informuotumo didinimo* veiklos. Siūloma reikalavimus atitinkančius asmenis motyvuoti informuojant apie jų teises ir naudą, susijusias su Individualiosiomis mokymosi sąskaitomis ir Galimybės atveriančia sistema. Nacionaliniu lygmeniu

⁴⁹ „Tarybos rekomendacija dėl individualiųjų mokymosi sąskaitų“, ES Taryba ir Europos Vadovų Taryba, žiūrėta 2023 m. vasario 28 d., <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8944-2022-INIT/lt/pdf>.

⁵⁰ *Ibid.*, 16.

rekomenduojama Individualiųjų mokymosi sąskaitų ir Galimybes atveriančios sistemos *stebėsena ir nuolatinis tobulinimas* peržiūrint prioritetus, teisių į mokymą sumas, asmenų grupes, kuriems labiausiai reikia tobulinti įgūdžius ir persikvalifikuoti bei pagal poreikius įtraukiant į Galimybes atveriančią sistemą įvairius papildomus elementus. Rekomenduojama užtikrinti tinkamą ir tvarų individualiųjų mokymosi sąskaitų *finansavimą*, sudarant palankias sąlygas derinti viešuosius ir privačius finansavimo šaltinius. Taip pat raginama naudotis *ES parama* – Europos Sąjungos fondais ir priemonėmis, siekiant sukurti nacionalines Individualiąsias mokymosi sąskaitas ir įtvirtinti Galimybes atveriančioje sistemoje. Sukuriant bei plėtojant nacionalinį skaitmeninį portalą skirtą Individualiosioms mokymosi sąskaitoms ir susijusioms profesinio orientavimo ir mokymosi rezultatų pripažinimo paslaugoms plėtojant nacionalinius registrus. Rekomenduojama vykdyti nustatytų tikslų pažangos stebėseną *vykdant ataskaitų teikimą ir vertinimą*.⁵¹

Tuo pačiu pateikta **Tarybos Rekomendacija dėl europinio požiūrio į mikrokredencinius mokymuisi visą gyvenimą ir įsidarbinamumui skatinti**, ja siekiama skatinti trumpų mokymo programų kokybę, skaidrumą ir pripažinimą. **Mikrokredencialai** gali būti naudojami kaip dalis prieinamo švietimo ir mokymo, siekiant pagrįsti **individualiųjų mokymosi sąskaitų** veikimą.⁵² „**Mikrokredencialas** – įrašas apie mokymosi rezultatus, kuriuos besimokantis asmuo pasiekė baigęs nedidelės apimties mokymosi kursą. Šie mokymosi rezultatai bus įvertinti remiantis skaidriais ir aiškiai apibrėžtais kriterijais. Mokymosi patirties, kurią įgijus išduodami mikrokredencialai, paskirtis – suteikti besimokančiam asmeniui konkrečių žinių, įgūdžių ir kompetencijų, padedančių patenkinti visuomenės, asmeninius, kultūrinius ar darbo rinkos poreikius. Mikrokredencialai priklauso besimokančiam asmeniui, jais galima dalytis ir juos galima perkelti. Jie gali būti atskiri arba sujungti į didesnius kredencinius. Jie grindžiami kokybės užtikrinimu pagal sutartus atitinkamo sektoriaus ar veiklos srities standartus.“⁵³

Europos Komisijos atnaujinamoje „**Europass**“ platformoje skirtoje įgūdžių ir kvalifikacijų skaidrumui Europoje remti, diegiamas priemonių ir paslaugų rinkinys skirtas bendrinti visos Europos mokymosi galimybes, užimtumo ir įdarbinimo galimybes, neformaliojo ar savaiminio mokymosi rezultatų patvirtinimo galimybes, autentiškų, nuo klastojimo apsaugotų skaitmeninių kredencinių (pvz., kvalifikacijų ir kitų mokymosi pasiekimų), kuriais suteikiama galimybė lengvai ir veiksmingai švietimo

⁵¹ „Tarybos rekomendacija dėl individualiųjų mokymosi sąskaitų“, *supra note*, 49: 20–24.

⁵² „Tarybos rekomendacija dėl europinio požiūrio į mikrokredencinius mokymuisi visą gyvenimą ir įsidarbinamumui skatinti“, ES Taryba ir Europos Vadovų Taryba, žiūrėta 2023 m. kovo 12 d.
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9237-2022-INIT/lt/pdf>.

⁵³ „Tarybos Rekomendacija dėl europinio požiūrio į mikrokredencinius mokymuisi visą gyvenimą ir įsidarbinamumui skatinti“, *supra note*, 52.

ir mokymo įstaigų išduotus skaitmeninius diplomus ir pažymėjimus naudoti visoje ES. „Europass“ platformoje siekiama fiksuoti neformaliojo ir formaliojo mokymosi visoje Europoje rezultatus, taip pat neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimą. „Europass“ mokymosi modelis – tai duomenų modelis, naudojamas visoms „Europass“ mokymosi koncepcijoms, įskaitant kvalifikacijas ir mokymosi galimybes. Tokiu būdu skatinamos skirtingų mokymosi struktūrų sąsajos ir sąveikumas užtikrinant vieningą visų suinteresuotųjų šalių supratimą ir nuoseklų kokybiškų duomenų naudojimą.⁵⁴ **Tarybos rekomendacijoje dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandaros** nustatyta sistema, kuria siekiama padėti asmenims ir organizacijoms palyginti įvairias kvalifikacijų sistemas ir kvalifikacijų lygius skirtingose šalyse. Į Europos kvalifikacijų sandarą, kaip Europos orientacinę sistemą įtraukiamos visų rūšių ir lygių kvalifikacijos. Į Europos kvalifikacijų sandarą suteikiama galimybė įtraukti mikrokredencius, kai jie yra įtraukti į nacionalines kvalifikacijų sandaras.⁵⁵

Apibendrinant galima būtų teigti, kad ES dokumentuose svarbiuose suaugusiųjų švietimui, mokymuisi visą gyvenimą išskiriami šie pagrindiniai aspektai – įtraukus, kokybiško suaugusiųjų švietimo, mokymosi visą gyvenimą skatinimas, labiau atsižvelgiant į besimokančiųjų poreikius, suteikiant lanksčias galimybes bei motyvuojančias priemones aktyviau dalyvauti kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo veiklose. Tuo pačiu skatinant suaugusiųjų švietimo ir mokymo(si) sistemas tapti **lankstesnėmis, atsparesnėmis, labiau pritaikytomis veiksmingai spręsti kintančio pasaulio iššūkius**. Ankstesnio mokymosi pripažinimo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų patvirtinimo, karjeros projektavimo, profesinio orientavimo paslaugų plėtojimo ir prieinamumo skatinimas pasitelkiant tokias priemones, kaip Individualios mokymosi sąskaitos ir Galimybes atverianti sistema, kuriomis siekiama didinti suaugusiųjų švietimo, mokymosi visą gyvenimą patrauklumą ir prieinamumą, skatinama pasinaudoti individualiomis teisėmis į mokymo veiklas, „naudotis asmens disponuojamu asmeniniu biudžetu, skirtu padengti tinkamas finansuoti tiesiogines darbo rinkai aktualaus mokymo, profesinio orientavimo ir konsultavimo, įgūdžių vertinimo ar mokymosi rezultatų patvirtinimo sąnaudas“⁵⁶. Tuo pačiu patvirtinant trumpų mokymo programų kokybę, skaidrumą ir pripažinimą diegiant mikrokredencius. Taip pat galima teigti, kad **skatinamos skirtingų mokymosi struktūrų sąsajos ir sąveikumas**, pvz.: Europos kvalifikacijų sandara, į kurią orientuojantis, siekiama padėti asmenims ir organizacijoms palyginti įvairias kvalifikacijų sistemas ir kvalifikacijų lygius skirtingose šalyse ar „Europass“ platforma, kurioje pateikiamos mokymosi galimybių, užimtumo ir

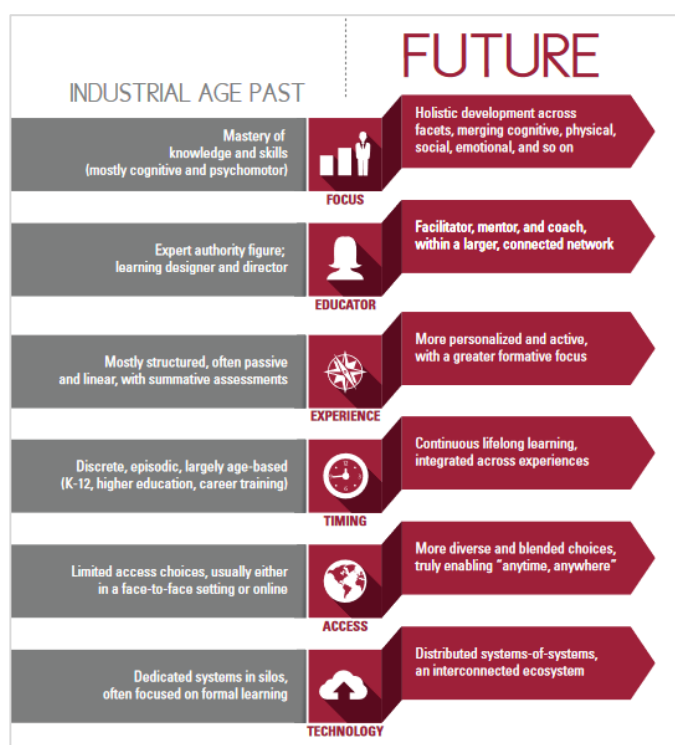
⁵⁴ „Europass“ užimtumui ir įdarbinimui“, Europass, žiūrėta 2023 m. kovo 13 d., <https://europa.eu/europass/lt/what-europass-1/uzimtumui-ir-idarbinimui>.

⁵⁵ „Tarybos Rekomendacija dėl europinio požiūrio į mikrokredencius mokymuisi visą gyvenimą ir įsidarbinamumui skatinti“, *supra note*, 52.

⁵⁶ „Tarybos rekomendacija dėl individualių mokymosi sąskaitų“, *supra note*, 49: 16.

įdarbinimo, neformaliojo ar savaiminio mokymosi rezultatų patvirtinimo priemonės, skaitmeninių kredencialų, kuriais suteikiama galimybė lengvai ir veiksmingai švietimo ir mokymo įstaigų išduotus skaitmeninius diplomus ir pažymėjimus naudoti visoje ES. Šiomis bei kitomis poskyryje išvardintomis priemonėmis skatinamas holistinis, sisteminis požiūris į suaugusiųjų švietimą visoje ES, siekiant aktyvesnio suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veiklose, mažinant įgūdžių trūkumus ar neatitikimus.

Mokymosi visą gyvenimą ateities vizija – tai holistinė, visą gyvenimą trunkanti, individualizuota mokymosi paradigma, ateities mokymosi ekosistema⁵⁷ (10 pav.). Švietimo ir mokymosi įvairėjimo megatendencija joje reiškiasi kaip mokymasis „visada ir visur“ (angl. „anytime, anywhere“). Individualizuota, nelinijinė, lanksti skirta ne tik kaupti žinias ar įgūdžius, bet apimanti visą asmenį jo socialinį, emocinį ir fizinį vystymąsi, orientuota į asmens gebėjimų, potencialo, talentų, stipriųjų pusių

Cituota iš Modernizing Learning: Building the Future Learning Ecosystem, 2019, p.65

10 pav. Ateities švietimo ir industrinio amžiaus švietimo aspektų palyginimas

išskleidimą, integruojanti neformalųjį ir patyriminį mokymąsi, savaiminį mokymąsi bei tokio mokymosi pripažinimą, fiksavimą sąveikiuose sistemose. „Ekosistemos idėja grindžiama tarpusavio priklausomybėmis, todėl technologinė ekosistema turi veikti kaip biologinė ekosistema: tuo pat metu ji turi atsižvelgti į visus komponentus.“⁵⁸

⁵⁷ J.J. Walcutt & Sae Schatz, *Modernizing Learning: Building the Future Learning Ecosystem* (Washington, DC: Government Publishing Office, 2019), 64, <https://adlnet.gov/assets/uploads/Modernizing%20Learning.pdf>.

⁵⁸ *Ibid.*, 82.

1.3. Nacionalinio lygmens mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui reglamentavimo ir iniciatyvų analizė

Atlikus tyrimo problemai aktualių aspektų analizę, apžvelgus suaugusiųjų švietimui, mokymuisi visą gyvenimą aktualius dokumentus ir iniciatyvas tarptautiniu mastu, šiame poskyryje siekiama detalizuoti nacionalinio lygmens strateginiuose dokumentuose numatytus sprendimus ir iniciatyvas, kurių imamasi nagrinėjamai problemai išspręsti, išnagrinėti iškeltus tikslus bei numatytus rodiklius stebėti pažangai, atliekant nacionalinio lygmens reglamentavimo ir iniciatyvų analizę.

Nacionalinio lygmens dokumentuose suaugusiųjų švietimą reglamentuoja: Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas, Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas, Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme nurodyta, kad švietimo sistemos tikslas – tai „nustatyti asmens kūrybinius gebėjimus ir pagal tai **padėti jam įsigyti kompetencijų ir (ar) kvalifikaciją**, atitinkančią šiuolaikinį kultūros bei technologijų lygį ir **padedančią jam įsitvirtinti ir sėkmingai konkuruoti tolydžiai kintančioje darbo rinkoje**, perteikti technologijų, ekonomikos ir verslo kultūros pagrindus, būtinus šalies ūkio pažangai, konkurencingumui bei darniai raidai laiduoti, sudaryti sąlygas nuolat tenkinti pažinimo poreikius ir **tobulėti mokantis visą gyvenimą**“⁵⁹, o nurodomuose švietimo principuose teigiama, kad „švietimo sistema yra **lanksti, atvira, pagrįsta įvairių formų ir institucijų sąveika**; ji sudaro sąlygas kiekvienam asmeniui mokytis visą gyvenimą.“⁶⁰

Nacionalinė suaugusiųjų švietimo sandara: Lietuvoje vykdomas suaugusiųjų švietimas skirstomas į formalųjį ir neformalųjį. Formalusis suaugusiųjų švietimas teikiamas:

- suaugusiųjų bendrojo ugdymo mokyklose (mokymo centruose) arba bendrojo ugdymo mokyklose, turinčiose suaugusiųjų klases;
- profesinio mokymo įstaigose;
- aukštosiose mokyklose – kolegijose ir universitetuose.

Neformalųjį suaugusiųjų švietimą reglamentuoja Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas. Neformalųjį suaugusiųjų švietimą teisės aktų nustatyta tvarka gali teikti visi švietimo teikėjai. Kaip teigiama LR švietimo įstatyme, **neformaliojo suaugusiųjų švietimo paskirtis** – „sudaryti sąlygas asmeniui mokytis visą gyvenimą, tenkinti pažinimo poreikius, tobulinti įgytą

⁵⁹ „Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2023 m. kovo 15 d.,

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr>.

⁶⁰ *Ibid.*

kvalifikaciją, įgyti papildomų kompetencijų.“⁶¹ Ten pat teigiama, kad „**neformaliojo švietimo būdu asmens įgyta kompetencija gali būti pripažįstama** kaip baigta formaliojo švietimo programos (išskyrus studijų programas) dalis švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka arba kaip studijų programos dalis – aukštosios mokyklos nustatyta tvarka.“⁶² Taip pat ir **savišvietos būdu įgyta kompetencija gali būti pripažįstama** „kaip baigta formaliojo švietimo programos (išskyrus studijų programas) dalis švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka arba kaip studijų programos dalis – aukštosios mokyklos nustatyta tvarka.“⁶³ **Savišvietos paskirtis** LR švietimo įstatyme apibrėžiama: „suteikti galimybes asmeniui nuolat savarankiškai mokytis remiantis supančia informacijos erdve (bibliotekomis, visuomenės informavimo priemonėmis, internetu, muziejais ir kita) ir iš kitų perimama gyvenimo patirtimi.“⁶⁴ Mokymosi rezultatų, kompetencijų, kvalifikacijų pripažinimui svarbi kvalifikacijų sistema, kuri apima „kvalifikacijų sudarymą ir tvarkymą, asmens įgytų kompetencijų vertinimą, pripažinimą ir kvalifikacijos suteikimą.“⁶⁵ Kvalifikacijų sistema grindžiama kompetencijomis, o kvalifikacijai įgyti reikalingas kompetencijas nustato profesiniai standartai. „Kvalifikacija suteikiama asmeniui, įgijusiam visas kvalifikacijai įgyti reikalingas kompetencijas, nustatytas atitinkamo profesinio standarto apraše. Asmeniui kvalifikaciją (ar jos dalį) suteikia profesinio mokymo teikėjas arba aukštoji mokykla, gavę kompetencijų įvertinimo rezultatus.“⁶⁶ LR švietimo įstatyme apibrėžiama **kvalifikacijų sistemos paskirtis** – tai „užtikrinti aukštojo mokslo ir profesinio mokymo kvalifikacijų atitiktį šalies ūkio reikmėms, jų skaidrumą, palyginamumą, mokymosi tęstinumą, asmenų profesinį ir teritorinį judumą. Kvalifikacijų sistema taip pat apima procesų, susijusių su kokybės užtikrinimu, kvalifikacijos vertinimu ir suteikimu, plėtojimą ir įgyvendinimą“⁶⁷

Mokymosi visą gyvenimą sistemos komponento – karjeros projektavimo, profesinio orientavimo paslaugų paskirtis ir apibūdinimas pateikiami LR švietimo įstatyme: „**profesinio orientavimo paskirtis** – teikiant ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir profesinio konsultavimo paslaugas padėti asmeniui rinktis jam tinkamas švietimo ir užimtumo galimybes, sudaryti sąlygas įgyti karjeros kompetencijų ir aktyviai kurti savo karjerą“⁶⁸ ir „**profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos** – informacija apie mokymosi galimybes pagal profesinio mokymo ir aukštojo mokslo studijų programas, mokymosi galimybes kitų užsienio valstybių mokyklose, įsidarbinimo galimybes Lietuvos darbo rinkoje

⁶¹ „Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas“, *supra note*, 59: 11.

⁶² *Ibid.*

⁶³ *Ibid.*, 12.

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ *Ibid.*, 26.

⁶⁶ *Ibid.*, 27.

⁶⁷ *Ibid.*, 26.

⁶⁸ *Ibid.*, 12.

ir konsultavimas. Šios paslaugos teikiamos mokyklose, informavimo centruose, konsultavimo tarnybose, Užimtumo tarnyboje prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pagal švietimo ir mokslo ministro bei socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatytus reikalavimus.⁶⁹

Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje numatytas siekis, kad Lietuva taptų aukštą vertę kuriančia, kūrybiška inovacijų šalimi besiremiančia žinojimu. Šiam tikslui pasiekti numatyta investuoti į kiekvieno asmens kokybišką išsilavinimą kintančio pasaulio iššūkius vertinant kaip naujas galimybes. Suaugusiųjų švietimui, mokymuisi visą gyvenimą aktualus programos projektas: *mokymosi visą gyvenimą galimybė kiekvienam Lietuvos gyventojui*. Projekte iškeltas tikslas, kad visi Lietuvos žmonės turėtų galimybę ir norėtų mokytis visą gyvenimą, numatyta sukurti veiksmingą karjeros planavimo sistemą ir suteikti daugiau profesinių ir saviraiškos galimybių kiekvienam, taip pat ir keisti visuomenės požiūrį bei formuoti mokymuisi palankią kultūrą.⁷⁰

Pagrindinės iniciatyvos: 1) karjeros planavimo visą gyvenimą sistema; 2) daugiau profesinių galimybių kiekvienam; 3) apjungus Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos programas ir turimus išteklius vieno langelio principu bus siekiama suteikti gyventojams įsidarbinti ir tobulėti profesinėje srityje reikalingus įgūdžius ir kvalifikacijas; 4) stipri neformaliojo mokymo sistema. Bus siekiama, kad skirtis tarp formaliojo ir neformaliojo švietimo mažėtų, kad abi švietimo rūšys veiktų integraliai ir padėtų žmonėms įgyti gyvenimui XXI a. reikalingų kompetencijų. Todėl bus tobulinama neformaliojo švietimo finansavimo sistema; 5) skiriamas dėmesys trečiojo amžiaus universitetams; 6) skiriamas dėmesys nenorintiems mokytis. Mažiau mokytis linkusioms visuomenės grupėms (vyresnio amžiaus, žemesnės kvalifikacijos dirbantiesiems ir bedarbiams, gaunantiems mažas pajamas, gyvenantiems kaimuose) bus didinama informacijos apie mokymosi svarbą ir mokymosi galimybes apimtis ir skvarba. Užtikrinama, kad informacija būtų pateikiama vienoje lengvai pasiekiamoje vietoje.

2024 m. sėkmės rodikliai: bent 80 proc. darbuotojų dirbs kvalifikacijos lygį ir sritį atitinkantį darbą (šiuo metu – 65,1 proc. atitinka kvalifikacijos lygį ir tokia pati dalis – sritį).

2030 m. sėkmės rodikliai: bent 50 proc. žmonių gebės spręsti problemas pasitelkdami technologijas (gebėjimai sieks bent 1 lygį) (Suaugusiųjų gebėjimų tarptautinio vertinimo programos (PIAAC) duomenimis, šiuo metu – 25,5 proc.).

⁶⁹ „Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas“, *supra note*, 59: 19.

⁷⁰ „Nutarimas „Dėl aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos vyriausybės programos“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>.

Siekiant priimamų ilgalaikių sprendimų švietimo srityje tęstinumo, švietimo raidos nuoseklumo ir kryptingumo, švietimo sistemos finansavimo tvaraus augimo⁷¹ priimtas politinių partijų **Susitarimas dėl Lietuvos švietimo politikos (2021–2030)**, kuriame įtvirtinti šie svarbūs suaugusiųjų švietimui, mokymuisi visą gyvenimą įsipareigojimai: 1) *sukurti ir įdiegti mokymosi visą gyvenimą tikslinės finansinės paramos sistemą* (pvz., čekiai, krepšelis, individualios paskyros, kt.), suteikiančią galimybę didelei visuomenės daliai gauti paramą mokymui(si) ir savo nuožiūra ją panaudoti profesinėms ir bendrosioms kompetencijoms įgyti. Išplėtoti senjorų mokymosi galimybes (trečiojo amžiaus universitetus); 2) iki 2024 metų *sukurti savišvietos ir neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų pripažinimo sistemą ir užtikrinti jos prieinamumą* visiems norintiesiems toliau mokytis formaliojo švietimo programoje.

Sėkmės rodikliai: įsidarbinusių pagal kvalifikacijos lygį per pirmus metus po studijų baigimo dalis nuo visų įstojusiujų sudaro 60 proc.

Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ nustatyta valstybės vizija ir raidos prioritetai bei jų įgyvendinimo kryptys iki 2030 metų. Tai pagrindinis planavimo dokumentas, kuriuo vadovaujantis priimami strateginiai sprendimai ir rengiami valstybės planai bei programos. Kadangi Lietuva negali išvengti tiesioginės kintančio pasaulio iššūkių įtakos „būtina ilgalaikė strategija, kuri stiprintų pamatinius visuomenės gebėjimus, užtikrinančius darnią valstybės raidą, padedančius reaguoti į pasaulinius ekonomikos ir aplinkos pokyčius ir pasaulinės konkurencijos spaudimą, kurti aukštą visuomenės gyvenimo kokybę. <...> Šia strategija siekiama paskatinti esminius visuomenės pokyčius ir sudaryti sąlygas formuotis kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei. Tokios asmenybės skatins pažangos procesus ir lems teigiamus pokyčius visose visuomenės gyvenimo srityse.“⁷²

Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ įtvirtinti besimokančios visuomenės principai bei mokymosi visą gyvenimą siekiai: „5.8. Besimokanti visuomenė: moderni ir dinamiška, *pasirengusi ateities iššūkiams ir gebanti veikti nuolat kintančiame pasaulyje* Lietuvos visuomenė yra atvira pasaulio kaitai: Lietuvos žmonės yra išsilavinę, domisi mokslu ir naujovėmis, lengvai perpranta ir naudoja naujas technologijas, moka užsienio kalbą, *puoselėja mokymosi visą gyvenimą principus*.“⁷³ Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ numatoma sukurti veiksmingą mokymosi visą gyvenimą sistemą, efektyviai pritaikančią informacinių ryšių technologijų galimybes ir užtikrinančią visuomenei būtinų žinių bei

⁷¹ „Susitarimas dėl Lietuvos švietimo politikos (2021–2030)“, *supra note*, 29.

⁷² „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2023 m. vasario 18 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.425517>.

⁷³ *Ibid.*

gebėjimų įgijimą ir tobulinimą. Gerai išvystyta ir sėkmingai veikianti mokymosi visą gyvenimą sistema įvardijama, kaip vienas svarbiausių veiksnių visuomenės vystymuisi leidžiančių formuotis kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei, gebančiai išnaudoti galimybes ir prisitaikyti prie aplinkos pokyčių. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ teigiama, kad „visuomenės gebėjimą prisitaikyti prie pokyčių, juos panaudoti gerovei kurti ir konkurenciniams pranašumams išryškinti daugiausia lemia visuomenės atvirumas ir kūrybingumas.“⁷⁴

Vizijos įgyvendinimo **pažangos rodikliai** pateikti 11 paveiksle:

RODIKLIAI	REIKSMĖ		VIETA (REIKSMĖ)		
	ES27 VIDURKIS	LT	2009 / 2010 m.	2020 m.	2030 m.
VIZIJOS ĮGYVENDINIMO RODIKLIAI					
Gyvenimo kokybės indeksas <i>International Living, 2011</i>	71 balas iš 100	68 balas iš 100	23 vieta ES	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Laimės indeksas <i>Gallup World Poll</i> tyrimas (apibendrinti 2005–2009 duomenys)	39 proc. („laimingų žmonių“)	25 proc.	20 vieta ES	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Demokratijos indeksas <i>Economist Intelligence Unit, 2011</i>	7,96	7,24	22 vieta ES	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Darnios visuomenės indeksas <i>Sustainable Society Foundation, 2010</i>	6,68 balo	6,77 balo	13 vieta ES	10 vieta ES	ne žemesnė negu 7 vieta ES
Pasaulio konkurencingumo indeksas <i>Pasaulio ekonomikos forumas, 2011–2012</i>	4,71	4,41	17 vieta ES	13 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Globalizacijos indeksas <i>KOF Globalization index, 2011</i>	82,82	73,64	25 vieta ES	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
SUMANI VISUOMENĖ					
Mokymasis visą gyvenimą <i>Eurostatas, 2010</i>	9,1 proc.	4 proc.	22 vieta ES	18 vieta ES	ne žemesnė negu 17 vieta ES

Cituota iš Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, 2012, p. 23

11 pav. Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ pažangos rodikliai

2021–2030 metų Nacionaliniame pažangos plane numatytas 3 tikslas – didinti švietimo įtrauktį ir veiksmingumą, siekiant atitikties asmens ir visuomenės poreikiams.

Strateginiam tikslui įgyvendinti numatyti pažangos uždaviniai: 3.4 uždavinys. Gerinti atitiktį tarp švietimo sistemoje įgyjamų ir darbo rinkoje bei prisitaikyti kintančioje aplinkoje reikalingų kompetencijų; 3.5 uždavinys. Įdiegti efektyvią ir veiksmingą suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistemą, siekiant asmens gebėjimų ir kvalifikacijos darnos su asmens, darbo rinkos ir aplinkos poreikiais.

„Įgyvendinant Plano trečiąją strateginį tikslą siekiama įveikti švietimo sistemos kokybės, įtraukties, prieinamumo, lygių galimybių iššūkius, didinami švietimo sistemos gebėjimai paisyti dabarties ir ateities darbo rinkos ir visuomenės poreikių, technologinių naujovių, pasaulinių švietimo ir mokslo tendencijų. Investuojama į švietimo sistemą, kaip esminį atsakingo ir kuriančio žmogaus, visuomenės gerovės bei šalies konkurencingumo didinimo pamatą.“⁷⁵ 3 strateginio tikslo **poveikio rodikliai** pateikti 1 ir 2 lentelėse.

⁷⁴ „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“, *supra note*, 72: 15.

⁷⁵ „Nutarimas „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2022 m. spalio 21 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c1259440f7dd11eab72ddb4a109da1b5>.

1 lentelė. 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano trečiojo strateginio tikslo poveikio rodikliai

Eil. Nr.	Poveikio rodiklis (pavadinimas)	Matavimo vienetas	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė siektina reikšmė 2025 m.	Galutinė siektina reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis
1.	Lietuvos švietimo balas pagal EBPO gerovės indeksą	balas	7,3 (2019)	7,5	8	EBPO
3.	Aukštąjį išsilavinimą turinčių 25–34 metų gyventojų dalis	procentai	56,2 (2020)	ne mažiau nei ES vidurkis	ne mažiau nei ES vidurkis	Eurostatas
4.	Per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis	procentai	7,2 (2020)	10	15	Eurostatas

Cituota iš 2021–2030 metų Nacionalinis pažangos planas, 2020, p. 32

Siekiant užtikrinti darnų valstybių vystymąsi Jungtinės Tautos 2015 m. patvirtino 17 darnaus vystymosi tikslų, 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano trečiojo strateginio tikslo sąsajos su Jungtinių tautų darnaus vystymosi tikslais pateiktos 12 paveikslė: 4 tikslas – kokybiškas išsilavinimas, kuriuo siekiama „užtikrinti įtraukų ir lygiateisi (lygiavertį) kokybišką švietimą kiekvienam ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi.“⁷⁶, 5 tikslas – lyčių lygybė, 10 tikslas – sumažinti nelygybę, 8 tikslas – deramas darbas ir ekonominis augimas ir 13 tikslas – sušvelninti klimato kaitos poveikį.

Cituota iš 2021–2030 metų Nacionalinis pažangos planas, 2020, p. 33

12 pav. 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano trečiojo strateginio tikslo sąsajos su JT DVT

2021–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos **Švietimo plėtros programoje**, skirtoje NPP 3 tikslo „Didinti švietimo įtrauktį ir veiksmingumą, siekiant atitikties asmens ir visuomenės poreikiams“, suaugusiųjų švietimui, mokymuisi visą gyvenimą aktualių 3.4 ir 3.5 NPP uždavinių įgyvendinimui: 3.4. gerinti atitiktį tarp švietimo sistemoje įgyjamų ir darbo rinkoje bei prisitaikyti kintančioje aplinkoje reikalingų kompetencijų ir 3.5. įdiegti efektyvią ir veiksmingą suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistemą, siekiant asmens gebėjimų ir kvalifikacijos darnos su asmens, darbo rinkos ir aplinkos poreikiais.

13 problema – Nesukuriamos palankios sąlygos asmenims plėtoti karjeros planavimui būtinas kompetencijas. Spręstinos problemos priežastys: 13.1. neišplėtotą profesinio orientavimo sistema ir

⁷⁶ „Transforming our world. The 2030 Agenda for Sustainable Development“, United Nations, žiūrėta 2023 m. kovo 11 d. <https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>.

neįtvirtintas jos teisinis reglamentavimas; 13.2. neužtikrinamas profesinio orientavimo paslaugų teikimas visų amžiaus tarpsnių asmenis.

16 problema – Nesukuriamos sistemiškai veikiančios paskatos suaugusiems asmenims plėtoti bendrąsias ir su profesine veikla susijusias kompetencijas. Spręstinios problemos priežastys: 16.1. neefektyvi ir fragmentuotai veikianti suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistema ir nesukurtas bendras jos įgyvendinimo modelis; 16.2. neįdiegta vieno langelio principu veikianti elektroninė sistema, sudaranti sąlygas asmenims rasti aktualius mokymosi pasiūlymus; 16.3. nesukurtas finansinių paskatų mechanizmas siekiantiesiems dalyvauti kompetencijų plėtojimo veiklose ir neužtikrinama institucijų, teikiančių paslaugas, įvairovė (neįtraukiamos aukštosios mokyklos); 16.4. nepakankama suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybė ir nesukurta sistema, leidžianti identifikuoti prioritetines kompetencijų plėtojimo sritis; 16.5. neišplėtotą kompetencijų pripažinimo sistema; 16.6. neišplėtos galimybės mažiau mokytis linkusioms grupėms (senjorų mokymosi galimybių plėtojimas (trečiojo amžiaus universitetai), bendrojo ugdymo sistemos suaugusiems asmenims tobulinimas). Pažangos priemonė, kuria sprendžiamos paminėtos problemos: **„Įdiegti vieną langelį karjerai planuoti ir įgūdžiams tobulinti.“** Ši pažangos priemonė yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano priemonė 1.9.1-1.9.6, nacionalinės reformų darbotvarkės įgyvendinimo priemonė, ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo (RRF) priemonė, finansuojama ir 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos Lietuvai lėšomis. Šia priemone prisidedama prie darnaus vystymosi, lygių galimybių visiems horizontaliojo principo įgyvendinimo.

Pažangos priemonės rezultato rodikliai:

Asmenų, kurie dalyvavę mokymuose įgijo kompetenciją dalis 2029 m. – 80 proc. Rodiklis skaičiuojamas ir ES fondų, ir RRF lėšomis finansuojamoms veikloms, pradinė rodiklio reikšmė yra lygi nuliui. Savivaldybių, kuriuose užtikrinamas profesinio orientavimo paslaugų teikimas mokiniams santykiu 1:800, skaičius 2030 m. – 60.

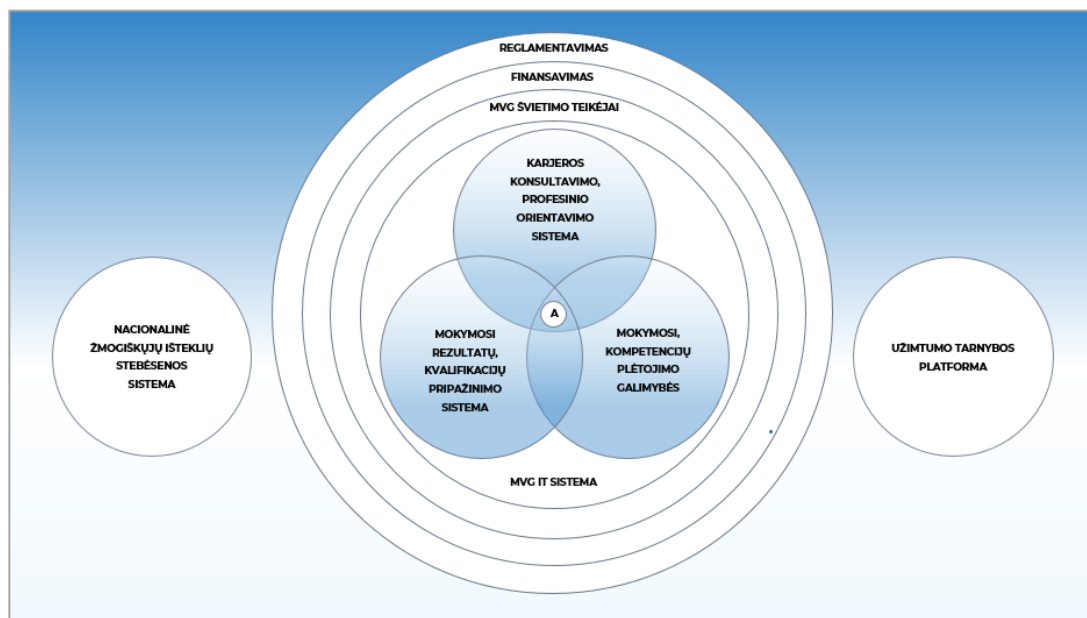
2 lentelė. 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano strateginių tikslų, uždavinių ir rodiklių sąrašas

Strateginis tikslas	Uždavinys	Poveikio rodiklio pavadinimas		Atsakinga institucija	Matavimo vienetai	Pradinė reikšmė (metai)	2025 m.	2030 m.	Duomenų šaltinis
2 TIKSLAS. Didinti gyventojų socialinę gerovę ir įtrauktį, stiprinti sveikatą ir gerinti Lietuvos demografinę padėtį		Gyventojų užimtumo lygis	2.3. 15–64 m.	SADM	procentai	71,6 (2020)	73	75	Lietuvos statistikos departamentas
			2.4. 20–64 m.	SADM	procentai	76,74 (2020)	78	80,7	Lietuvos statistikos departamentas
3 TIKSLAS. Didinti švietimo įtrauktį ir veiksmingumą, siekiant atitikties asmens ir visuomenės poreikiams	3.4 uždavinys. Gerinti atitiktį tarp švietimo sistemoje įgyjamų ir darbo rinkoje bei prisitaikyti kintančioje aplinkoje reikalingų kompetencijų	3.4.4. Aukštųjų mokyklų absolventų, įsidarbinusių eiti atitinkamos kvalifikacijos reikalingas pareigas per 6 mėnesius po studijų baigimo, dalis		ŠMSM	procentai	63 (2017)	71	76	STRATA
		3.4.5. Absolventų, dirbusių atitinkamos kvalifikacijos reikalingą darbą (Lietuvos profesijų klasifikatoriaus (LPK) 4–8 pagrindinės grupės) 6-ąjį mėnesį po profesinio mokymo programos baigimo, dalis		ŠMSM (EIM)	procentai	58,0 (2017)	70	80	STRATA
	3.5 uždavinys. Įdiegti efektyvią ir veiksmingą suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistemą, siekiant asmens gebėjimų ir kvalifikacijos darnos su asmens, darbo rinkos ir aplinkos poreikiais	3.5.1. Per paskutines 4 savaites besimokiusių asmenų dalis	25–34 metų	ŠMSM	procentai	10,5 (2019)	12,5	15	Eurostatas
			55–74 metų			3,4 (2019)	5,5	8,0	
		3.5.2. Suaugusiųjų gebėjimai naudotis informacinėmis komunikacijos technologijomis (problemų sprendimo pasitelkiant technologijas srities rezultatai (dalis pasiekusiųjų 2-ąjį arba 3-įjį lygmenį) (PIAAC)		ŠMSM	procentai	18 (2016)	ne mažiau nei EBPO šalių vidurkis	ne mažiau nei pirmų 10-ies EBPO šalių vidurkis	EBPO
		3.5.3. Asmenų, įgijusių aukštos pridėtinės vertės kvalifikacijas arba kompetencijas pagal naują sistemą, įsidarbinusių aukštos pridėtinės vertės sektoriuose, dalis		SADM	procentai	–	87	95	LAMA BPO

Cituota iš 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano 1 priedas, 2020, p. 16,17

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane „Naujos kartos Lietuva“ numatytas prioritetas didinti suaugusiųjų ir įmonių dalyvavimą mokymesi Lietuvoje. Įgyvendinant šį prioritetą numatomos teisinės, reguliacinės ir investicinės reformų įgyvendinimo priemonės komponente „Kokybiškas ir prieinamas švietimas visą gyvenimą kiekvienam gyventojui.“

„Įgyvendinant reformą bus sukurta ir įgalinta nacionalinė, pažangių technologijų naudojimu ir inovacijomis pagrįsta vieno langelio principu veikianti mokymosi visą gyvenimą sistema. Koordinuota MVG politika prisidės prie investicijų į mokymo programų turinio ir infrastruktūros atnaujinimo efektyvumo didinimo, sukurs palankias prielaidas asmenims įgyti aukštą pridėtinę vertę kuriančias kvalifikacijas ir kompetencijas. MVG sistema bus pritaikyta efektyviai investuoti į suaugusiųjų įgūdžius, reikalingus bet kuriame sektoriuje ir orientuotus į visų amžiaus grupių asmenų įgūdžių (taip pat ir skaitmeninių bei žaliosios pertvarkos) įgijimo galimybių užtikrinimą.“⁷⁷ MVG reformos įgyvendinimo metu bus sukurtas vieningas MVG sistemos veikimo ir valdysenos modelis. Visa informacija bus pateikiama vieningoje IT sistemoje. MVG IT sistema bus plėtojama LAMA BMO sistemos pagrindu, ją susiejant su Švietimo ir kitais duomenų registrais. Sukurta MVG IT sistema sąveikaus su Užimtumo tarnybos platforma, kurios klientai bus nukreipiami į optimaliausias mokymosi galimybes, įgūdžių plėtojimo pasiūlymus. MVG sistemoje bus pateikiamos tik kokybės standartus atitinkančios programos profesinėms ir bendrosioms kompetencijoms plėtoti.⁷⁸

Sudaryta darbo autorės pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane „Naujos kartos Lietuva“ nurodytas gaires, 2021, p.216-223

13 pav. Kuriama suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistema (A – asmeniui skiriama parama remiantis „individualių mokymosi sąskaitų“ principu)

⁷⁷ „Dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo“, *supra note*, 17: 23.

⁷⁸ *Ibid.*, 217.

„Vieno langelio principu veikiantis mokymosi visą gyvenimą sistemos modelis konsoliduos fragmentuotą suaugusiųjų įgūdžių stiprinimo sistemą, nustatydamas aiškius visų dalyvių vaidmenis ir atsakomybes bei veiklos finansavimo mechanizmus. Atnaujintos MVG sistemos centrine ašimi taps asmenys ir jų kryptingas pasirinkimas dalyvauti kompetencijų plėtojimo programose.“⁷⁹ (13 pav.). Kita neatsiejama MVG sistemos dalis – **aukštą pridėtinę vertę teikiančių kompetencijų nustatymo mechanizmas**, kuris sudarys galimybes identifikuoti aktualiausias ir prioritetines kompetencijų plėtojimo kryptis bei į jas nukreipti asmenis.⁸⁰ „Remiantis Nacionalinės žmogiškųjų išteklių stebėsenos sistemos duomenimis bus priimami sprendimai dėl prioritetinių asmenų grupių, kurioms būtų užtikrinamos mokymosi finansavimo galimybės, taip pat dėl prioritetinių programų / kryptių, į kurias būtų kreipiami asmenys.“⁸¹

Numatytos investicijos nukreiptos į vieningos suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą informacinės sistemos sukūrimą, kuriai įgyvendinti bus skiriama 2 mln. eurų. Taip pat numatytos investicijos nukreiptos į kompetencijų plėtojimo galimybes. Šiai investicijai įgyvendinti bus skiriama 16,2 mln. eurų. 2021-2027 m. ES fondų investicijų programos Lietuvai (ESFIP) lėšomis (126,5 mln. eurų) planuojama prisidėti prie trijų komponento „Kokybiškas ir prieinamas švietimas visą gyvenimą kiekvienam gyventojui“ (14 pav.) reformų: 66,5 mln. suplanuota skirti įgyvendinti reformą prieinamos kompetencijų plėtojimo galimybės suaugusiems, 40 mln. eurų suplanuota skirti įgyvendinti reformą kompetencijos žaliajai ir skaitmeninei transformacijai įgyjamos profesinio mokymo sistemoje, 20 mln. eurų –

Politikos sritis	Švietimas, mokymasis visą gyvenimą, įgūdžiai
Tikslas	Didinti švietimo įtrauktį ir veiksmingumą, siekiant atitikties asmens ir visuomenės poreikiams. Užtikrinti kokybišką ir šiuolaikinį priešmokyklinį ir bendrąjį ugdymą, stiprinant pedagogų ir mokyklų vadovų kompetencijas bei STEAM ugdymo ekosistemą. Užtikrinti valstybės ir darbo rinkos poreikius atitinkančių kompetencijų plėtojimo galimybes suaugusiems, sukuriant nacionalinę, pažangiomis technologijomis ir inovacijomis pagrįstą mokymosi visą gyvenimą sistemą. Didinti švietimo sistemos ir darbo rinkos atitiktį, sustiprinant profesinio rengimo sistemą ir profesinio orientavimo paslaugas visą gyvenimą. Tikslai atitinka TR'2019 Gerinti visų švietimo ir mokymo sistemos lygmenų, įskaitant suaugusiųjų mokymąsi, kokybę ir didinti jų efektyvumą ir TR'2020 „<.> skatinti gerinti įgūdžius.
Reformos ir (ar) investicijos	Komponentą sudaro 4 reformos: 1. Šiuolaikiškas bendrasis ugdymas – pagrindas įgyti bazines kompetencijas (COFOG 09.2 ir 09.5). 2. Prieinamos kompetencijų plėtojimo ir kvalifikacijų pripažinimo galimybės suaugusiems (COFOG 09.5 ir 09.6). 3. Profesinio orientavimo sistema darbo rinkos pasiūlai ir paklausai subalansuoti (COFOG 09.2). 4. Kompetencijos žaliajai ir skaitmeninei transformacijai įgyjamos profesinio mokymo sistemoje (COFOG 09.2 ir 09.3).
Investicijų poreikis, iš viso	440,824 mln.€; iš jų EGADP lėšų 311,524 mln.€

Cituota iš Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas, 2021, p. 202

14 pav. Komponentas – kokybiškas ir prieinamas švietimas visą gyvenimą kiekvienam gyventojui

⁷⁹ „Dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo“, *supra note*, 17: 218.

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ *Ibid.*, 25.

įgyvendinti reformą profesinio orientavimo sistema darbo rinkos pasiūlai ir paklausai subalansuoti. Reformoms įgyvendinti reikalingos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP) finansavimo lėšos nurodytos 15 paveiksle.

Rodikliai: numatoma, jog 2023 m. IV ketv. MVG sistema bus pasinaudoję bent 5.400 asmenų, o iki 2026 m. II ketv. besinaudodami MVG sistema kompetencijas bus patobulinę bent 21.600 asmenų. Naudojantis NKL investicijomis galimybė patobulinti kompetencijas bus sudaryta ne mažiau nei 21,6 tūkst. asmenų. Vienam asmeniui vidutiniškai tenkanti suma kompetencijoms plėtoti sudarys iki 750 €, kai programos apimtis 15 kreditų. „Numatoma, jog kompetencijų plėtojimo veiklos bus orientuotos į dirbančių asmenų (18–65 m.) tikslinę grupę, o parama bus skiriama / administruojama remiantis „individualių mokymosi sąskaitų“ principu.“⁸²

Reforma	Suma, mln.€	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	Procentinė dalis
Šiuolaikiškas bendrasis ugdymas - pagrindas įgyti bazines kompetencijas	246.32	7,7	71,02	79.95	77,75	6.95	2.95	79.07%
Kompetencijos žaliajai ir skaitmeninei transformacijai įgyjamos profesinio orientavimo ir mokymo sistemoje	37	0,8	8.8	9.3	9.3	8.8	0	11.88%
Prieinamos kompetencijų plėtojimo galimybės suaugusiems	18.20	0	3.01	4.05	4.05	4.05	3.04	5.84%
Profesinio orientavimo sistema darbo rinkos pasiūlai ir paklausai subalansuoti	10	0	5	2,5	2,5	0	0	3.21%
IS VISO, mln.€	311.52	8,5	87,83	95.8	93.6	19.8	5.99	

Cituota iš Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas, 2021, p. 233

15 pav. Reformoms įgyvendinti reikalingos EGADP finansavimo lėšos

Lietuvos Respublikos darbo kodekse darbuotojams, kurie mokosi pagal formaliojo švietimo programas, kurie dalyvauja neformaliojo suaugusiųjų švietimo programose arba mokosi savišvietos būdu numatytos **mokymosi atostogos**. Darbuotojams, kurių darbo santykiai su darbdaviu tęsiasi ilgiau negu penkerius metus už mokymosi atostogas, išskyrus mokymąsi savišvietos būdu, jeigu dalyvavimas neformaliojo suaugusiųjų švietimo programoje yra susijęs su darbuotojo kvalifikacijos kėlimu truncančias iki dešimt darbo dienų per vienus darbo metus paliekama ne mažiau kaip pusė darbuotojo vidutinio darbo užmokesčio.⁸³ Tačiau pastebima, kad nors daugelyje ES valstybių „veikia mokamų mokymosi atostogų tvarkos, darbingo amžiaus suaugusiųjų informuotumo apie mokymosi atostogas ir naudojimosi jomis lygis dažnai yra žemas.“⁸⁴

⁸² „Dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo“, *supra note*, 17: 220.

⁸³ „Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2023 m. kovo 13 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/10c6bfd07bd511e6a0f68fd135e6f40c/asr>.

⁸⁴ „Tarybos rekomendacija dėl individualių mokymosi sąskaitų“, *supra note*, 49: 8.

Apibendrinant galima būtų teigti, kad Lietuvoje numatyta MVG reforma atitinka ES strateginiuose dokumentuose išskeltus tikslus įgalinti kiekvieną žmogų gebėti prisitaikyti ir tapti pokyčių lyderiais, užtikrinti įtraukų, kokybišką švietimą kiekvienam ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi. Įdiegta mokymuisi visą gyvenimą palanki sistema vieno langelio principu veikianti formaliojo, neformaliojo mokymosi paslaugas ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimą teikianti sistema tikimasi, kad padės suaugusiems lanksčiai pereiti iš vieno švietimo lygmens ir tipo į kitą, sukurtas mokymosi visą gyvenimą sistemos modelis užtikrins informacijos apie mokymosi galimybes pasiekiamumą, sudarys sąlygas pasirinkti kokybiškas mokymo paslaugas, valdyti karjerą, valdyti kintančio pasaulio iššūkius. Taip pat tokios priemonės kaip Europos komisijos „Europass“ platformoje kuriamos visos ES mokymosi galimybių, kvalifikacijų, skaitmeninių kredencialų sistema, skirta įgūdžių ir kvalifikacijų skaidrumui Europoje remti susieta su nacionalinio lygmens informacinėmis sistemomis bei registrais padeda siekti šių tikslų.

Šiame poskyryje detalizuoti nacionalinio lygmens strateginiuose dokumentuose numatyti sprendimai ir iniciatyvos, kurių imamasi nagrinėjamai problemai išspręsti, išskelti tikslai bei numatyti rodikliai stebėti pažangai pravers atliekant lyginamąją analizę, nustatant bendrus ES šalims palyginamus, viešai prieinamus rodiklius ir duomenis.

2. MOKYMO SI VISĄ GYVENIMĄ SISTEMOS UŽTIKRINIMO KINTANČIO PASAULIO IŠŠŪKIŲ VALDYMOI TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodologija

Remiantis teorinėje dalyje apžvelgtais Europos Sąjungos valstybių dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliais, pasirinkta atlikti 2021 m. mokymosi visą gyvenimą būklės vertinimo apklausoje pirmaujančiose pozicijose esančių šalių lyginamąją analizę. Pirmaujančiose pozicijose, vertinant 2021 m. per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalį (5 pav.) yra Švedija, Suomija, Nyderlandai ir Danija. Taip pat pasirinkta įtraukti į lyginamų šalių sąrašą ir kaimyninės Estijos, esančios minėto vertinimo 6 vietoje duomenis.

Teorinėje dalyje išnagrinėtuose dokumentuose, atliktose analizėse, pateiktuose mokymosi visą gyvenimą sistemų modeliuose: Galimybės atveriančios sistemos modelyje (9 pav.) ir kuriamame suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistemos modelyje (13 pav.) galima išskirti mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimui kintančio pasaulio iššūkiams valdyti ypatingai svarbius mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo komponentus – tai karjeros projektavimo, profesinio orientavimo paslaugų komponentas, mokymosi rezultatų pripažinimo komponentas bei mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimo komponentas. Tad keliamas tyrimo uždavinys atlikti šių komponentų lyginamąją analizę pasirinktoms ES šalims. Mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimui kintančio pasaulio iššūkiams valdyti svarbus sistemos reglamentavimas, taigi bus atlikta pasirinktų šalių mokymosi visą gyvenimą sistemų reglamentavimo ir iniciatyvų lyginamoji analizė. Taip pat tyrimo problemai išnagrinėti svarbu palyginti pasirinktų šalių dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose ir įsitvirtinimo darbo rinkoje duomenis, atliekant nacionalinio lygmens strateginiuose dokumentuose iškeltų tikslų bei numatytų rodiklių pažangai stebėti lyginamąją analizę, naudojant bendrus ES šalims viešai prieinamus ir palyginamus statistinius rodiklius ir kiekybinius duomenis. Galiausiai, taikant mišrių metodų prieigą, keliamas uždavinys palyginti surinktus kokybinius ir kiekybinius duomenis bei nustatyti pasirinktų ES valstybių mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo lyginant su Lietuva pranašumus. Tyrimo struktūra pateikta 16 paveiksle.

Tyrimo objektas – mokymosi visą gyvenimą sistema bei jos komponentai.

Tyrimo tikslas – atlikti Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui lyginamąją analizę.

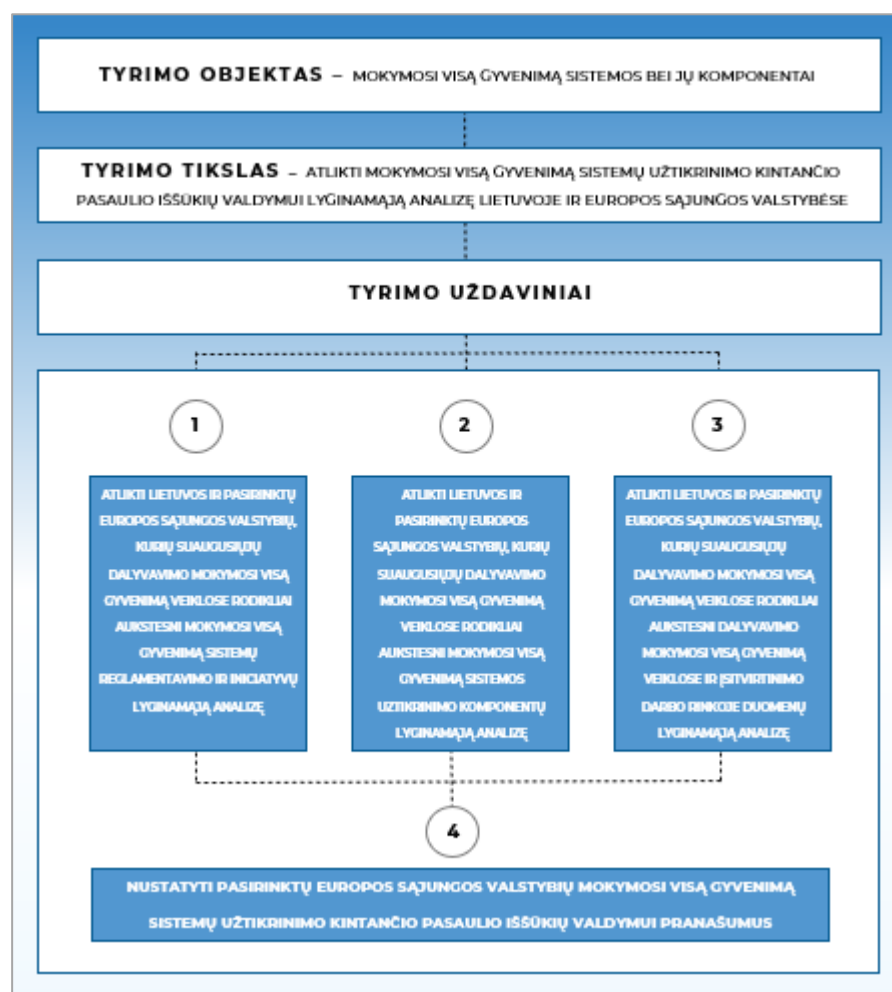
Tyrimo uždaviniai:

1. Atlikti Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, mokymosi visą gyvenimą sistemų reglamentavimo ir iniciatyvų lyginamąją analizę.

2. Atlikti Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo komponentų lyginamąją analizę.

3. Atlikti Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose ir įsitvirtinimo darbo rinkoje duomenų lyginamąją analizę.

4. Nustatyti pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni lyginant su Lietuva, mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui pranašumus.

Sudaryta darbo autorės

Tyrimo metodai. Tyrimo uždaviniams atlikti taikoma mišrių tyrimo metodų prieiga. Pirmajam ir antrajam tyrimo uždaviniams atlikti naudojami kokybiniai tyrimo metodai – mokymąsi visą gyvenimą reglamentuojančių dokumentų analizė ir sisteminimas, turinio analizė, lyginamoji analizė. Trečiajam tyrimo uždaviniui atlikti naudojami kiekybiniai tyrimo metodai – aprašomoji statistika bei grafinis duomenų vaizdavimas (logografijos metodas), lyginamoji analizė. Ketvirtajam tyrimo uždaviniui atlikti taikomi mišrūs tyrimo metodai – tyrimo duomenų analizė ir sisteminimas, turinio analizė, lyginamoji analizė, grafinis duomenų vaizdavimas (logografijos metodas), aprašomoji statistika. Tyrimo duomenų analizei naudojamos Microsoft Excel ir Microsoft PowerPoint programos.

Tyime taikomas lyginimo metodas, kurį R. Tidikis apibūdina taip: sociologinis tyrimas, kai derinama informacija gauta: a) įvairiais istorinio vystymosi laikotarpiais; b) įvairių socialinių sistemų; c) skirtingų autorių ar tyrimo kolektyvų; d) įvairiais rinkimo ir matavimo metodais. „Lyginimas yra suprantamas kaip mąstymo operacija. Tai mintinis objektų gretinimas ir vertinimas. Tikslas – pažinti jų tarpusavio santykius. Lyginimas turi tik vienerūšių objektų prasmę. Lyginimas yra susijęs su analizės ir sintezės operacijomis. Lyginant objektas suskaidomas į dalis, išskiriami jų ypatumai. Jų gretinimas reiškia elementų siejimą. Palaipsniui gilėjančios analizės ir sintezės kaita leidžia lyginimu atskleisti objektų vienodumo, skirtingumo, tapatumo ir panašumo santykius.“⁸⁵ Lyginamoji analizė išryškina sprendimų skirtumus. **Šiuo atveju labai svarbu tam tikrų problemų ypatybės ir jų sprendimo būdai įvairiose sistemose.** Reikėtų suvokti, kad **lyginimas – įvairių sprendimų įžvelgimas naujų ir pirmiausia bendrų perspektyvų kontekste.**⁸⁶

Tyime taip pat taikomas sisteminės analizės metodas – „mokslinio tyrimo metodologinė kryptis, kurios pagrindas yra sudėtingo vientiso objekto su daugybe elementų, jų visumos santykių ir ryšių nagrinėjimas. Sisteminė analizė remiasi sisteminiais mokslo principais, reikalaujančiais analizuoti tikrovės reiškinius kaip tam tikros visumos komponentus (susijusius ir tarp savęs, ir su ta visuma) ir kaip visumą (sudarytą iš tarp savęs susijusių komponentų, bet jais nepaaiškinamą).“⁸⁷

Sisteminio tyrimo procese mokymosi visą gyvenimą sistema „nagrinėjama kaip tam tikra aibė elementų, kurių ryšiai sąlygoja vientisas šios aibės savybes. Stengiamasi išsiaiškinti visus įvairiausius ryšius ir santykius, esančius tiriamo objekto viduje, ir jo savitarpio santykius su aplinka“⁸⁸, išsiaiškinti struktūros savybes, sistemą sudarančius nagrinėjamo objekto ryšius, valdymo principus.

⁸⁵ Rimantas Tidikis, *Socialinių mokslų tyrimų metodologija* (Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003), 415.

⁸⁶ *Ibid.*, 423–425.

⁸⁷ *Ibid.*, 437.

⁸⁸ *Ibid.*, 438.

„Norėdami apibūdinti masinį socialinį ar ekonominį reiškinį, turime surinkti duomenis apie visus arba apie beveik visus visumos vienetus.“⁸⁹ Taip pat „pasiteisinanti praktika yra išsami jau esamų sąvokos indikatorių analizė. Yra tikrai daug tarptautinių tyrimų bei mokslinių studijų, kuriose tam tikros sąvokos reguliariai matuojamos, taigi jų matavimo priemonės yra patvirtintos ir įvertintos.“⁹⁰ Taigi, atliekant tyrimą bus remiamasi Eurydice ir Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) pateikiama informacija ir duomenų struktūravimu.

Pirmajam tyrimo uždaviniui atlikti taikomi kokybiniai tyrimo metodai – dokumentų analizės, turinio analizės metodai ir lyginamosios analizės metodas. Duomenų struktūra mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui **reglamentavimo ir iniciatyvų** lyginamajai analizei atlikti nurodyta 3 lentelėje. Nominaliosios skalės kintamieji: 1) suaugusiųjų švietimą, mokymąsi visą gyvenimą reglamentuojančiuose dokumentuose numatyti pagrindiniai prioritetai ir tikslai; 2) atsakomybių paskirstymas; 3) pagrindiniai suaugusiųjų švietimo, mokymosi visą gyvenimą tikslai; 4) suaugusiųjų švietimo, mokymosi visą gyvenimą ypatumai.

Antrajam tyrimo uždaviniui atlikti taikomi kokybiniai tyrimo metodai – dokumentų analizės, turinio analizės metodai ir lyginamosios analizės metodas. Antrasis tyrimo uždavinys skaidomas į tris dalis, atliekama trijų mokymosi visą gyvenimą sistemos komponentų: karjeros projektavimo, profesinio orientavimo paslaugų komponento, mokymosi rezultatų pripažinimo komponento bei mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimo komponento lyginamoji analizė.

1) Karjeros projektavimo, profesinio orientavimo paslaugų komponentų lyginamajai analizei atlikti naudojama Eurydice ir Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) pateikiama informacija.

2) Mokymosi rezultatų pripažinimo komponentų lyginamajai analizei atlikti naudojama Eurydice ir Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) *Europos neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo duomenų bazėje* pateikiama informacija. Šia duomenų baze siekiama padėti Europos šalims jų pastangose plėtoti ir nustatyti neformaliojo ir savaiminio mokymosi formų patvirtinimo priemones.⁹¹ Duomenų struktūra mokymosi rezultatų pripažinimo komponentų lyginamajai analizei atlikti pateikta 4 lentelėje. Nominaliosios skalės kintamieji: 1) mokymosi rezultatų patvirtinimo reglamentavimas; 2) naudojami mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai; 3) dominuojančios mokymosi rezultatų patvirtinimo naudotojų grupės; 4) mokymosi rezultatų patvirtinimo finansavimas; 5)

⁸⁹ Eugenijus Bagdonas, *Socialinė statistika: pirmoji dalis. Metodai* (Kaunas: Leidykla „Technologija“, 2009), 9.

⁹⁰ Inga Gaižauskaitė ir Svajonė Mikėnė, *Socialinių tyrimų metodai: apklausa* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014), 24.

⁹¹ „European database on validation of non-formal and informal learning“, Cedefop, žiūrėta 2023 m. kovo 17 d., <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/european-database-on-validation-of-non-formal-and-informal-learning>.

mokymosi rezultatų patvirtinimo sąsajos su formalioju mokymu; 6) mokymosi rezultatų patvirtinimo priemonės.

3) **Mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimo komponentų** lyginamajai analizei atlikti naudojama Eurydice ir Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) *suaugusiųjų mokymosi finansavimo duomenų bazėje* pateikiama duomenų struktūra ir informacija apie ES šalyse įgyvendinamas finansavimo priemones suaugusiųjų švietimui. Duomenų struktūra mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimo komponento lyginamajai analizei atlikti pateikta 5 lentelėje. Nominaliosios skalės kintamieji – finansavimo priemonių rūšys: 1) mokymų fondai; 2) mokesčių lengvatos įmonėms; 3) mokesčių lengvatos fiziniams asmenims; 4) dotacijos įmonėms; 5) dotacijos asmenims; 6) paskolos; 7) mokymosi atostogos; 8) mokymo išlaidų atlyginimas.

Trečiajam tyrimo uždaviniui atlikti naudojami nacionalinio lygmens strateginiuose dokumentuose išskeltų tikslų rodikliai pažangai stebėti (1 ir 2 lentelės), naudojami bendri ES šalims viešai prieinami ir palyginami reprezentatyvūs kiekybiniai duomenys ir statistiniai rodikliai, Europos Sąjungos statistikos tarnybos (Eurostat) ir EBPO skelbiami oficialūs, suderinti statistiniai rodikliai, surinkti iš nacionalinių statistikos institucijų ir suderinti pagal vieningas metodikas. Trečiajam tyrimo uždaviniui atlikti naudojami kiekybiniai tyrimo metodai – aprašomosios statistikos metodas, grafinis duomenų vaizdavimas (logografijos metodas) ir lyginamosios analizės metodas.

Ketvirtajam tyrimo uždaviniui atlikti naudojamas lyginamosios analizės metodas, lyginant surinktus kokybinius ir kiekybinius tyrimo duomenis, analizės, sintezės, sisteminės analizės metodai.

Tyrimo apribojimai – numatytos MVG sistemų reformos ES ir nacionaliniuose lygmenyse tik įsibėgėja, todėl duomenys, kuriais būtų galima vertinti reformų poveikį bus teikiami tik po kelerių metų. Tačiau suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą būklės vertinimo apklausose lyderiaujančios šalys turi galias mokymosi visą gyvenimą tradicijas, tad pravartu išnagrinėti ir palyginti mokymosi visą gyvenimą sistemas ir jų komponentus šiose šalyse ir pasiremti gerosios praktikos pavyzdžiais.

3 lentelė. Duomenų struktūra mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui reglamentavimo ir iniciatyvų lyginamajai analizei atlikti

Šalis	MVG reglamentuojančiuose dokumentuose numatyti pagrindiniai prioritetai ir tikslai	Atsakomybių paskirstymas	Pagrindiniai MVG tiekėjai	MVG ypatumai

Sudaryta pagal Eurydice duomenų struktūrą

4 lentelė. Duomenų struktūra mokymosi visą gyvenimą sistemų mokymosi rezultatų pripažinimo komponentų lyginamajai analizei atlikti

Šalis	Mokymosi rezultatų patvirtinimo reglamentavimas	Naudojami mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai: identifikavimas, dokumentavimas, vertinimas, sertifikavimas	Dominuojančios ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimo naudotojų grupės	Mokymosi rezultatų patvirtinimo finansavimas	Mokymosi rezultatų patvirtinimo sąsajos su formalioju mokymu	Mokymosi rezultatų patvirtinimo priemonės

Sudaryta pagal Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) Europos neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo duomenų bazėje pateiktą struktūrą

5 lentelė. Duomenų struktūra mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimo komponentų lyginamajai analizei atlikti

Šalis	Mokymų fondai	Mokesčių lengvatos įmonėms	Mokesčių lengvatos fiziniams asmenims	Dotacijos įmonėms	Dotacijos asmenims	Paskolos	Mokymosi atostogos	Mokymo išlaidų atlyginimas

Sudaryta pagal Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) suaugusiųjų mokymosi finansavimo duomenų bazėje pateiktą struktūrą

3. MOKYMO SI VISĄ GYVENIMĄ SISTEMOS UŽTIKRINIMO KINTANČIO PASAULIO IŠŠŪKIŲ VALDYMOI LYGINAMOJI ANALIZĖ

3.1. Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui reglamentavimo ir iniciatyvų lyginamoji analizė

Mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui **reglamentavimo ir iniciatyvų** lyginamajai analizei atlikti naudojama Eurydice pateikiama ES šalių nacionalinių švietimo sistemų informacija. Lyginami pasirinktų ES šalių duomenys pagal: 1) suaugusiųjų švietimą, mokymąsi visą gyvenimą reglamentuojančiuose dokumentuose numatytus pagrindinius prioritetus ir tikslus; 2) atsakingų institucijų atsakomybių paskirstymą; 3) pagrindinius suaugusiųjų švietimo, mokymosi visą gyvenimą tiekėjus; 4) suaugusiųjų švietimo, mokymosi visą gyvenimą ypatumus (6 lentelė).

Švedija turi decentralizuotą švietimo sistemą, kuri vadovaujasi nacionaliniu lygmeniu apibrėžtais tikslais ir mokymosi rezultatais. Vyriausybė nustato visų švietimo sistemos lygių tikslus, o savivaldybės yra atsakingos už švietimo organizavimą, taip pat ir suaugusiesiems. Visas mokslas, taip pat ir suaugusiųjų švietimas – nemokamas. Beveik pusė Švedijos gyventojų dalyvauja tam tikroje organizuoto švietimo veikloje. *Švietimo sistemos tikslas* – stiprinti mokinių mokymosi visą gyvenimą pagrindus, o **suaugusiųjų švietimo tikslai**: 1) *švietimo nelygybės mažinimas*; 2) *sudaryti galimybes asmenims papildyti išsilavinimą ir aprūpinti darbo rinką gerai išsilavinusia darbo jėga*; 3) *stiprinti besimokančiųjų galimybes dalyvauti kultūrinėje ir politinėje veikloje*. Švedijoje suaugusiųjų švietimas turi galias tradicijas, valstybė finansiškai remia neformalųjį suaugusiųjų švietimą nuo 1912 m. Neformaliojo švietimo svarbą Švedijos visuomenei pripažįsta visos politinės partijos.⁹²

Suomijoje esminis nacionalinės švietimo sistemos bruožas – *užtikrinti lygias galimybes visiems*. Skirtumai tarp mokyklų yra nedideli, o mokymo kokybė aukšta visoje šalyje. Suomijoje švietimas finansuojamas valstybės lėšomis. Mokymasis nuo priešmokyklinio iki aukštojo mokslo, taip pat ir suaugusiųjų švietimas yra nemokamas. Maždaug pusę neformalaus suaugusiųjų švietimo išlaidų padengia Vyriausybė. Mokymasis visą gyvenimą užtikrinamas *suteikiant galimybę pradėti mokymąsi bet kuriame gyvenimo etape*. Suaugusiųjų švietimas teikiamas visuose švietimo lygmenyse. Formalusis švietimas suaugusiesiems prieinamas bendroje švietimo sistemoje, o neformalusis suaugusiųjų švietimas

⁹² „Sweden. Adult education and training“, Eurydice, žiūrėta 2023 m. kovo 21 d.,

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/sweden/adult-education-and-training>.

teikiamas suaugusiųjų švietimo centruose, liaudies aukštosiose mokyklose, vasaros universitetuose. Suomijos suaugusiųjų švietimo ir mokymo sistema yra istorinio proceso rezultatas. Padidėjusiam suaugusiųjų švietimo ir mokymo teikimui įtakos turėjo pokyčiai visuomenėje, tokie kaip darbo užduočių sudėtingėjimas, ekonominės struktūros pasikeitimas ir migracija iš kaimo į miestą XX amžiuje. Suaugusiųjų švietimas ir mokymas gerokai pagerino įsidarbinimo galimybes.⁹³

Nyderlanduose suaugusiųjų švietimo tikslas – *suteikti 18 metų ir vyresniems asmenims antrą galimybę įgyti kvalifikaciją arba patobulinti skaitymo ir rašymo įgūdžius*. Be profesinio mokymo ir aukštojo mokslo suaugusiųjų švietimas apima įvairius kursus ir mokymo programas: suaugusiųjų bendrąjį ugdymą, olandų kalbą, aritmetinius ir skaitmeninius įgūdžius. **Nyderlandų** Vyriausybės skirtos papildomos lėšos funkcinio neraštingumo problemai spręsti pagal 2020–2024 m. veiksmų programą „Pasitikėk įgūdžiais“. Programą sudaro penkios veiksmų kryptys, įskaitant įvairias politikos priemones: 1) skatinti asmenis prisiimti atsakomybę už savo karjerą ir gyvenimą (Individualūs mokymosi biudžetai (STAP-biudžetas)); 2) suaugusiųjų mokymosi skatinimas žiniasklaidos priemonėmis; 3) regioninės paramos struktūros tobulinimas; 4) lankstesnės mokymosi pasiūlos suaugusiems kūrimas; 5) susitarimų su socialiniais partneriais sudarymas. **Nyderlanduose** kiekvienais metais išleidžiama 700 000 eurų naujų idėjų generavimui, dalijimuisi gerosios praktikos pavyzdžiais.⁹⁴

Danijos švietimo sistemos tikslas – *vienodas ir nemokamas išsilavinimas visiems*. Danijos švietimo sistema siekia užtikrinti, kad visi žmonės įgytų žinių ir kompetencijų, kurios suteiktų jiems tinkamą kvalifikaciją aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime ir prisidėti prie tolesnės jos plėtros. Švietimas yra atviras visiems ir paprastai nemokamas. Švietimo institucijos siekia užtikrinti, kad švietimo programos būtų aktualios visuomenei ir orientuotos į darbo rinkos poreikius. *Danijoje yra tradicija mokytis visą gyvenimą*, dalyvauti švietime visais gyvenimo etapais. Mokymasis visą gyvenimą remiamas ir skatinamas per mokymosi visą gyvenimą strategijos iniciatyvas. Danijos švietimo sistema susideda iš įprastos švietimo sistemos ir lygiagrečios suaugusiųjų švietimo, tęstinio mokymo sistemos. Pirmaisiais XX amžiaus dešimtmečiais suaugusiųjų švietimas rėmėsi bendruoju laisvalaikio ugdymu, tačiau aukštas nedarbo lygis 1930-aisiais ir 1940-aisiais padėjo suprasti poreikį kelti kvalifikaciją žemą išsilavinimą turintiems darbuotojams. 1990 m. priimtas Atvirojo ugdymo įstatymas, kuriuo buvo atvertos profesinės ir aukštosios mokyklos suaugusiųjų mokymui.⁹⁵

⁹³ „Finland. Adult education and training“, Eurydice, žiūrėta 2023 m. kovo 21 d., <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/adult-education-and-training>.

⁹⁴ „Netherlands. Adult education and training“, Eurydice, žiūrėta 2023 m. kovo 21 d., <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/netherlands/adult-education-and-training>.

⁹⁵ „Denmark. Adult education and training“, Eurydice, žiūrėta 2023 m. kovo 21 d., <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/denmark/adult-education-and-training>.

Estijoje Suaugusiųjų švietimas skirstomas į *formalųjį švietimą* ir *tęstinį mokymąsi*. **Suaugusiųjų švietimas** – tai organizuotos studijos skirtos žinioms, įgūdžiams ir patirčiai įgyti, išlaikyti ar tobulinti. **Tęstinis mokymasis** – tai kryptingas ir organizuotas mokymas vykdomas pagal ugdymo programą neformaliajame švietime apima tiek tęstinį mokymąsi profesinio tobulėjimo tikslu, tiek neformalųjį švietimą. Mokymasis gali būti tęsiamas bet kuriame gyvenimo etape. Suaugusiųjų mokymasis gali tęsti išsilavinimą įgytą bendrajame ugdyme, profesinėje ar aukštojoje mokykloje. Prireikus mokyklos įgyvendina individualias mokymo programas. Be formaliojo švietimo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo įstaigose rengiami tęstinio mokymosi ir perkvalifikavimo kursai.⁹⁶

Suaugusiųjų švietimas **Lietuvoje** aptartas 35-36 psl.

Atsakomybių paskirstymas. Švedijos Švietimo įstatyme pateikiamos bendros nuostatos visoms švietimo formoms, suaugusiųjų švietimui papildomai galioja Vyriausybės priimtas *Suaugusiųjų švietimo potvarkis*. Vyriausybės tvirtinamoje *Suaugusiųjų švietimo programoje* nurodomi švietimo uždaviniai, bendri tikslai ir vertybės, kuriomis turi būti grindžiamas suaugusiųjų ugdymas. Vyriausybė taip pat priima sprendimus dėl mokymo programų imigrantams. *Švedijos nacionalinė švietimo agentūra* be kitų veiklų administruoja suaugusiųjų švietimą. Savivaldybės ir nepriklausomos mokyklos yra pagrindiniai mokymo sistemos organizatoriai, jos skiria išteklius ir organizuoja mokymo veiklas. *Švedijos valstybinė užimtumo tarnyba* yra atsakinga už darbo rinkos mokymus, skirtus bedarbiams bei suaugusiesiems, kuriems reikalingas persikvalifikavimas. Regioninės valdžios institucijos atsakingos už suaugusiųjų švietimą – *apskričių tarybos*. Apskričių tarybos yra atsakingos už liaudies aukštąsias mokyklas, taip pat gali teikti suaugusiųjų švietimą vidurinio ugdymo lygmenyje. Vietos valdžios institucijose – teikiamas *savivaldybių suaugusiųjų švietimas*, *specialusis suaugusiųjų švietimas* ir *mokymai imigrantams*. Savivaldybės suaugusiųjų švietimą gali siūlyti įvairūs švietimo teikėjai. *Švedijos nacionalinė suaugusiųjų švietimo taryba* yra atsakinga už valstybės paramos skyrimą suaugusiųjų švietimo asociacijoms ir liaudies mokykloms.⁹⁷

Suomijoje parlamentas priima teisės aktus susijusius su suaugusiųjų švietimu ir sprendžia dėl jam skiriamų lėšų valstybės biudžete. Suomijoje suaugusiųjų švietimas apima *savarankišką mokymąsi*, *mokymą darbo rinkoje* ir *kvalifikacijos tobulinimą*. *Švietimo ir kultūros ministerija* yra atsakinga už savarankišką mokymąsi, o *Ekonomikos ir užimtumo ministerija* – už darbo rinkos mokymą, skirtą darbo rinkos veikimui gerinti ir nedarbui mažinti. Mokymai, kurių metu įgyjamos papildomos ir specializuotos kvalifikacijos dažniausiai finansuojami valstybės lėšomis, tačiau gali būti taikomi nedideli mokesčiai. Maždaug pusę neformalaus suaugusiųjų švietimo išlaidų padengia Vyriausybė, likusią dalį sudaro besimokančiųjų ir organizacijų mokesčiai. Darbo rinkos mokymai yra finansuojami *Ekonomikos ir*

⁹⁶ „Estonia. Adult education and training“, Eurydice, žiūrėta 2023 m. kovo 21 d.,

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/estonia/adult-education-and-training>.

⁹⁷ „Sweden. Adult education and training“, *supra note*, 92.

užimtumo ministerijos ir daugiausia skirti bedarbiams ar 20 metų ir vyresniems asmenims, kuriems gresia nedarbas. Suaugusiesiems švietimas prieinamas bendroje švietimo sistemoje, o neformalusis suaugusiųjų švietimas vykdomas švietimo centruose, liaudies aukštosiose mokyklose ir vasaros universitetuose. Neformalusis suaugusiųjų švietimas nesuteikia kvalifikacijos, tačiau į neformaliajame suaugusiųjų švietime baigtus mokymus gali būti atsižvelgiama.⁹⁸

Nyderlanduose už suaugusiųjų bendrąjį ugdymą atsakinga *Švietimo, kultūros ir mokslo ministerija*, o *savivaldybės* koordinuoja suaugusiųjų švietimo tiekimą regioniniame lygmenyje ir paskirsto turimus išteklius. Suaugusiųjų mokymo įstaigos yra pačios atsakingos už mokymo kokybę. Švietimo inspekcija stebi formalaus, taip pat ir suaugusiųjų švietimo kokybę. Savivaldybės yra atsakingos už neformaliojo švietimo kokybės stebėseną. Nyderlanduose skatinamas mobilumas tarp ekonomikos sektorių. Vyriausybė siekdama paskatinti suaugusiuosius tobulinti savo žinias ir įgūdžius, įgyti papildomą išsilavinimą jiems dirbant įvedė mokymosi visą gyvenimą kreditų sistemą. Tai pašalina finansines kliūtis suaugusiesiems, kurie nebegali gauti studijų paskolos (Nyderlanduose studijų paskola teikiama tik jaunesniems nei 30 metų 5–7 ISCED lygmens studentams), įskaitant paskolas už mokslą, bet nori mokytis, kad galėtų pereiti į kitą ekonomikos sektorių arba įgyti aukštojo mokslo kvalifikaciją. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo programos yra atviros visiems nepriklausomai nuo ankstesnio išsilavinimo ar amžiaus. Pagrindinis tikslas – naudingai praleisti laisvalaikį. Nemažai Nyderlandų vietos valdžios institucijų pripažino liaudies universitetų svarbą ir teikia finansinę paramą.⁹⁹

Danijoje nacionaliniu lygmeniu už suaugusiųjų švietimą atsakingos trys ministerijos: *Vaikų ir švietimo ministerija*, *Aukštojo mokslo ministerija* bei *Kultūros ministerija*. *Vaikų ir švietimo ministerija* yra atsakinga už suaugusiųjų bendrąjį ugdymą, suaugusiųjų profesinį mokymą, integracijos programas. *Nacionalinė švietimo ir kokybės agentūra* atlieka suaugusiųjų švietimo ir mokymo įstaigų priežiūrą. *Aukštojo mokslo ministerija* yra atsakinga už suaugusiųjų aukštąjį mokslą. Dauguma aukštųjų mokyklų yra valstybės finansuojamos savarankiškos institucijos. *Danijos aukštojo mokslo agentūra* yra atsakinga už aukštųjų mokyklų priežiūrą. *Kultūros ministerija* yra atsakinga už neformalųjį suaugusiųjų švietimą. Kiekviena savivaldybė vertina ar liaudies mokyklos turi teisę gauti subsidijas ir jas moka.¹⁰⁰

Estijoje *Švietimo ir mokslinių tyrimų ministerija* atlieka pagrindinį vaidmenį formuojant suaugusiųjų švietimo politiką. Pagal *Suaugusiųjų švietimo įstatymą* Švietimo ir mokslo ministerijos uždavinys planuoti ir įgyvendinti valstybės švietimo politikos suaugusiųjų švietimo srityje principus ir tikslus. Be to, Švietimo ir mokslo ministerija užtikrina mokymo poreikių analizę ir vertinimą efektyviam švietimo politikos įgyvendinimui. Daugelis kitų ministerijų taip pat dalyvauja įvairiose suaugusiųjų švietimo srityse: *Socialinių reikalų ministerija* atsakinga už mokymo ir konsultavimo paslaugų teikimą

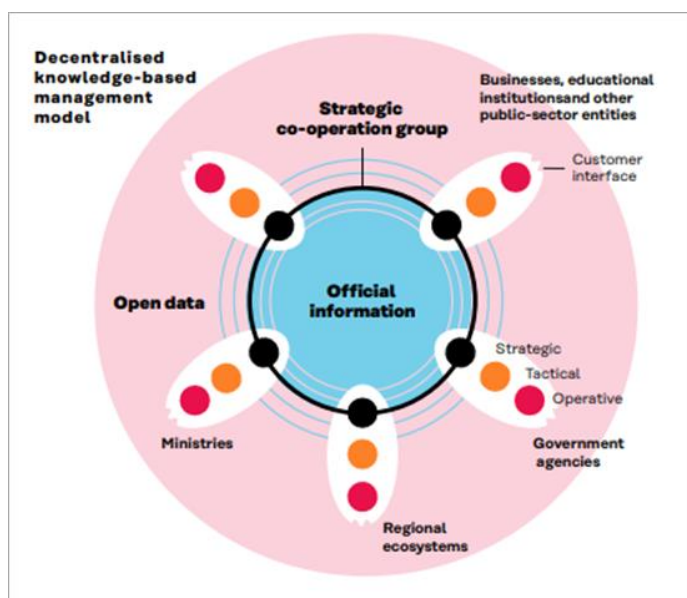
⁹⁸ „Finland. Adult education and training“, *supra note*, 93.

⁹⁹ „Netherlands. Adult education and training“, *supra note*, 94.

¹⁰⁰ „Denmark. Adult education and training“, *supra note*, 95.

bedarbiams ir darbo rinkos rizikos grupėms, kurias įgyvendina *Estijos nedarbo draudimo fondas*. *Ūkio reikalų ir susisiekimo ministerija* sudaro sąlygas nuolatiniam darbuotojų švietimui ir mokymui bei darbuotojų žinių ir įgūdžių atnaujinimui. *Žemės ūkio ministerija* finansuoja mokymus žemės ūkio srityje. *Suaugusiųjų švietimo taryba* konsultuoja Švietimo ir mokslo ministeriją bei kitas organizacijas formuojant suaugusiųjų švietimo politiką, atstovaudama taryboje organizacijas bei teikdama ekspertines analizes.¹⁰¹

Pastaraisiais metais Šiaurės šalys ėmėsi žingsnių link sisteminio požiūrio į mokymosi visą gyvenimą įgyvendinimo. **Švedijoje** už tai atsakinga *strateginio bendradarbiavimo grupė*, o ne atskiros ministerijos. O **Suomija** atliko eksperimentus taikant sisteminį požiūrį į biudžetą.¹⁰² Tarp iniciatyvų vykdomų mokymosi visą gyvenimą tema verta būtų išskirti **Suomijos** parlamentui atskaitingo ir nepriklausomo, į ateitį orientuoto, įtakingo nacionaliniu ir tarptautiniu mastu fondo „Sitra“ ekspertų grupės pristatytas rekomendacijas mokymosi visą gyvenimą skatinimui **Suomijoje**. Priemonė skirta politikos kūrėjams ir sprendimus priimantiems asmenims. Rekomendacijos pateiktos atlikus tyrimą, bendradarbiaujant su suinteresuotosiomis šalimis ir vykdant įvairius bandomuosius projektus Suomijoje. Jose teigiama, kad esamų vadovavimo modelių ir struktūrų tobulinimo nepakanka, atsižvelgiant į greitai kintančius įgūdžių poreikius reikalingas lankstesnis modelis, sisteminis požiūris į mokymosi visą gyvenimą valdymą. **Sisteminis požiūris** atkreipia dėmesį į platesnę mokymosi visą gyvenimą struktūros visumą, jos sudedamųjų dalių sąveiką ir nuolatinį jų pertvarkymą. Siūlomas *fenomenu pagrįstas*

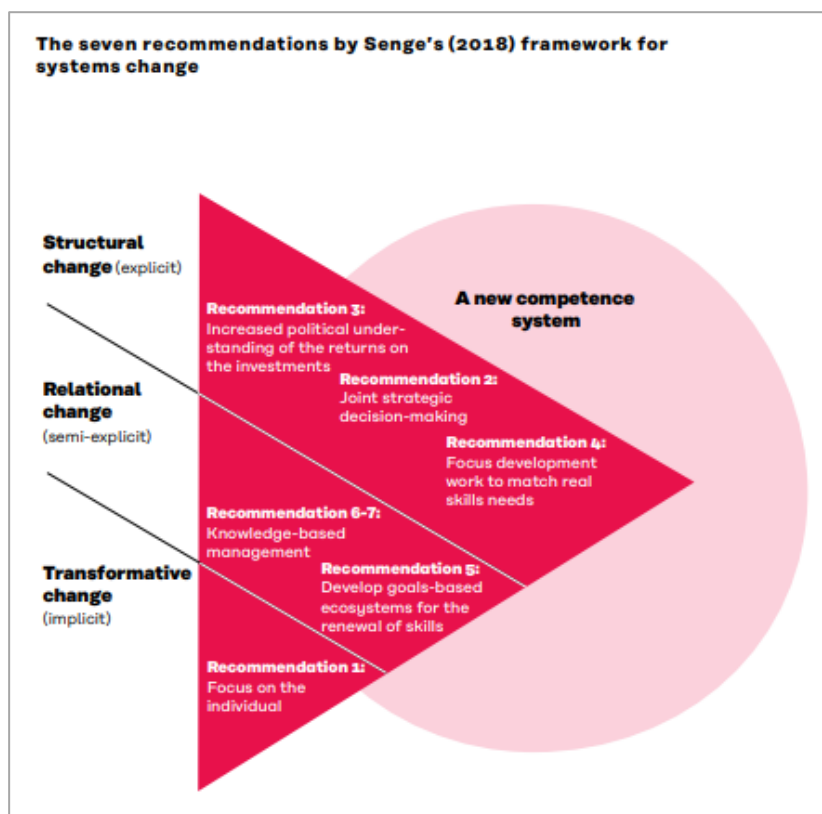
Cituota iš *Sitra's seven recommendations for lifelong learning in Finland, 2022, p.13*

17 pav. Decentralizuotas, žiniomis grįstas MVG valdymo modelis

¹⁰¹ „Finland. Adult education and training“, *supra note*, 93.

¹⁰² Sitra, „Lifelong learning governance in the Nordic countries: a comparison“, žiūrėta 2023 m. kovo 21 d., <https://www.sitra.fi/en/publications/lifelong-learning-governance-in-the-nordic-countries-a-comparison/>.

valdymas (17 pav.), taikant decentralizuotą mokymosi visą gyvenimą valdymo modelį. Suinteresuotosios šalys turėtų bendradarbiauti nustatant strateginius tikslus, bendrą veiksmų kryptį ir suteikiant didesnę strateginę laisvę regionams ir institucijoms. Visa sistema būtų lanksčiai nukreipiama kolektyvinio proceso metu nustatytiems tikslams įgyvendinti ir kiekviena suinterasuotoji šalis galėtų įsitraukti į procesą atitinkamoms užduotims. Tokiu būdu būtų sudaromos galimybės lanksčiai reaguoti į poreikius, valdyti kintančio pasaulio iššūkius. „Sitra“ ekspertų grupės įvardintos septynios rekomendacijos mokymosi visą gyvenimą sistemos plėtojimui Suomijoje (18 pav.): 1) orientacija į asmenį; 2) bendras strateginių sprendimų priėmimas; 3) politinis supratimas apie investicijų grąžą; 4) įgūdžių plėtojimo atitiktis įgūdžių poreikiams; 5) tikslais pagrįstų įgūdžių atnaujinimo ekosistemų plėtojimas; 6) duomenimis grįstas valdymas; 7) žiniomis grįstas valdymas. Šios rekomendacijos sukuria sėkmingų sisteminių pokyčių pagrindą, o ne siūlo konkrečių problemų sprendimus nustato, kaip strategiškai apibrėžiami bendri tikslai, kaip pasiekiamas bendras situacijos matymas, interpretuojami duomenys ir vertinamas priimtų sprendimų poveikis. Bendrai interpretuojamomis žiniomis pagrįstas situacijos vertinimas ir nuolatinis bendras priemonių poveikio svarstymas palengvina reiškinių valdymą bei nukreipia norima kryptimi.¹⁰³

Cituota iš Sitra's seven recommendations for lifelong learning in Finland, 2022, p.14

18 pav. „Sitra“ ekspertų grupės rekomendacijos MVG plėtojimui Suomijoje

¹⁰³ Sitra, „Sitra's seven recommendations for lifelong learning in Finland“, žiūrėta 2023 m. kovo 21 d., https://www.sitra.fi/app/uploads/2022/03/final_milla_suosituksilla_tiiivistelma_en_web.pdf.

Apibendrinant galima būtų teigti, kad **Švedijoje, Suomijoje, Danijoje** suaugusiųjų švietimas turi galias tradicijas, kurio raidą lėmė visuomenės pokyčiai ir poreikiai. Formalusis švietimas suaugusiesiems šiose šalyse nemokamas. **Švedijoje, Suomijoje** valstybė finansiškai remia neformalųjį suaugusiųjų švietimą, **Nyderlanduose** nemažai vietos valdžios institucijų pripažino neformalaus suaugusiųjų švietimo svarbą ir teikia finansinę paramą. **Nyderlanduose** suaugusiųjų mokymas orientuotas į olandų kalbos, aritmetinių ir skaitmeninių įgūdžių kursus suaugusiems, taip pat šalyje skatinamas mobilumas tarp ekonomikos sektorių. **Nyderlanduose** galiojantis amžiaus apribojimas studijų paskoloms kompensuojamas sukūrus mokymosi visą gyvenimą kreditų sistemą vyresniems nei 30 metų asmenims, siekiant paskatinti suaugusiuosius tobulinti savo žinias ir įgūdžius, įgyti papildomą išsilavinimą. Lygių galimybių siekiai numatyti švietimą ar mokymąsi visą gyvenimą reglamentuojančiuose šalių dokumentuose: **Švedijoje** „švietimo nelygybės mažinimas“, **Suomijoje** „užtikrinti lygias galimybes visiems“, **Danijoje** „vienodas ir nemokamas išsilavinimas visiems“. **Švedija, Suomija** ėmėsi iniciatyvų siekdamas sistemingesnio mokymosi visą gyvenimą valdymo. **Švedijoje** už tai atsakinga *strateginio bendradarbiavimo grupė*. **Suomijoje, Danijoje, Estijoje, Lietuvoje** už suaugusiesiems teikiamą švietimą atsakingos kelios ministerijos, **Nyderlanduose** savivaldybės koordinuoja suaugusiųjų švietimą, o Švietimo, kultūros ir mokslo ministerija atsakinga tik už suaugusiųjų bendrąjį ugdymą. **Suomija** išsiskiria inovatyviu požiūriu ir drąsa eksperimentuoti taikant naujus būdus, naują sisteminį požiūrį valdymui, biudžeto sudarymui.

6 lentelė. Mokymosi visą gyvenimą reglamentavimas

Šalis	MVG reglamentuojančiuose dokumentuose numatyti pagrindiniai prioritetai ir tikslai	Atsakomybių paskirstymas	Pagrindiniai MVG tiekėjai	MVG ypatumai
Švedija 	Švietimo įstatymas; Suaugusiųjų švietimo potvarkis; Švietimo sistemos tikslas: • stiprinti mokinių mokymosi visą gyvenimą pagrindus; Suaugusiųjų švietimo tikslai: • švietimo nelygybės mažinimas; • sudaryti galimybes asmenims papildyti išsilavinimą ir aprūpinti darbo rinką gerai išsilavinusia darbo jėga; • stiprinti besimokančiųjų galimybes dalyvauti kultūrinėje ir politinėje veikloje	Vyriausybė; Strateginio bendradarbiavimo grupė; Švedijos nacionalinė švietimo agentūra; Švedijos valstybinė užimtumo tarnyba; Regioninės apskričių tarybos; Savivaldybės; Švedijos nacionalinė suaugusiųjų švietimo taryba;	Formalusis suaugusiųjų švietimas: • Savivaldybių teikiamas suaugusiųjų švietimas; • Darbo rinkos mokymai; Neformalusis suaugusiųjų švietimas: • Liaudies aukštosios mokyklos; • Studijų asociacijos	Visas mokslas, taip pat ir suaugusiųjų švietimas – nemokamas; Švedijos piliečiai iki 56 metų amžiaus turi teisę į mokymosi pašalpą (studiemedel)
Suomija 	Švietimo sistemos tikslas: užtikrinti lygias galimybes visiems; Suaugusiųjų švietimo tikslas: mokymasis visą gyvenimą užtikrinamas suteikiant galimybę mokytis bet kuriame gyvenimo etape. Suaugusiųjų švietimas teikiamas visuose švietimo lygmenyse	Švietimo ir kultūros ministerija; Ekonomikos ir užimtumo ministerija	Formalusis suaugusiųjų švietimas: • Prieinamas oficialioje švietimo sistemoje; Neformalusis suaugusiųjų švietimas: • Suaugusiųjų švietimo centrai; • Liaudies aukštosios mokyklos; • Vasaros universitetai	Visas mokslas, taip pat ir suaugusiųjų formalusis švietimas – nemokamas. Maždaug pusę neformalaus suaugusiųjų švietimo išlaidų padengia Vyriausybė
Nyderlandai 	Suaugusiųjų ir profesinio mokymo įstatymas; Suaugusiųjų švietimo tikslas: Suteikti 18 metų ir vyresniems asmenims antrą galimybę įgyti kvalifikaciją arba patobulinti skaitymo ir rašymo įgūdžius. Suaugusiųjų mokymas orientuotas į olandų kalbos, aritmetinių ir skaitmeninių įgūdžių kursų suaugusiems	Švietimo, kultūros ir mokslo ministerija; Savivaldybės	Be profesinio mokymo ir aukštojo mokslo, suaugusiųjų švietimas apima įvairius kursus ir mokymo programas: suaugusiųjų bendrąjį ugdymą; olandų kalbą, aritmetinius ir skaitmeninius įgūdžius;	Skatinamas mobilumas tarp ekonomikos sektorių
Danija 	Suaugusiųjų aukštojo mokslo įstatymas; Švietimo sistemos tikslas: vienodas ir nemokamas išsilavinimas visiems. Danijos švietimo sistema siekia užtikrinti, kad visi žmonės įgytų žinių ir kompetencijų, kurios suteikia jiems kvalifikaciją aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime ir prisidėti prie tolesnės jos plėtos;	Vaikų ir švietimo ministerija; Aukštojo mokslo ministerija; Kultūros ministerija; Savivaldybės	Danijos švietimo sistema susideda iš įprastos švietimo sistemos ir lygiagrečios suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymo sistemos. Suaugusiųjų kursai, kurių metu įgyjama formali kvalifikacija tolesniam mokymuisi arba darbo rinkai: parengiamasis, bendrasis suaugusiųjų švietimas; parengiamieji vieno dalyko kursai; profesinis mokymas; studijos; Neformalusis suaugusiųjų švietimas: vakarinės	Švietimas yra atviras visiems ir paprastai nemokamas

	Neformaliojo švietimo tikslas: plėsti bendrąsias, socialines ir demokratines kompetencijas		klasės, liaudies aukštosios mokyklos, dieninės vidurinės mokyklos ir universitetų kursai	
Estija 	Estijos Respublikos švietimo įstatymas; Estijos švietimo strategija 2021–2035 m.; Pagrindinių ir vidurinių mokyklų įstatymas; Profesinio mokymo įstaigų įstatymas; Aukštųjų mokyklų įstatymas; Universitetų įstatymas; Privačių mokyklų įstatymas; Suaugusiųjų mokymo įstatymas; Suaugusiųjų švietimas – organizuotos studijos, skirtos žinioms, įgūdžiams ir patirčiai įgyti, išlaikyti ar tobulinti. Mokymasis gali būti tęsiamas bet kuriame gyvenimo etape. Suaugusiųjų mokymas gali tęsti išsilavinimą įgytą bendrajame ugdyme, profesinėje ar aukštojoje mokykloje; Tęstinis mokymasis – tai kryptingas ir organizuotas mokymas, vykdomas pagal ugdymo programą ne formaliajame švietime, apima tiek tęstinį mokymąsi profesinio tobulėjimo tikslu, tiek neformalųjį švietimą	Švietimo ir mokslių tyrimų ministerija; Socialinių reikalų ministerija; Estijos nedarbo draudimo fondas; Suaugusiųjų švietimo taryba; Ūkio reikalų ir susisiekimo ministerija; Žemės ūkio ministerija	Suaugusiųjų švietimas skirstomas į formalųjį švietimą ir tęstinį mokymąsi; Švietimo sistemoje įgytas formalusis išsilavinimas leidžia suaugusiems tęsti išsilavinimą suaugusiųjų mokyklose. Prireikus mokyklos įgyvendina individualias mokymo programas. Be formaliojo švietimo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo, įstaigose rengiami tęstinio mokymosi ir perkvalifikavimo kursai	Suaugę asmenys turi galimybę įgyti pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą eksternu ir tęsti mokymąsi profesiniame mokyme ar aukštajame moksle
Lietuva 	Švietimo įstatymas; Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas; Švietimo sistemos tikslas: „nustatyti asmens kūrybinius gebėjimus ir pagal tai padėti jam įsigyti kompetencijų ir (ar) kvalifikaciją, atitinkančią šiuolaikinę kultūros bei technologijų lygį ir padedančią jam įsitvirtinti ir sėkmingai konkuruoti tolydžiai kintančioje darbo rinkoje, perteikti technologijų, ekonomikos ir verslo kultūros pagrindus, būtinus šalies ūkio pažangai, konkurencingumui bei darniai raidai laiduoti, sudaryti sąlygas nuolat tenkinti pažinimo poreikius ir tobulėti mokantis visą gyvenimą.“¹⁰⁴ Neformaliojo suaugusiųjų švietimo paskirtis – „sudaryti sąlygas asmeniui mokytis visą gyvenimą, tenkinti pažinimo poreikius, tobulinti įgytą kvalifikaciją, įgyti papildomų kompetencijų.“¹⁰⁵	Seimas; Vyriausybė; Švietimo ir mokslo ministerija; Socialinės apsaugos ir darbo ministerija; Ekonomikos ir inovacijų ministerija; Savivaldybės	Suaugusiųjų švietimas skirstomas į formalųjį ir neformalųjį. Formalusis suaugusiųjų švietimas teikiamas: • suaugusiųjų bendrojo ugdymo mokyklose (mokymo centruose) arba bendrojo ugdymo mokyklose, turinčiose suaugusiųjų klases; • profesinio mokymo įstaigose; • aukštosiose mokyklose – kolegijose ir universitetuose; Neformalųjį suaugusiųjų švietimą teisės aktų nustatyta tvarka gali teikti visi švietimo teikėjai	Valstybinėse ir savivaldybės mokyklose mokymas pagal bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo programas, skirtas pirmajai kvalifikacijai įgyti, yra nemokamas¹⁰⁶

Sudaryta darbo autorės pagal Eurydice ir Lietuvos suaugusiųjų švietimą reglamentuojančių teisės aktų duomenis

¹⁰⁴ „Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas“, *supra note*, 59: 11.

¹⁰⁵ *Ibid.*, 19.

¹⁰⁶ *Ibid.*, 48.

3.2. Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, mokymosi visą gyvenimą sistemų komponentų lyginamoji analizė

3.2.1. Karjeros projektavimo, profesinio orientavimo paslaugų komponentų lyginamoji analizė

Karjeros projektavimo, profesinio orientavimo paslaugų komponentų lyginamajai analizei atlikti naudojama Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) pateikiama informacija bei Lietuvos karjeros projektavimo, profesinio orientavimo paslaugas reglamentuojančių teisės aktų informacija (7 lentelė).

LR **Profesinio orientavimo teikimo tvarkos apraše** karjeros projektavimas, profesinio orientavimo paslaugos apibrėžiamos: „profesinis orientavimas švietimo sistemoje vykdomas teikiant asmenims ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir profesinio konsultavimo paslaugas, o užimtumo rėmimo sistemoje teikiant asmenims profesinio informavimo, profesinio konsultavimo ir profesinės karjeros planavimo paslaugas“¹⁰⁷(toliau kartu – Profesinis orientavimas (PO)).

Tarybos rezoliucijoje dėl geresnio profesinio orientavimo visą gyvenimą integravimo į mokymosi visą gyvenimą strategijas teigiama, kad „orientavimas yra suskirstytas atsižvelgiant į gyventojų sluoksnius: mokyklinis orientavimas, universitetinis orientavimas, darbo ieškančių asmenų orientavimas, profesiniame mokyme dalyvaujančių asmenų ir darbuotojų orientavimas; dėl šio suskirstymo sukurtos skirtingos sistemos. Todėl reikia, kad skirtingos sritys labiau papildytų vienos kitas ir būtų labiau suderintos organizuojant bendradarbiavimą su nacionalinėmis ir vietos valdžios institucijomis, įmonėmis, atitinkamomis tarnybomis, socialiniais partneriais ir teritorinėmis bendruomenėmis, kad priimamųjų įstaigų, į kurias gali kreiptis visi vartotojai, tinklai būtų veiksmingesni.“¹⁰⁸

Profesinio orientavimo sistema **Švedijoje** yra glaudžiai susijusi su nacionalinėmis švietimo ir užimtumo sistemomis, nes pagrindiniai dalyvaujantys subjektai yra **Švietimo ir mokslinių tyrimų ministerija** bei **Užimtumo ministerija**. Švedijos Profesinio orientavimo sistema decentralizuota, pagrįsta įvairių įstaigų ir organizacijų koordinavimu ir bendradarbiavimu. **Švedija** turi senas tradicijas

¹⁰⁷ „Nutarimas „Dėl Profesinio orientavimo teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2023 m. kovo 27 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/25f4c2c023af11edb4cae1b158f98ea5>.

¹⁰⁸ „Tarybos rezoliucija „Geresnis orientavimo visą gyvenimą integravimas į švietimo ir mokymosi visą gyvenimą strategijas““, EUR-LEX, žiūrėta 2023 m. kovo 25 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2008:319:FULL&from=LT>.

teikti viešąsias konsultavimo paslaugas, kurios yra visuotinės ir nemokamos. Profesinis orientavimas dažnai yra platesnių švietimo ir užimtumo iniciatyvų dalis ir įprastai nėra išskiriamas kaip atskira sritis. Dėl decentralizuotos Švedijos švietimo sistemos vietos savivaldybės yra atsakingos už orientavimo paslaugų teikimą pagal nustatytus nacionalinius tikslus. *Švedijos mokyklų inspekcija* vykdo savivaldybių ir nepriklausomų mokyklų nuo ikimokyklinio iki suaugusiųjų švietimo stebėseną, taip pat ir orientavimo srityje. Aukštosios mokyklos pačios nusprendžia, kaip planuoti savo veiklą, panaudoti išteklius ir organizuoti orientavimo ir konsultavimo veiklą. *Profesinis orientavimas privalomas bendrajame ugdyme ir suaugusiųjų švietime.*¹⁰⁹

Suomijoje Profesinio orientavimo paslaugas teikia dvi sukurtos valstybės finansuojamos sistemos. Būtent **Švietimo ir kultūros ministerija** bei **Ekonomikos ir užimtumo ministerija**. *Nacionalinė visą gyvenimą trunkančio orientavimo darbo grupė*, kurią sudaro daugybė nacionalinių, regioninių ir vietos suinteresuotųjų šalių siekia skatinti galimybę gauti visą gyvenimą trunkantį orientavimą, remti karjeros valdymo įgūdžių ugdymą, stiprinti Profesinio orientavimo specialistų kompetencijas, plėtoti kokybės užtikrinimo sistemą ir sukurti nuoseklią, holistinę orientavimo visą gyvenimą sistemą. Naujai įkurti tarpsektoriniai vieno langelio principu veikiantys orientavimo centrai (Ohjaamo centrai). Nuo 2020 m. Suomijoje yra apie 70 tokių bandomųjų centrų. Įvairių sektorių paslaugų teikėjai (nacionalinės ir vietinės įdarbinimo tarnybos, jaunimo tarnybos, karjeros specialistai, socialiniai ir sveikatos specialistai bei savanoriškas trečiasis sektorius) sujungiami į šį tarpsektorinį, tinklinį paslaugų modelį.¹¹⁰

Nyderlanduose Profesinio orientavimo sistema decentralizuota, Profesinio orientavimo paslaugas siūlo įvairios valstybinės ir privačios institucijos keturiose pagrindinėse srityse: 1) švietimo sistemoje; 2) valstybiniame užimtumo sektoriuje; 3) darbdavių ir profesinėse sąjungose; 4) privataus sektoriaus organizacijose. Galimybė gauti profesinį orientavimą reguliuojama pagal kiekvieną sritį tiek švietimo sistemoje, tiek valstybiniame užimtumo sektoriuje.¹¹¹

¹⁰⁹ Cedefop, *Inventory of lifelong guidance systems and practices – Sweden*, CareersNet national records, 2020, <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-sweden>.

¹¹⁰ Cedefop, *Inventory of lifelong guidance systems and practices - Finland*. CareersNet national records, 2021, <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-finland>.

¹¹¹ Cedefop, *Inventory of lifelong guidance systems and practices - Netherlands*. CareersNet national records, 2020, <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-netherlands>.

Danijos Profesinio orientavimo sistema susideda iš skirtingų elementų: 1) **savivaldybės** teikia profesinį orientavimą, pereinant nuo privalomojo mokymo į aukštesnįjį vidurinį išsilavinimą (akademinį arba profesinį); 2) **regioniniai orientavimo centrai** siūlo profesinį orientavimą pereinant į aukštąjį mokslą ir orientavimą apie pirminį profesinį mokymą; 3) **švietimo įstaigos** teikia orientavimo paslaugas susijusias su nubyraimo prevencija; 4) parengiamosios gairės NEET (nedirbantiems ir nesimokantiems); 5) **e.Guidance**: Profesinis orientavimas visiems žmonėms; 6) įvairių paslaugų teikėjai (profesinės sąjungos, darbo centrai, el. patarimai ir kt.) teikiantys profesinį orientavimą suaugusiems. **Danijoje** suaugusiųjų Profesinio orientavimo sistema priėmus trišalį susitarimą tarp Vyriausybės, profesinių sąjungų ir darbdavių dėl veiksmingesnio ir lankstesnio suaugusiųjų mokymo nuo 2018 m. vieningai teikiama per **e.Guidance** portalą.¹¹²

Estijos mokymosi visą gyvenimą strategijoje (2020 m.) nurodoma, kad už Profesinio orientavimo visą gyvenimą plėtojimą atsakingos **Švietimo ir mokslo** bei **Socialinių reikalų ministerijos**. Siekiama, kad visapusiška, tvari ir patogi vartotojui orientavimo sistema veiktų. Tai padeda žmonėms siekti tolesnio išsilavinimo, išmokti naujos profesijos ar įgyvendinti pokyčius profesiniame gyvenime. Pagrindinė institucija teikianti ir plėtojanti visą gyvenimą trunkantį orientavimą tiek švietimo, tiek užimtumo sektoriuje nuo 2019 m. yra *Nedarbo draudimo fondas*. Fondas „Innové“ kartu su Švietimo ir mokslo ministerija yra atsakingas už ugdymo karjerai teikimą bendrojo ugdymo mokyklose ir susijusių paslaugų plėtojimą bei koordinavimą. Estijoje suburtas *Nacionalinio orientavimo forumas*, kuriame bendradarbiauja įvairių institucijų nariai.¹¹³

Lietuvoje „nuo 2012–2013 m. pagyvėjęs PO vykdymo procesas po truputį silpo ir, priklausomai nuo projekto finansavimo galimybių, pasireiškė tam tikrų jo trūkumų: • PO paslaugų teikimas tapo fragmentiškas, todėl neužtikrino lygių galimybių gauti šias paslaugas mokiniams, studentams pagal skirtingas ugdymo ar studijų programas; • trūko teisinio sisteminio reglamentavimo; • nepakankamai užtikrintas karjeros specialistų finansavimas švietimo įstaigose. Tai rodo, jog valstybėje trūko kiek aiškiau išreikštos aiškos pozicijos dėl PO vykdymo perspektyvų.“¹¹⁴ Lietuvos strateginiuose dokumentuose numatyta pažangos priemonė, kuria sprendžiamos paminėtos problemos: „**Įdiegti vieną langelį karjerai planuoti ir įgūdžiams tobulinti.**“ 2022 m. patvirtintas **Profesinio orientavimo**

¹¹² Cedefop, *Inventory of lifelong guidance systems and practices – Denmark*, CareersNet national records, 2022, <https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-denmark-1>.

¹¹³ Cedefop, *Inventory of lifelong guidance systems and practices – Estonia*, CareersNet national records, 2020, <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-estonia>.

¹¹⁴ „Profesinio orientavimo stiprinimas: rekomendacijos naujam etapui Lietuvoje“, 21, žiūrėta 2023 m. kovo 25 d., https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2023/02/9_Analize_Profesinio-orientavimo-stiprinimas.pdf.

teikimo tvarkos aprašas, kuriame nustatomas Profesinio orientavimo teikimo planavimas, koordinavimas, administravimas, karjeros specialistų pasiskirstymas švietimo įstaigose. LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerija planuodama ir koordinuodama Profesinį orientavimą bendradarbiauja su LR socialinės apsaugos ir darbo bei Ekonomikos ir inovacijų ministerijomis. *Profesinio orientavimo teikimui koordinuoti* nacionaliniu lygmeniu numatyta sudaryti *grupę* iš įvairių institucijų atstovų, kuri „atsižvelgdama į turimus Profesinio orientavimo stebėsenos duomenis, vertins Profesinio orientavimo būklę, svarstys Profesinio orientavimo prioritetines plėtros ir veiklos kryptis ir teiks siūlymus Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai.“¹¹⁵

Profesinio orientavimo finansavimas. Dauguma Švedijos orientavimo paslaugų yra valstybinės, todėl *finansuojamos valstybės* vadovaujantis principu, kad kiekvienam suteikiama teisė į nemokamą konsultavimą. Profesinio orientavimo paslaugų finansavimas Švedijoje yra įtraukiamas į švietimo ir užimtumo sektorių finansavimą. Įprastai su orientavimu susijusiems veiksmams atskiras biudžetas neskiriamas, nebent tai būtų susiję su specialiomis iniciatyvomis ar investicijomis.¹¹⁶ **Suomijoje** Profesinio orientavimo paslaugos ir karjeros informacijos rengimas yra finansuojamos iš valstybės biudžeto tiek švietimo įstaigose, tiek užimtumo tarnybose. Kai kurios įdarbinimo biurų teikiamos specialios paslaugos yra apmokestinamos jomis besinaudojančioms privačioms įmonėms.¹¹⁷ **Nyderlanduose** Profesinis orientavimas gali būti finansuojamas vyriausybės ir privačiomis lėšomis, atsižvelgiant į darbdavių ir profesinių sąjungų bei privataus sektoriaus organizacijų veiklą. Švietimo sistemoje teikiamam Profesiniam orientavimui taikomi įvairūs finansavimo mechanizmai. Nyderlandų vyriausybė rengia naują visą gyvenimą trunkančio mokymosi ir Profesinio orientavimo politiką, siekiant proveržio mokymosi visą gyvenimą sistemoje, taip pat ir naujus finansavimo būdus.¹¹⁸ Profesinis orientavimas **Danijoje** yra **nemokamas visiems piliečiams**, išskyrus *nedarbo draudimo fondų, profesinių sąjungų ir neformalaus suaugusiųjų švietimo teikiamas konsultacijas, kurių visoms reikalinga mokama narystė*. Savivaldybių jaunimo orientavimo padalinių teikiamas konsultacijas finansuoja savivaldybės. Studijų ir karjeros orientavimą Danijoje finansuoja Aukštojo mokslo ministerija, o

¹¹⁵ „Dėl Profesinio orientavimo teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, *supra note*, 102.

¹¹⁶ Cedefop, *Inventory of lifelong guidance systems and practices – Sweden*, CareersNet national records, 2020, <https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-sweden#funding-career-guidance>.

¹¹⁷ Cedefop, *Inventory of lifelong guidance systems and practices - Finland*. CareersNet national records, 2021, <https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-finland#funding-career-guidance>.

¹¹⁸ Cedefop, *Inventory of lifelong guidance systems and practices - Netherlands*. CareersNet national records, 2020, <https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-netherlands#funding-career-guidance>.

7 lentelė. Profesinis orientavimas

Šalis	PO sistema (atsakingos institucijos ir pagrindiniai teikėjai)	Finansavimas
Švedija 	Decentralizuota PO sistema; PO teikiamas mokyklose; universitetuose ir kolegijose; savivaldybių suaugusiųjų orientavimo centruose; neformaliame suaugusiųjų švietime; Švedijos valstybinėje įdarbinimo tarnyboje; on-line paslaugos; karjeros mugės. PO privalomas bendrajame ugdyme ir suaugusiųjų švietime	PO finansuojamos valstybės; kiekvienas turi teisę į nemokamą konsultavimą
Suomija 	Švietimo ir kultūros ministerija (PO bendrajame ugdyme, profesiniame mokyme, aukštajame moksle); Ekonomikos ir užimtumo ministerija tarpsektoriniai vieno langelio PO centrai (Ohjaamo centrai)	Orientavimo paslaugos ir karjeros informacijos rengimas yra finansuojamos iš valstybės biudžeto tiek švietimo įstaigose, tiek užimtumo tarnybose; Kai kurios įdarbinimo biurų teikiamos specialios paslaugos yra apmokestinamos privačioms įmonėms
Nyderlandai 	Decentralizuota PO sistema; PO paslaugas siūlo įvairios valstybinės ir privačios institucijos keturiose pagrindinėse srityse: 1) švietimo sistemoje, 2) valstybiniame užimtumo sektoriuje, 3) darbdavių ir profesinėse sąjungose, 4) privataus sektoriaus organizacijose	Įvairūs finansavimo mechanizmai
Danija 	PO susideda iš skirtingų elementų: savivaldybės jaunimo orientavimo skyriai; regioniniai orientavimo centrai; švietimo įstaigos; e.Guidance; įvairių paslaugų teikėjai suaugusiems (profesinės sąjungos, darbo centrai, el. patarimai ir kt.); nacionalinis orientavimo portalas www.ug.dk	PO nemokamas visiems piliečiams, išskyrus nedarbo draudimo fondų, profesinių sąjungų ir neformalaus suaugusiųjų švietimo teikiamas konsultacijas, kurių visoms reikalinga mokama narystė
Estija 	Švietimo ir mokslo ministerija; Socialinių reikalų ministerija PO teikėjas Estijos nedarbo draudimo fondas (švietimo ir darbo rinkos sistemoms)	PO finansuojamas iš nedarbo draudimo įmokų (mokamų darbuotojų ir darbdavių), ESF; PO bendrajame ugdyme finansuojamas centrinės ir vietos valdžios institucijų, fondo „Innove“; PO dirbantiems ir bedarbiams teikiamas nemokamai
Lietuva 	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija: (PO vykdomas švietimo institucijose); Socialinės apsaugos ir darbo ministerija: (PO vykdomas Užimtumo tarnyboje); Ekonomikos ir inovacijų ministerija	ŠMSM; SADM; RRF; ESF

Sudaryta darbo autorės pagal Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) ir Lietuvos PO reglamentuojančių teisės aktų duomenis

nacionalinį orientavimo portalą www.ug.dk – Švietimo ministerija.¹¹⁹ **Estijoje** po karjeros paslaugų reformos nuo 2019 m. visi gali nemokamai gauti profesinį orientavimą. Profesinis orientavimas finansuojamas iš nedarbo draudimo įmokų (mokamų darbuotojų ir darbdavių), taip pat iš Europos socialinio fondo lėšų. Bendrajame ugdyme Profesinis orientavimas finansuojamas centrinės ir vietos

¹¹⁹ Cedefop, *Inventory of lifelong guidance systems and practices – Denmark*, CareersNet national records, 2022, <https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-denmark-1#funding-career-guidance>.

valdžios institucijų, fondo „Innove“¹²⁰. **Lietuvoje** vykdoma Profesinio orientavimo reforma numatyta strateginiuose šalies dokumentuose (žr. 37–45 psl.).

Apibendrinant galima būtų teigti, kad **Švedijoje, Nyderlanduose** Profesinio orientavimo sistemos yra decentralizuotos, pagrįstos įvairių įstaigų ir organizacijų koordinavimu ir bendradarbiavimu. **Švedijoje** Profesinis orientavimas *privalomas bendrajame ugdyme ir suaugusiųjų švietime*. **Danijos** Profesinio orientavimo sistema susideda iš skirtingų elementų, o suaugusiųjų Profesinio orientavimo sistema priėmus trišalį susitarimą tarp Vyriausybės, profesinių sąjungų ir darbdavių dėl veiksmingesnio ir lankstesnio suaugusiųjų mokymo nuo 2018 m. vieningai teikiama per **e.Guidance** portalą. **Suomijoje** Profesinio orientavimo paslaugas teikia *Švietimo ir kultūros ministerijos* bei *Ekonomikos ir užimtumo ministerijos* sukurtos dvi valstybės finansuojamos sistemos. Naujai įkurti tarpsektoriniai vieno langelio principu veikiantys orientavimo centrai (Ohjaamo centrai). **Estijoje** už Profesinio orientavimo visą gyvenimą plėtojimą atsakingos *Švietimo ir mokslo* bei *Socialinių reikalų ministerijos*. Pagrindinė institucija teikianti ir plėtojanti visą gyvenimą trunkantį orientavimą **Estijoje** tiek švietimo, tiek užimtumo sektoriuje nuo 2019 m. yra *Nedarbo draudimo fondas*. Dauguma **Švedijos, Suomijos, Danijos, Estijos** orientavimo paslaugų yra valstybinės ir nemokamos. **Nyderlanduose, Lietuvoje** vykdomos Profesinio orientavimo reformos.

3.2.2. Mokymosi rezultatų pripažinimo komponentų lyginamoji analizė

Tarybos rekomendacijoje dėl neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo teigiama, kad „mokymosi rezultatų, t. y. žinių, gebėjimų ir kompetencijų, įgytų neformaliojo mokymosi ir savišvietos būdu, patvirtinimas gali turėti didelės įtakos įsidarbinimo galimybių ir judumo gerinimui, taip pat mokymosi visą gyvenimą motyvacijos didinimui, visų pirma socialiniu ir ekonominiu požiūriu nepalankioje padėtyje esantiems ar žemos kvalifikacijos asmenims“¹²¹, todėl ES valstybėms nacionaliniame lygmenyje iki 2018 m. numatyta nustatyti neformaliojo ir savaiminio švietimo įteisinimo procedūras.

Mokymosi rezultatų pripažinimo komponentų lyginamajai analizei atlikti naudojama Eurydice ir Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) *Europos neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo duomenų bazėje* (European database on validation of non-formal and informal learning) pateikiama informacija. Lyginami pasirinktų ES šalių duomenys pagal mokymosi rezultatų

¹²⁰ Cedefop, *Inventory of lifelong guidance systems and practices – Estonia*, CareersNet national records, 2020, <https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-estonia#funding-career-guidance>.

¹²¹ „Tarybos rekomendacija dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo“, EUR-LEX, žiūrėta 2023 m. kovo 25 d., [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012H1222\(01\)&from=LT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012H1222(01)&from=LT).

patvirtinimo reglamentavimą, naudojamus mokymosi rezultatų patvirtinimo etapus, dominuojančias mokymosi rezultatų patvirtinimo naudotojų grupes, mokymosi rezultatų patvirtinimo finansavimą, mokymosi rezultatų patvirtinimo sąsajas su formalioju mokymu bei mokymosi rezultatų patvirtinimo priemonės (8 lentelė).

Mokymosi rezultatų patvirtinimo reglamentavimas. Švedijos *Švietimo įstatyme* teigiama, kad ketinama patvirtinti visų tipų suaugusiųjų švietimą, įskaitant švedų kalbą imigrantams. Galimybę patvirtinti mokymosi rezultatus reglamentuoja *Suaugusiųjų švietimo potvarkis*. Ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimas nereglamentuojamas kituose formaliojo švietimo lygmenyse, tačiau jis vertinamas kaip naudinga priemonė stojant į aukštąsias mokyklas ir perkeltant kreditus. Švedijos nacionalinės profesinio mokymo agentūros parengti *įteisinimo kriterijai ir kokybės užtikrinimo bei patvirtinimo procesų dokumentavimo gairės*, kuriose apibūdinami įvairių veikėjų vaidmenys ir atsakomybės susijusios su ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimu, procesais bei naudojamais metodais. Švedijos nacionalinė profesinio mokymo agentūra koordinuoja ir remia nacionalinę ankstesnio mokymosi įteisinimo struktūrą ir yra atsakinga už suaugusiųjų švietimo įteisinimo skatinimą.¹²² **Suomijoje** neformaliojo ir savaiminio mokymosi *patvirtinimas turi gana senas tradicijas, o teisės aktai ir politika yra gerai išplėtoti ir detalūs*. Tačiau vieno įstatymo dėl neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo nėra. Įstatymai ir teisės aktai kiekvienam švietimo lygmeniui (universitetui, taikomųjų mokslų universitetui, suaugusiųjų švietimui ir mokymui, profesiniam mokymui, bendrajam ugdymui) apibrėžia įteisinimą atskirai. Kiekvieno švietimo lygmens teisės aktai pripažįsta ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimo procedūras. Suomijoje asmenys gali laisvai pereiti iš vieno švietimo lygmens į kitą, nepaisant to, kaip įgijo savo kvalifikaciją. *Sertifikavimas yra identiškas tiek patvirtinant mokymosi pasiekimus, tiek įgyjant kvalifikaciją formaliame mokyme*.¹²³ **Nyderlanduose** mokymosi rezultatų patvirtinimas yra įtrauktas į *profesinio mokymo ir aukštojo mokslo įstatymus* kaip egzaminų forma arba prieigos tolimesniam mokymuisi priemonė. Profesinio mokymo ir aukštojo mokslo institucijoms suteikiama galimybė savarankiškai spręsti dėl mokymosi rezultatų patvirtinimo pažymėjimų priėmimo. Dažniausiai ankstesnio mokymosi rezultatai patvirtinami 2-4 kvalifikacijų sandaros lygmenyje profesiniame mokyme ir 6 kvalifikacijų sandaros lygmenyje taikomųjų mokslų universitetuose. Nyderlandų Vyriausybė pateikė siūlymą dėl naujos mokymosi rezultatų patvirtinimo sistemos, pagrįstos dviem ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimo požiūriais:

¹²² Soren Kristensen, *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Sweden*, 2019, http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Sweden.pdf.

¹²³ Anni Karttunen, *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Finland*, 2019, http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Finland.pdf.

formaliajam ir neformaliajam švietimui.¹²⁴ **Danijoje** profesiniame mokyme ir *suaugusiųjų švietime* taikomos visapusiškos mokymosi rezultatų patvirtinimo priemonės, mažiau aukštajame moksle. Profesinio mokymo teisės aktai apima bendrąjį individualių kompetencijų vertinimo principą, kaip pagrindą rengiant kiekvieno asmens asmeninio ugdymo planus. Asmeninis ugdymo planas yra pagrįstas besimokančiųjų kompetencijų įvertinimu ir nubrėžia individualų kelią per profesinio mokymo sistemą. Nuo 2007 m. asmenys gali įgyti trumpųjų studijų ir pirmos pakopos aukštąjį išsilavinimą (bakalauro laipsnį), pagrįstą individualiu kompetencijų įvertinimu. Danijoje yra *parengtos išsamios nacionalinės neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo priemonės, apimančios beveik visas kvalifikacijas, įtrauktas į Danijos kvalifikacijų sandarą*. Susitarimai apima visus švietimo lygmenis ir sukuria ryšius tarp jų. *Trūksta tvirtų sąsajų tarp veiklos patvirtinimo viešajame, privačiame ir trečiajame sektoriuose.*¹²⁵ **Estijoje** formaliajam ir neformaliajam švietimui pripažinti sukurta ankstesnio mokymosi ir darbo patirties pripažinimo sistema, kurioje atsižvelgiant į ankstesnę mokymosi ir darbo patirtį leidžiama patvirtinti žinias ir įgūdžius nepaisant to, kur jie buvo įgyti. Estijoje mokymosi rezultatų patvirtinimą reglamentuoja įvairūs įstatymai ir standartai, pvz. teisės aktai susiję su aukštuoju mokslu, profesiniu mokymu, nacionaline kvalifikacijų sandara. Įteisinimą aukštajame moksle reglamentuoja *Universitetų įstatymas* ir *Aukštojo mokslo standartas*. Profesinio mokymo patvirtinimą reglamentuoja *profesiniai standartai*, o nacionalinę kvalifikacijų sandarą reglamentuoja *Profesijų įstatymas*. Numatoma plėsti mokymosi rezultatų pripažinimo sistemos taikymą ir diegti sistemą bendrajame ugdyme. Mokymosi rezultatų pripažinimo sistemą reglamentuoja *Suaugusiųjų švietimo įstatymas* ir jo pagrindu parengtas kvalifikacijos kėlimo standartas, pagal kurį mokymo įstaigos vykdančios kvalifikacijos kėlimo programas privalo pereiti prie rezultatais pagrįsto vertinimo, taip sudarant prielaidas kvalifikacijos kėlimo metu įgytas žinias patvirtinti.¹²⁶ **Lietuvoje** ankstesnio mokymosi patvirtinimą reglamentuoja LR *švietimo įstatymas*, LR *profesinio mokymo įstatymas*, LR *neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas*, LR švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas dėl *neformaliojo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų, susijusių su aukštuoju mokslu, vertinimo ir pripažinimo aukštosiose mokyklose bendrųjų principų patvirtinimo* bei *Ankstesnio mokymosi pasiekimų įskaitymo tvarkos aprašas* ir *Asmens įgytų kompetencijų vertinimo tvarkos aprašas*. Lietuva šiuo metu tobulina nacionalinę ankstesnio mokymosi pripažinimo sistemą. Vertinamos kompetencijos gali būti įgyjamos darbe, ugdant kvalifikaciją, dalyvaujant organizacijų ir grupių veikloje, savanoriaujant,

¹²⁴ Ruud Duvekot, *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Netherlands*. 2019. http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Netherlands.pdf.

¹²⁵ Bodil Husted, *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Denmark*, 2019, http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Denmark.pdf.

¹²⁶ Marin Johnson, *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Estonia*, 2019, http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Estonia.pdf.

naudingai dirbant darbo bendruomenėje, mokantis neformalųjį švietimą teikiančiose institucijose ar savaime, mokantis laisvalaikio ir kt.

Naudojami mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai. „Patvirtinimas – procesas, kurio metu įgaliotoji įstaiga patvirtina, kad asmens mokymosi rezultatai atitinka nustatytus standartus, ir kurį sudaro šie keturi etapai: 1) tam tikros asmens patirties NUSTATYMAS dialogo būdu; 2) DOKUMENTAVIMAS užfiksuojant asmens patirtį; 3) oficialus šios patirties VERTINIMAS; ir 4) šio vertinimo rezultatų SERTIFIKAVIMAS, dėl kurio gali būti suteikta dalinė ar visa kvalifikacija.“¹²⁷

Švedijoje *Įteisinimo kriterijų ir kokybės užtikrinimo bei patvirtinimo procesų dokumentavimo gairėse* nurodomi visi keturi ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai. Suaugusiųjų švietime formalus įvertinimas nustatomas per „prövning“ procesą, kurį galima apibrėžti kaip žinių ir kompetencijų įvertinimą, susijusį su iš anksto nustatytais žinių reikalavimais kurso programose. Naudojami visi mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai viešajame, privačiame ir trečiajame sektoriuose. **Suomijoje** aukštosiose mokyklose ir profesiniame mokyme mokymosi rezultatų patvirtinimo procesai yra panašūs. Naudojami visi mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai viešajame sektoriuje. **Nyderlanduose** mokymosi rezultatų patvirtinimo procesas daugiau ar mažiau visada yra panašus – tai tikslų nustatymo, portfolio kūrimo, vertinimo ir patvirtinimo etapus apimantis procesas. Naudojami visi mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai viešajame sektoriuje. **Danijoje** viešojo švietimo sektoriaus iniciatyvose naudojami visi keturi mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai. Privačiame ir trečiajame sektoriuose ankstesnio mokymosi pripažinimas apima tik nustatymo ir dokumentavimo etapus. Vertinimą gali atlikti tik švietimo teikėjai. **Estijoje** aukštosiose mokyklose ir profesiniame mokyme naudojami visi mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai viešajame sektoriuje. **Lietuvoje** taikomi visi keturi mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai visuose švietimo lygmenyse, tačiau profesiniame mokyme dominuoja vertinimas ir testavimas – asmenys turi laikyti teorijos egzaminą ir praktines užduotis kaip vertinimo proceso dalį, taip patikrinama ankstesnė patirtis ir žinios.¹²⁸

Dominuojančios ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimo naudotojų grupės Švedijoje – tai užsienyje gimę asmenys (*migrantai / pabėgėliai*). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų pripažinimą dažniausiai finansuoja Vyriausybė per Švietimo ir mokslinių tyrimų bei Užimtumo ministerijas. Finansavimas nukreipiamas per Valstybinę užimtumo tarnybą ir suaugusiųjų švietimo teikėjus. Kitais atvejais institucija / sektorius, įgyvendinantis mokymosi rezultatų patvirtinimo procesus padengia visas išlaidas. **Suomijoje** dominuojanti mokymosi rezultatų patvirtinimo naudotojų grupė – tai dirbantys asmenys turintys žemą išsilavinimo lygmenį. Antra pagal dydį naudotojų grupė – bedarbiai ir asmenys, kuriems gresia nedarbas. Aukštosiose mokyklose mokymosi rezultatų patvirtinimo naudotojai

¹²⁷ „Tarybos rekomendacija dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo“, *supra note*, 106.

¹²⁸ „European database on validation of non-formal and informal learning“, *supra note*, 91.

yra visi aukštųjų mokyklų studentai, kurie nori patvirtinti savo įgūdžius. Dominuojančios mokymosi rezultatų patvirtinimo naudotojų grupės Suomijoje – *žemos kvalifikacijos, mokyklos nebaigę asmenys, profesinio mokymo mokiniai/stojantieji, aukštojo mokslo studentai / pretendentai, suaugę besimokantys asmenys, darbo ieškantys asmenys/ bedarbiai ir asmenys, kuriems gresia nedarbas*. Dauguma patvirtinimo procedūrų yra viešai finansuojamos tiek profesiniame mokyme, tiek aukštosiose mokyklose, procedūros yra įtrauktos į formaliojo švietimo sistemą, todėl kandidatui yra nemokamos. **Nyderlanduose** ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimų daugumą sudaro kvalifikacijų patvirtinimai įsidarbinimo tikslais. Dauguma mokymosi rezultatų patvirtinimo siekiančių kandidatų yra vyrai, dažniausiai siekiama 2–4 kvalifikacijų sandaros lygmenų patvirtinimo. Dominuojančios ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimo naudotojų grupės – *žemos kvalifikacijos, profesinio mokymo mokiniai/stojantieji, aukštojo mokslo studentai / pretendentai, darbo ieškantys asmenys/ bedarbiai ir asmenys, kuriems gresia nedarbas, savanoriai, konkrečių profesijų / sektorių darbuotojai, patyrę ir vyresni darbuotojai, migrantai / pabėgėliai*. Pagrindiniai mokymosi rezultatų patvirtinimo finansavimo šaltiniai: viešas finansavimas ir privačių organizacijų lėšos. Išmokų agentūra (UWV) taip pat finansuoja mokymosi rezultatų patvirtinimus. **Estijoje** dominuojančios ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimo naudotojų grupės – *moterys, jauni asmenys, profesinio mokymo mokiniai/stojantieji, aukštojo mokslo studentai / pretendentai*. Ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimu dažniausiai naudojasi aukštųjų mokyklų studentai, tačiau profesiniame mokyme ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimų kiekis sparčiai didėja. Finansavimas iš ESF programų, tačiau baigiantis programoms aukštojo mokslo ir profesinio mokymo įstaigos perima vertinimo ir orientavimo finansavimą. Už profesinių standartų patvirtinimą pareiškėjai moka patys. **Lietuvoje** dominuojančios mokymosi rezultatų patvirtinimo naudotojų grupės – tai *profesinio mokymo mokiniai/stojantieji, aukštojo mokslo studentai / pretendentai*. Pagrindinės Lietuvoje įgyvendintos įteisinimo iniciatyvos buvo finansuojamos iš ESF lėšų.¹²⁹

Mokymosi rezultatų patvirtinimo sąsajos su formalioju mokymu. Švedijoje suaugusiųjų švietime *pilna arba dalinė kvalifikacija* gali būti suteikta patvirtinus neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatus ir atitinka sutartus standartus, kurie sutampa su formaliojo švietimo programose įgytos kvalifikacijos standartais arba jiems prilygsta.¹³⁰ Žinių ir kompetencijų vertinimas vyksta pagal programose nustatytus reikalavimus. **Suomijoje** profesiniame mokyme gali būti suteikta *pilna kvalifikacija*, patvirtinus neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatus ir atitinka sutartus standartus, kurie sutampa su formaliojo švietimo programose įgytos kvalifikacijos standartais arba jiems

¹²⁹ „European database on validation of non-formal and informal learning“, *supra note*, 91.

¹³⁰ „Tarybos rekomendacija dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo“, *supra note*, 106.

prilygsta.¹³¹ *Aukštajame moksle nėra galimybės įgyti pilnos kvalifikacijos* patvirtinant ankstesnio mokymosi rezultatus, tačiau nėra apribojimų kreditų kiekiui, kurie gali būti patvirtinami tokiu būdu. Išduodamas mokymosi pasiekimų pažymėjimas yra identiškas įgyjamam formalaus mokymosi metu. **Nyderlanduose** nacionaliniuose profesinio mokymo ir aukštojo mokslo įstatymuose nurodyta, kad mokymosi rezultatų patvirtinimas gali tiesiogiai lemti *pilną kvalifikacijos patvirtinimą*, sprendimą priima vertinanti institucija. **Danijoje** ankstesnio mokymosi pripažinimas galimas *dalyvaujant įvairiose suaugusiųjų švietimo programose ir (arba) gaunant „kompetencijos pažymėjimą“, suteikiantį lengvatų ir (arba) formalius kompetencijų dokumentus*. Mokymosi rezultatų pripažinimo būdu gali būti suteikta prieiga prie aukštojo mokslo programų asmenims, kurie neatitinka formalių stojimo reikalavimų ir (arba) sudarytos išimtys moduliams ar programos dalims. Kandidatai taip pat gali įvertinti savo kompetencijas pagal visus programos reikalavimus. Taip pat gali būti sudaryta *pilnos kvalifikacijos mokymo specifikacija* nurodant papildomus mokymus, kurie turėtų būti baigti kvalifikacijai patvirtinti. **Estijoje** ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimu gali būti suteikta pilna kvalifikacija patvirtinus neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatus, kuri atitinka sutartus standartus ir sutampa su formaliojo švietimo programose įgytos kvalifikacijos standartais arba jiems prilygsta.¹³² Taip pat gali būti atleidžiama nuo tam tikros mokymo dalies ar suteikta prieiga įgyti kitą formalųjį išsilavinimą. **Lietuvoje** dalinė kvalifikacija gali būti suteikta patvirtinus neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatus ir atitinka sutartus standartus, kurie sutampa su formaliojo švietimo programose įgytos kvalifikacijos standartais arba jiems prilygsta¹³³ (profesinis mokymas ir aukštasis mokslas). Taip pat gali būti atleidžiama nuo tam tikros mokymo dalies ar suteikta prieiga įgyti aukštojo mokslo kvalifikaciją ar kitą formalųjį išsilavinimą. Gali būti sudaroma mokymo specifikacija pilnai kvalifikacijai patvirtinti (t. y. nustatoma, kokius papildomus mokymus reikia baigti norint patvirtinti kvalifikaciją).¹³⁴

Mokymosi rezultatų patvirtinimo priemonės. Siekiant užtikrinti kvalifikacijų ir gebėjimų skaidrumą Europoje numatytas „Europass“ naudojimas – tai europinis dokumentas, kuriuo naudodamiesi asmenys gali viešinti, fiksuoti ir pristatyti savo kompetencijas ir kvalifikacijas visoje Europoje.¹³⁵ **Švedijoje** kompetencijų vertinimas gali būti atliekamas įvairiais būdais – *debatai, interviu, esamų dokumentų analizė, įsivertinimas, teoriniai testai ir praktinės užduotys*. Įvertinus kompetencijas gali būti suteikiamas pažymėjimas arba rekomenduojami papildomi mokymai. Švedijoje plačiai naudojama „Europass“ platforma, tačiau sąsajos su mokymosi rezultatų patvirtinimu nėra pakankamai

¹³¹ „Tarybos rekomendacija dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo“, *supra note*, 106.

¹³² *Ibid.*

¹³³ *Ibid.*

¹³⁴ „European database on validation of non-formal and informal learning“, *supra note*, 91.

¹³⁵ „Tarybos rekomendacija dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo“, *op. cit.*

išplėtotos. **Suomijoje** profesiniame mokyme *kompetencijos testuojamos realioje darbo aplinkoje*, aukštosiose mokyklose naudojami *kompetencijų testai*. Ankstesnį mokymąsi patvirtinantys *dokumentai, interviu ir įsivertinimas* naudojami tiek nustatymo, tiek vertinimo ankstesnio mokymosi patvirtinimo etapuose, egzaminai ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimui beveik netaikomi. Suomijoje „Europass“ platforma yra gerai žinomas ir gana plačiai naudojama. Vykdoma sisteminga rinkodara siekiant populiarinti šio tipo dokumentus ir tarp darbdavių. **Nyderlanduose** naudojami mokymosi rezultatų patvirtinimo etapų metodai: nustatymo etape naudojami *dialogu pagrįsti metodai, deklaratyvūs metodai, aplankai*; dokumentavimo etape naudojami *dialogu pagrįsti metodai, deklaratyvūs metodai, portfolio*; vertinimo etape – *deklaratyvūs metodai, pokalbiai, testai, egzaminai*. „Europass“ naudojimas auga, tačiau pakankamai lėtai. **Danijoje** dažniausiai naudojamas daugiau nei vienas mokymosi rezultatų patvirtinimo metodas. „Europass“ nėra itin populiarus. **Estijoje** labiausiai paplitęs ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimo metodas – *paraiškos formos*, kuriose asmenys aprašo savo ankstesnę patirtį ir pateikia papildomus dokumentus, pagrindžiančius paraišką. Šią formą naudoja visos pagrindinės Estijos aukštosios mokyklos ir profesinio mokymo įstaigos. Aukštosiose mokyklose „Europass“ nėra paraiškos dalis, kai kurios profesinio mokymo įstaigos rekomenduoja kandidatams naudoti „Europass“ platformą. **Lietuvoje** mokymosi rezultatų patvirtinimo etapų metodai – *debatai, interviu, stebėjimai, aplankai, pristatymai, modeliavimas, darbinės veiklos įrodymai*. „Europass“ suformuoti pažymėjimai labiau atpažįstami užsienyje nei Lietuvoje.¹³⁶

Apibendrinant galima būtų teigti, kad išsamiausią ir labiausiai išplėtotą ankstesnio mokymosi rezultatų pripažinimo, neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo sistemą turi **Suomija**. **Danijoje** taip pat yra parengtos išsamios nacionalinės neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo priemonės. Susitarimai apima visus švietimo lygmenis ir sukuria ryšius tarp jų, tačiau trūksta tvirtų sąsajų tarp veiklos patvirtinimo viešajame, privačiame ir trečiajame sektoriuose. Nė vienoje iš lyginamųjų šalių nėra vieno įstatymo dėl neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo, įstatymai ir teisės aktai kiekvienam švietimo lygmeniui yra atskiri. **Švedija** išsiskiria dominuojančia ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimo naudotojų grupe – tai užsienyje gimę asmenys (*migrantai / pabėgėliai*). Kitose šalyse dominuojančios ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimo naudotojų grupės – žemos kvalifikacijos, mokyklos nebaigę asmenys, profesinio mokymo mokiniai/stojantieji, aukštojo mokslo studentai / pretendentai, suaugę besimokantys asmenys, darbo ieškantys asmenys/ bedarbiai ir asmenys, kuriems gresia nedarbas.

¹³⁶ „European database on validation of non-formal and informal learning“, *supra note*, 91.

8 lentelė. Mokymosi rezultatų pripažinimas

Šalis	Mokymosi rezultatų patvirtinimo reglamentavimas	Naudojami mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai	Dominuojančios ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimo naudotojų grupės	Mokymosi rezultatų patvirtinimo finansavimas	Mokymosi rezultatų patvirtinimo sąsajos su formaliuoju mokymu	Mokymosi rezultatų patvirtinimo priemonės
Švedija 	Švietimo įstatymas; Suaugusiųjų švietimo potvarkis; Įteisinimo kriterijų ir kokybės užtikrinimo bei patvirtinimo procesų dokumentavimo gairės	Naudojami visi mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai (nustatymas, dokumentavimas, vertinimas, sertifikavimas) viešajame, privačiame ir trečiajame sektoriuose	Migrantai / pabėgėliai	Viešas finansavimas, privačių organizacijų lėšos	Suteikiama pilna ar dalinė kvalifikacija, atitinkanti sutartus standartus, kurie sutampa su formaliojo švietimo programose įgytos kvalifikacijos standartais arba jiems prilygsta, bent kai kuriuose sektoriuose	Patvirtinimo etapų metodai – identifikavimas (deklaratyvūs metodai, aplankai), dokumentavimas (deklaratyvūs metodai, interviu, portfolio), vertinimas (diskusijos, deklaratyvūs metodai, interviu, stebėjimai, aplankai, pristatymai, modeliavimas, darbo veiklos įrodymai, testai ir egzaminai). „Europass“ Švedijoje naudojamas, tačiau sąsajos su mokymosi rezultatų patvirtinimu nėra pakankamai išplėtos
Suomija 	Išsami nacionalinė strategija. Kiekvienam švietimo lygmeniui (universitetui, taikomųjų mokslų universitetui, suaugusiųjų švietimui ir mokymui, profesiniam mokymui, bendrajam ugdymui) galiojantys atskiri įstatymai pripažįsta ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimo procedūras	Naudojami visi mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai (nustatymas, dokumentavimas, vertinimas, sertifikavimas) viešajame sektoriuje	Žemos kvalifikacijos; Mokyklos nebaigę asmenys; Profesinio mokymo mokiniai/stojantieji; Aukštojo mokslo studentai / pretendentai; Suaugę besimokantys asmenys; Darbo ieškantys asmenys/ bedarbiai ir asmenys, kuriems gresia nedarbas	Viešas finansavimas	Suteikiama pilna kvalifikacija, atitinkanti sutartus standartus, kurie sutampa su formaliojo švietimo programose įgytos kvalifikacijos standartais arba jiems prilygsta, bent kai kuriuose sektoriuose	Patvirtinimo etapų metodai – dokumentuoti įrodymai, interviu ir įsivertinimas. Profesiniame mokyme kompetencijos testuojamos realioje darbo aplinkoje. Aukštosiose mokyklose naudojami kompetencijų testai. Sertifikavimui plačiai naudojamas „Europass“

Nyderlandai 	Profesinio mokymo įstatymas Aukštojo mokslo įstatymas	Naudojami visi mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai (nustatymas, dokumentavimas, vertinimas, sertifikavimas) viešajame sektoriuje	Žemos kvalifikacijos; Profesinio mokymo mokiniai/stojantieji; Aukštojo mokslo studentai / pretendentai; Darbo ieškantys asmenys/ bedarbiai ir asmenys, kuriems gresia nedarbas; Savanoriai; Konkrečių profesijų / sektorių darbuotojai; Patyrę ir vyresni darbuotojai; Migrantai / pabėgėliai)	Viešas finansavimas; Privatorių organizacijų lėšos	Suteikiama pilna kvalifikacija, atitinkanti sutartus standartus, kurie sutampa su formaliojo švietimo programose įgytos kvalifikacijos standartais arba jiems prilygsta, bent kai kuriuose sektoriuose	Patvirtinimo etapų metodai – identifikavimas (dialogu pagrįsti metodai, deklaratyvūs metodai, aplankai.), dokumentavimas (dialogu pagrįsti metodai, deklaratyvūs metodai, portfolio), vertinimas (deklaratyvūs metodai, pokalbiai, testai ir egzaminai ir kita). Sertifikavimui „Europass“ platformos naudojimas auga, tačiau pakankamai lėtai
Danija 	Danijoje yra parengtos išsamios nacionalinės neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo priemonės, apimančios beveik visas kvalifikacijas, įtrauktas į Danijos kvalifikacijų sandarą. Susitarimai apima visus švietimo lygmenis ir sukuria ryšius tarp jų. Trūksta tvirtų ryšių tarp veiklos patvirtinimo viešajame, privačiame ir trečiajame sektoriuose.	Naudojami visi mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai (nustatymas, dokumentavimas, vertinimas, sertifikavimas) viešajame ir privačiame sektoriuose, trečiajame sektoriuje tik nustatymas ir dokumentavimas	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Suteikiama pilna kvalifikacija, atitinkanti sutartus standartus, kurie sutampa su formaliojo švietimo programose įgytos kvalifikacijos standartais arba jiems prilygsta, bent kai kuriuose sektoriuose; Galimas atleidimas nuo tam tikros mokymo dalies; Gali būti suteikta prieiga įgyti aukštojo mokslo kvalifikaciją; Galimybė įgyti kitą formalųjį išsilavinimą; Mokymo specifikacijos kūrimas pilnai kvalifikacijai įgyti (t. y. nustatoma, kokius mokymus reikia baigti norint įgyti kvalifikaciją)	Patvirtinimo etapų metodai – įvairūs metodai, dažniausiai naudojamas daugiau nei vienas mokymosi rezultatų patvirtinimo metodas

Estija 	Įteisinimą aukštajame moksle reglamentuoja Universitetų įstatymas ir Aukštojo mokslo standartas. Profesinio mokymo patvirtinimą reglamentuoja profesiniai standartai, o nacionalinę kvalifikacijų sandarą reglamentuoja Profesijų įstatymas, Suaugusiųjų švietimo įstatymas.	Naudojami visi mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai (nustatymas, dokumentavimas, vertinimas, sertifikavimas) viešajame sektoriuje	Moterys; Jauni asmenys; Profesinio mokymo mokiniai/stojantieji; Aukštojo mokslo studentai / pretendentai	Viešas finansavimas; Individualus	Galimas kvalifikacijų, susijusių su nacionaline kvalifikacijų sistema suteikimas, bent jau kai kuriuose sektoriuose; Galimas atleidimas nuo tam tikros mokymo dalies; Gali būti suteikta prieiga įgyti kitą formalųjį išsilavinimą	Patvirtinimo etapų metodai – paraiškos formos ir pateikiami dokumentuoti įrodymai. Sertifikavimui kai kurios profesinio mokymo įstaigos naudoja „Europass“
Lietuva 	LR švietimo įstatymas, LR profesinio mokymo įstatymas, LR neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas, LR švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas dėl neformaliojo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų, susijusių su aukštuoju mokslu, vertinimo ir pripažinimo aukštosiose mokyklose bendrųjų principų patvirtinimo, Asmens įgytų kompetencijų vertinimo tvarkos aprašas	Naudojami visi mokymosi rezultatų patvirtinimo etapai (nustatymas, dokumentavimas, vertinimas, sertifikavimas) viešajame ir privačiame sektoriuose	Profesinio mokymo mokiniai/stojantieji; Aukštojo mokslo studentai / pretendentai	Viešas finansavimas; Individualus	Suteikiama kvalifikacija dalis, atitinkanti sutartus standartus, kurie sutampa su formaliojo švietimo programose įgytos kvalifikacijos standartais arba jiems prilygsta, bent kai kuriuose sektoriuose; Galimas atleidimas nuo tam tikros mokymo dalies; Gali būti suteikta prieiga įgyti aukštojo mokslo kvalifikaciją; Galimybė įgyti kitą formalųjį išsilavinimą; Mokymo specifikacijos kūrimas pilnai kvalifikacijai įgyti (t. y. nustatoma, kokius mokymus reikia baigti norint įgyti kvalifikaciją)	Patvirtinimo etapų metodai – debatai, interviu, stebėjimai, aplankai, pristatymai, modeliavimas, darbinės veiklos įrodymai. „Europass“ sertifikavimas labiau atpažįstamas užsienyje nei Lietuvoje

Sudaryta darbo autorės pagal Eurydice ir Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) Europos neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo duomenų bazės duomenis

3.2.3. Mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimo komponentų lyginamoji analizė

Mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimo komponentų lyginamajai analizei atlikti naudojama Eurydice ir Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) *suaugusiųjų mokymosi finansavimo duomenų bazėje* (Financing adult learning database) pateikiama informacija apie ES šalyse įgyvendinamas finansavimo priemones suaugusiųjų švietimui. Lyginami pasirinktų ES šalių duomenys pagal taikomas finansavimo priemonių rūšis: įsteigtus mokymų fondus, taikomas mokesčių lengvatas įmonėms, taikomas mokesčių lengvatas fiziniams asmenims, teikiamas dotacijas įmonėms, teikiamas dotacijas asmenims, teikiamas paskolas, mokymosi atostogas ir taikomą mokymo išlaidų atlyginimą (9 lentelė).

Nyderlanduose ir **Danijoje** veikiantys sektoriniai **mokymų fondai**, pagrįsti kolektyvinėmis sutartimis tarp profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų darbuotojams finansuoja platų MVG priemonių spektrą. **Nyderlanduose** veikia: 1) Metalų apdirbimo pramonės mokymo fondas (metinis biudžetas apie 28 000 000 EUR); 2) Laikinojo įdarbinimo sektoriaus mokymo fondas; 3) Mokymo ir plėtros fondai. **Danijoje**: 1) Pramonės kompetencijų plėtros fondas; 2) Statybos plėtros fondas; 3) Sektoriai mokymo fondai (įsteigti įvairiais pavadinimais); 4) Valstybės sektoriaus kompetencijų fondas (23 100 000 EUR). Fondai finansuojami metiniais sektoriaus įmonių įnašais, ESF programų ir kitų nacionalinių subsidijų lėšomis ir daro didelę įtaką suaugusiųjų galimybei dalyvauti tolesniame mokyme, kaip ir **Danijoje** veikiančiai darbdaviams skirta *kompensavimo sistema* (darbdaviams teikiama darbuotojų mokymo išlaidų kompensacija) bei **Suomijoje** taikoma *mokesčių lengvata įmonėms* darbuotojų mokymo išlaidoms sumažinti.¹³⁷

Mokesčių lengvatos fiziniams asmenims lyginamose šalyse dažniausiai taikomos sumažinant mokesčius, išskaičiuojant mokymosi išlaidas iš gyventojų pajamų mokesčio. **Švedijoje**, **Suomijoje** ir **Danijoje** mokymosi išlaidos turi būti tiesiogiai susiję *su darbo vieta ir profesinių įgūdžių palaikymu*, kitos lyginamos šalys tokių apribojimų mokymosi išlaidoms netaiko. **Švedijoje** mokesčių lengvata fiziniams asmenims taikoma sumažinant mokesčius, išskaičiuojamos mokymų išlaidos, kurių reikia norint *išlaikyti esamą darbo vietą*. Leidžiamos išskaityti išlaidos apima studijų medžiagą, kursų išlaidas ir kelionės išlaidas. Tas pats pareiškėjas gali pasinaudoti lengvata kartą per kalendorinius metus. **Suomijoje** taikomas gyventojų pajamų mokesčio išskaitymas išlaidoms susijusioms su *profesinių įgūdžių palaikymu*. **Danijos** darbuotojai iš gyventojų pajamų mokesčio gali išskaityti *tiesiogiai su jų darbo vieta susijusias mokymo išlaidas*.¹³⁸

¹³⁷ „Financing adult learning database“, Cedefop, žiūrėta 2023 m. kovo 17 d., <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/financing-adult-learning-db/overview>.

¹³⁸ *Ibid.*

Nyderlanduose *mokesčių sumažinimas taikomas mokymų išlaidoms ar kitoms su mokslu susijusioms išlaidoms*. Suaugę asmenys (bet kuris mokesčius mokantis pilietis) gali iš savo gyventojų pajamų mokesčio išskaičiuoti išlaidas, susijusias su mokymu pagal dabartinę arba būsimą profesiją. Reikalavimus atitinkančios išlaidos apima mokesčius už mokslą, taip pat mokomosios medžiagos išlaidas. Kreditui įvedama viršutinė riba 15 000 EUR. Mokesčių lengvata gali būti naudojama vieną kartą per kalendorinius metus. Naudos gavėjų skaičius ir grąžinamų mokesčių apimtys yra nemažos (2018 m. duomenimis daugiau nei 218 000 000 Eur, naudos gavėjų tais pačiais metais – 230 000). Tarp mokymų dalyvių daug išsilavinusių žmonių pasinaudojančių mokesčių lengvatos paskata.¹³⁹

Estijoje taikomos *apmokestinamąsias pajamas mažinančios mokymo išlaidos*. Suaugusieji gali iš savo gyventojų pajamų mokesčio išskaičiuoti išlaidas susijusias su mokymu pagal esamą arba būsimą profesiją. **Lietuvoje** suaugusieji iš savo gyventojų pajamų mokesčio gali išskaičiuoti *mokesčių už mokslą išlaidas*: sumokėtas įmokas už studijas ar profesinį mokymą. Tikimasi, kad bendrai finansuojami mokymai išlaikys arba padidins būsimas pajamas, o tai vėliau reikš didesnes mokestines pajamas.¹⁴⁰

Dotacijos įmonėms **Suomijoje, Danijoje, Nyderlanduose ir Lietuvoje** suteikiamos mokant pameistrystės būdu. **Suomijoje** suteikiama subsidija įmonėms *bedarbių mokymui pameistrystės forma*. Darbdavys moka atlyginimą ir gauna kompensaciją. **Danijoje** teikiamos *suaugusiųjų pameistrystės* subsidijos darbdaviams, pameistrystės forma mokantiems *bedarbius arba nekvalifikuotus darbuotojus*. **Nyderlanduose** darbdaviai, siūlantys *pameistrystę ir darbo vietas* turi teisę gauti *subsidiją* (mokinio, dalyvio ar studento priežiūros išlaidoms padengti arba doktoranto, technologinio dizainerio, praktikanto darbo užmokesčio ar priežiūros išlaidoms padengti). **Lietuvoje** *pameistrystę ir kvalifikacijos tobulinimą darbo vietoje* teikiančios įmonės taip pat skatinamos dotacijomis.¹⁴¹

Nyderlanduose įmonėms teikiamas darbuotojų *ankstesnio mokymosi pripažinimo išlaidų finansavimas ir mokymų kuponai* – čekiai įmonėms ir jų darbuotojams, dirbantiems laikinojo darbo sektoriuje. **Danijoje** dalyvaujant mokymuose suteikiamos pakaitinės pajamos vietoje darbo užmokesčio mokamos arba įmonei (jei įmonė ir toliau moka atlyginimą darbuotojui mokymosi atostogų metu), arba asmeniui (jei darbdavys mokymosi atostogų metu atlyginimo neskiria). Pirmuoju atveju tai yra paskata įmonėms, antruoju – darbuotojo mokymosi atostogos su pakaitinėmis pajamomis. **Danijoje** įmonėms teikiamos *stažuotės premijos* „Stažuotė-AUB“. Ši priemonė yra paskata Danijos įmonėms sukurti daugiau stažuotių profesinio mokymo srityje.¹⁴²

¹³⁹ „Financing adult learning database“, *supra note*, 132.

¹⁴⁰ *Ibid.*

¹⁴¹ *Ibid.*

¹⁴² *Ibid.*

Estijoje visos įmonės gali pretenduoti į finansinę dotaciją, skirtą finansuoti darbuotojų mokymus. *Mokymo stipendija darbdaviams* gali būti naudojama šioms veikloms: 1) samdyti ir apmokyti darbuotojus nurodytoms/prioritetinėms profesijoms; 2) (per)mokyti darbuotojus dėl besikeičiančių aplinkybių (pvz., įmonės restruktūrizavimas, naujų technologijų diegimas, atnaujinti kvalifikaciniai reikalavimai); ir (arba) 3) padėti darbuotojams lavinti estų kalbos įgūdžius. Dotacijos įmonėms **Lietuvoje**: 1) *Kompetencijų vaučeris* – gali pretenduoti įmonės, siekdamos kelti savo darbuotojų kvalifikaciją ir gebėjimus geriau prisitaikyti prie nuolat kintančių darbo rinkos reikalavimų; 2) *Mokymai užsienio investuotojų darbuotojams* – užsienio investuotojai, turintys įmones Lietuvoje gali kreiptis dėl finansavimo, kad sudarytų sąlygas užsienio investuotojų darbuotojams įgyti specifinių kompetencijų ir prisitaikyti prie ekonominių pokyčių. 3) *Kompetencijos LT*. Šia dotacija gali pasinaudoti įmonių grupės, kurias suburia projekto vykdytojas.¹⁴³

Dotacijos asmenims taikomos bedarbiams, imigrantams ar kitoms pažeidžiamoms asmenų grupėms visose lyginamose šalyse. **Suomijoje, Danijoje, Nyderlanduose** ir **Estijoje** skiriamos dotacijos dirbančių asmenų mokymosi išlaidoms. **Švedijoje** skiriamos dotacijos asmenims: 1) *išsilavinimo stipendija bedarbiams*, kuria siekiama remti žemą ankstesnį išsilavinimą turinčius bedarbius; 2) *profesinės sąjungos „Unionen“ mokymosi parama* – didžiausia Švedijos profesinė sąjunga privačioje darbo rinkoje savo nariams siūlo finansinę pagalbą tolesniam mokymuisi; 3) *bedarbiams, imigrantams*, kurie gavo leidimą gyventi per pastaruosius 3 metus Švedijoje ir kurie turi kvalifikaciją ar darbo patirtį trūkstamoje profesijoje siūloma *parama integracijai į darbo rinką*. **Suomijoje** skiriamos dotacijos asmenims: 1) *suaugusiųjų mokymosi pašalpa*. Asmenys nuolat gyvenantys Suomijoje, dirbantys visą darbo dieną toje pačioje darbovietėje ne trumpiau nei vienerius metus gali gauti valstybės išmokų mokymo išlaidoms padengti. Maksimalus pašalpos laikotarpis yra 19 mėnesių, jei pareiškėjo darbo stažas yra ne trumpesnis kaip 8 metai. Mokymasis vyksta ne trumpesnių kaip dviejų mėnesių nemokamų studijų atostogų metu; 2) *stipendija kvalifikuotiems darbuotojams*. Asmenys turintys bent penkerių metų darbo stažą Suomijoje nepriklausomai nuo jų užimtumo statuso gali kreiptis dėl šios stipendijos; 3) *vaučerių sistema suaugusiųjų švietime* – migrantams, bedarbiams, senjorams, asmenims, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. Vasaros universitetuose vaučerių subsidija remiami iš universitetų iškritę asmenys. Tinkama veikla apima beveik visas švietimo ir mokymo priemones. **Nyderlanduose** vykdomas *Neakivaizdinių studijų kuponų eksperimentas*. Asmenys gauna finansinę paramą iš valstybės, kuri padengia dalį studijų išlaidų. Tinkamos tik pasirinktos neakivaizdinės aukštojo mokslo programos, *atitinkančios trūkstamų darbuotojų sritis*.¹⁴⁴ **Danijoje** skiriamos dotacijos asmenims: 1) *valstybinė švietimo parama suaugusiems* – žemos kvalifikacijos darbuotojai turi teisę gauti

¹⁴³ „Financing adult learning database“, *supra note*, 132.

¹⁴⁴ *Ibid.*

darbo užmokesčio kompensaciją mokymosi metu; 2) *valstybinė švietimo parama – dotacijų ir paskolų schema*. 18 metų ir vyresni asmenys, turintys Danijos pilietybę turi teisę naudotis šia schema; 3) *pereinamojo laikotarpio fondas* – stipendija kvalifikuotiems ir nekvalifikuotiems darbuotojams norintiems tobulinti savo kompetencijas; 4) *mokymosi pašalpa (negauto darbo užmokesčio kompensacija ir kelionės pašalpa)*. Jei asmeniui mokymosi laikotarpiu moka darbdavys, įmonė gali kreiptis dėl darbo užmokesčio išlaidų kompensavimo. Jei asmuo negauna atlyginimo mokymosi laikotarpiu, jis turi teisę į darbo užmokesčio kompensaciją. **Estijoje** skiriamos dotacijos asmenims: 1) *parama norint įgyti kvalifikaciją* skiriama iš Estijos nedarbo draudimo fondų biudžeto. Gali būti naudojama formalioms kvalifikacijoms (ISCED 2–5) įgyti; 2) *darbo rinkos mokymai su mokymo kortelėmis* – visi dirbantys asmenys, atitinkantys bent vieną iš anksto nustatytą kriterijų gali pretenduoti į finansinę dotaciją iki 2500 eurų per trejus metus, lėšos gali būti naudojamos įmokoms už mokymą; 3) *parama studijoms* – visi asmenys atitinkantys bent vieną iš anksto nustatytą kriterijų gali kreiptis dėl finansinės paramos. Išmoka gali būti naudojama mokymo išlaidoms padengti. Kad gautų fiksuotą mėnesinę pašalpą stažuotojas turi reguliariai lankyti mokymus. Yra galimybė pakartotinai panaudoti stipendiją įvairiems išsilavinimo lygmenims (BA, MA, PhD).¹⁴⁵

Švedijoje suaugusieji gali pasinaudoti taikoma *paskolų ir dotacijų schema*, skirta pirminio išsilavinimo studentams remti, kad padengtų mokesčius už mokslą aukštojoje mokykloje ir pragyvenimo išlaidas nuolatinių studijų metu. **Suomijos** studentai gali kreiptis dėl studijų stipendijos, kad padengtų pragyvenimo išlaidas. Suomijos studentai taip pat gali imti *studijų paskolą*. Siekiant *paskatinti studentus baigti studijas per nustatytą laiką* **Suomijoje** taikoma studento paskolos kompensacija. Jei fizinis mokesčių mokėtojas per numatytą laiką įgyja aukštąjį mokslą, dalis paskolos studentui bus kompensuojama arba kaip studijų paskolos kompensacija, arba kaip studijų paskolos mokesčių išskaitymas. **Nyderlanduose** *studijų paskola* teikiama tik jaunesniems nei 30 metų 5–7 ISCED lygmens studentams. **Estijoje** pareiškėjai atitinkantys iš anksto nustatytus kriterijus (t. y. asmenys, studijuojantys 6 mėnesius ir ilgiau aukštosiose mokyklose, įskaitant studijas užsienyje) gali kreiptis dėl *paskolos studijoms*. **Lietuvoje** teikiama *Valstybės remiama paskola studentams*. Valstybė padengia administravimo išlaidas, suteikia paskolos garantiją ir konkrečioms tikslinėms grupėms moka palūkanas.¹⁴⁶

Mokymosi atostogos **Švedijoje**, **Suomijoje** ir **Danijoje** gali būti gerokai ilgesnės nei Lietuvoje ar Estijoje. **Švedijos**, **Suomijos** ir **Danijos** darbuotojai mokymosi atostogų metu ir toliau gauna darbo užmokestį arba pakaitines pajamas. **Švedijoje** visi darbuotojai (dirbę paskutinius 6 mėnesius arba iš viso 12 mėnesių per pastaruosius 3 metus) turi teisę į nemokamas mokymosi atostogas tiek pagal trumpas,

¹⁴⁵ „Financing adult learning database“, *supra note*, 132.

¹⁴⁶ *Ibid.*

ties pagal ilgą mokymo programą. Mokymosi atostogų metu jie gali gauti darbo užmokesčio dydžio stipendiją pagal „Studiemedel“ programą. Mokymosi veikla nebūtinai turi būti siejama su darbu ar profesija, tačiau pomėgių ar laisvalaikio veiklos neįtraukiamos. Nėra jokių apribojimų pakartotinai naudotis mokymosi atostogomis. **Suomijoje** visi darbuotojai turi teisę į *mokymosi atostogas iki 2 metų per 5 metų laikotarpį*. Mokymosi atostogos yra nemokamos, jei su darbdaviu nesusitarta kitaip. Tam tikromis sąlygomis mokymosi atostogos gali būti nutrauktos. Atostogaujantys darbuotojai gauna stipendiją (suaugusiųjų mokymosi pašalpą). Studijos turi būti vykdomos vyriausybės finansuojamų mokymų forma Suomijoje arba užsienyje arba tai turi būti profesinės sąjungos organizuojami mokymai. **Danijoje** darbuotojai gali išeiti atostogų ilgesniam nuolatinio mokymosi laikotarpiui ir toliau gauti darbo užmokesį arba pakaitines pajamas. Įvairiose kolektyvinėse sutartyse numatytos teisės, susijusios su įvairiais mokymosi atostogų aspektais, tokiais kaip trukmė, atitinkamos mokymo veiklos, apimtis ir kt. **Estijoje** darbuotojams gali būti suteikiamos mokymosi atostogos ne ilgesnės nei 30 dienų per metus. Už formalius ir su darbu susijusius mokymus mokymosi atostogų metu darbdaviai privalo mokėti vidutinį darbo užmokesį 20 kalendorinių dienų. Kiekvienas darbuotojas turi teisę į 15 dienų mokymosi atostogas baigti formalioms studijoms.¹⁴⁷ Panašios sąlygos kaip **Estijoje** mokymosi atostogoms galioja ir **Lietuvoje** (žr. 45 psl.).

Švedijoje ir **Danijoje** taikomi įstatymai nenustato jokių aiškių apribojimų darbdavio ir darbuotojo susitarimui dėl **mokymo išlaidų**, kurias apmoka darbdavys **atlyginimo**, jei darbuotojas savo noru nutraukia darbo sutartį. Šalys gali laisvai susitarti dėl bet kurios grąžinimo sąlygos sudedamosios dalies. **Suomijoje** darbdaviui finansuojant mokymus, darbuotojas apmoka dalį mokymo išlaidų jei anksčiau laiko išeina iš įmonės. **Estijoje** darbdaviai ir darbuotojai gali susitarti dėl su mokymu susijusių išlaidų grąžinimo sąlygų: darbuotojas sutartą laikotarpį (ne ilgiau kaip 3 metus) dirba siekdamas kompensuoti darbdaviui mokymo išlaidas. Panašiai ir **Lietuvoje** darbo kodekse įtvirtinta bendroji sąlyga dėl darbdavio patirtų mokymo išlaidų kompensavimo tuo atveju, kai apmokytas darbuotojas išeina iš darbo be pateisinamos priežasties ir nepasibaigus sutartam privalomam terminui. **Nyderlanduose** darbdaviai ir darbuotojai gali susitarti dėl mokymo išlaidų atlyginimo sąlygų. Mokymo susitarimai (įskaitant mokymo išlaidų atlyginimo sąlygas) sudaromi pagal kolektyvines sutartis pramonės sektoriuose.¹⁴⁸

Apibendrinant galima būtų išskirti taikomas finansines paskatas labiausiai didinančias suaugusiųjų dalyvavimą mokymosi visą gyvenimą veiklose. Tai **Nyderlanduose** ir **Danijoje** veikiantys sektoriai **mokymų fondai** darbuotojams finansuojantys platų MVG priemonių spektrą, **Danijoje** veikianti darbdaviams skirta *kompensavimo sistema*, įtakojanti suaugusiųjų galimybę dalyvauti mokymuose. Mokesčių lengvatos asmenims taikomos visose lyginamose šalyse, suaugusiesiems suteikiama galimybė

¹⁴⁷ „Financing adult learning database“, *supra note*, 132.

¹⁴⁸ *Ibid.*

iš gyventojų pajamų mokesčio išskaičiuoti išlaidas susijusias su mokymais. **Nyderlanduose** ypač populiari *mokesčių sumažinimo priemonė mokymų išlaidoms ar kitoms su mokslu susijusioms išlaidoms* kompensuoti, kurią naudoja nemaža dalis suaugusiųjų asmenų. Teikiamos dotacijos įmonėms ir **Suomijoje, Danijoje, Nyderlanduose ir Lietuvoje** suteikiamos dotacijos įmonėms mokant pameistrystės būdu. Taikomos dotacijos bedarbiams, imigrantams ar kitoms pažeidžiamoms asmenų grupėms visose lyginamose šalyse bei **Suomijoje, Danijoje, Nyderlanduose ir Estijoje** skiriamos dotacijos dirbančių asmenų mokymosi išlaidoms. Mokymosi atostogos **Švedijoje, Suomijoje ir Danijoje**, kurios gali būti gerokai ilgesnės nei Lietuvoje ar Estijoje bei **Švedijos, Suomijos ir Danijos** darbuotojams dalyvaujant mokymuose suteikiamos pakaitinės pajamos mokamos arba įmonei arba asmeniui.

9 lentelė. Mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimas

Šalis	Mokymų fondai	Mokesčių lengvatos įmonėms	Mokesčių lengvatos fiziniams asmenims	Dotacijos įmonėms	Dotacijos asmenims	Paskolos	Mokymosi atostogos	Mokymo išlaidų atlyginimas
Švedija 			Mokesčių išskaitymas dėl mokymosi išlaidų		1. Išsilavinimo stipendija bedarbiams	Paskolų ir dotacijų sistema	Visi darbuotojai (dirbę paskutinius 6 mėnesius arba iš viso 12 mėnesių per pastaruosius 3 metus) turi teisę į neapmokamas mokymosi atostogas ir gali gauti darbo užmokesčio dydžio stipendiją pagal „Studiemedel“ programą	Įstatymai nenustato jokių aiškių apribojimų darbdavio ir darbuotojo susitarimui dėl mokymo išlaidų, kurias apmoka darbdavys, atlyginimo
					2. Profesinės sąjungos „Unionen“ mokymosi parama			
					3. „Paspirtas“ įėjimas į darbo rinką asmenims, įgijusiems išsilavinimą užsienyje, tam, kad galėtų dirbti pagal turimą profesiją Švedijoje			
Suomija 		Įmonės pajamų mokesčio išskaitymas darbuotojų mokymo išlaidoms	1. Gyventojų pajamų mokesčio išskaitymas išlaidoms, susijusioms su profesinių įgūdžių palaikymu	Subsidija pameistrystės mokymui bedarbiams	1. Suaugusiųjų mokymosi parama	Studijų stipendija ir paskolos garantija	Visi darbuotojai turi teisę į iki 2 metų mokymosi atostogas per 5 metų laikotarpį. Mokymosi atostogos yra nemokamos, darbuotojai gauna stipendiją (suaugusiųjų mokymosi paramą)	Darbdavys finansuoja mokymus, darbuotojas apmoka (dalinai) mokymo išlaidas, jei anksčiau laiko išsina iš įmonės
			2. Studento paskolos kompensacija / Studento paskolos mokesčių išskaitymas. Tikslas paskatinti studentus baigti studijas per nustatytą laiką		2. Stipendija kvalifikuotiems darbuotojams			
					3. Vaučerų sistema neformaliame suaugusiųjų švietime			

Nyderlandai 	1. Metalo apdirbimo pramonės mokymo fondas		Mokesčių sumažinimas studijų išlaidoms ar kitoms su mokslu susijusioms išlaidoms	1. Ankstesnio mokymosi pripažinimo išlaidų finansavimas	1. Neakivaizdinių studijų kuponų eksperimentas	Studijų paskola (asmenims iki 30 metų); MVG kreditas		Mokymo susitarimai (įskaitant atsipirkimo sąlygas) sudaromi pagal kolektyvines sutartis pramonės sektoriuose ir galioja tam tikrą laiką (sutarimai skirtinguose sektoriuose gali skirtis)
	2. Laikinojo įdarbinimo sektoriaus mokymo fondas			2. Mokymų kuponai įmonėms ir jų darbuotojams, laikinojo darbo sektoriuje	2. Stipendija profesinio mokymo mokiniams			
	3. Mokymo ir plėtros fondai			3. Praktinio mokymo subsidijų sistema				
Danija 	1. Pramonės darbuotojų kompetencijų plėtros fondas		Mokesčių lengvatos besimokantiems asmenims	1. Suaugusiųjų pameistrystės subsidijų sistema	1. Valstybinė švietimo parama suaugusiesiems		Darbuotojai gali išeiti atostogų ilgesniam nuolatinio mokymosi laikotarpiui ir toliau gauti darbo užmokestį arba atlyginimo pakaitalus	Įstatymai nenustato jokių aiškių apribojimų darbdavio ir darbuotojo susitarimui dėl darbdavio padengtų mokymo išlaidų atlyginimo
	2. Statybos pramonės plėtros fondas			2. Mokymosi parama (negauto darbo užmokesčio ir kelionės išlaidų kompensacija)	2. Valstybinė švietimo parama – dotacijų ir paskolų sistema			
	3. Kompensavimo sistema darbdaviams			3. Stažuotė-AUB (stažuotės premijos)	3. Pereinamojo laikotarpio fondas			
	4. Sektoriniai mokymo fondai				4. Mokymosi parama (negauto darbo užmokesčio ir kelionės išlaidų kompensacija)			
	5. Valstybės sektoriaus darbuotojų kompetencijų fondas							
Estija 			Apmokestinamąsias pajamas mažinančios mokymo išlaidos, mokesčių kreditas	Mokymo stipendija darbdaviams	1. Parama norint įgyti kvalifikaciją	Studijų paskola	Gali būti suteikiamos mokymosi atostogos (ne daugiau kaip 30 dienų per metus)	Darbdaviai ir darbuotojai gali susitarti dėl su mokymu susijusių išlaidų grąžinimo sąlygų. Darbuotojas sutartą laikotarpį (ne ilgiau kaip 3 metus) dirbs pas darbdavį, siekdamas kompensuoti patirtas mokymo išlaidas
					2. Darbo rinkos mokymai su mokymo kortele			
					3. Parama studijoms			

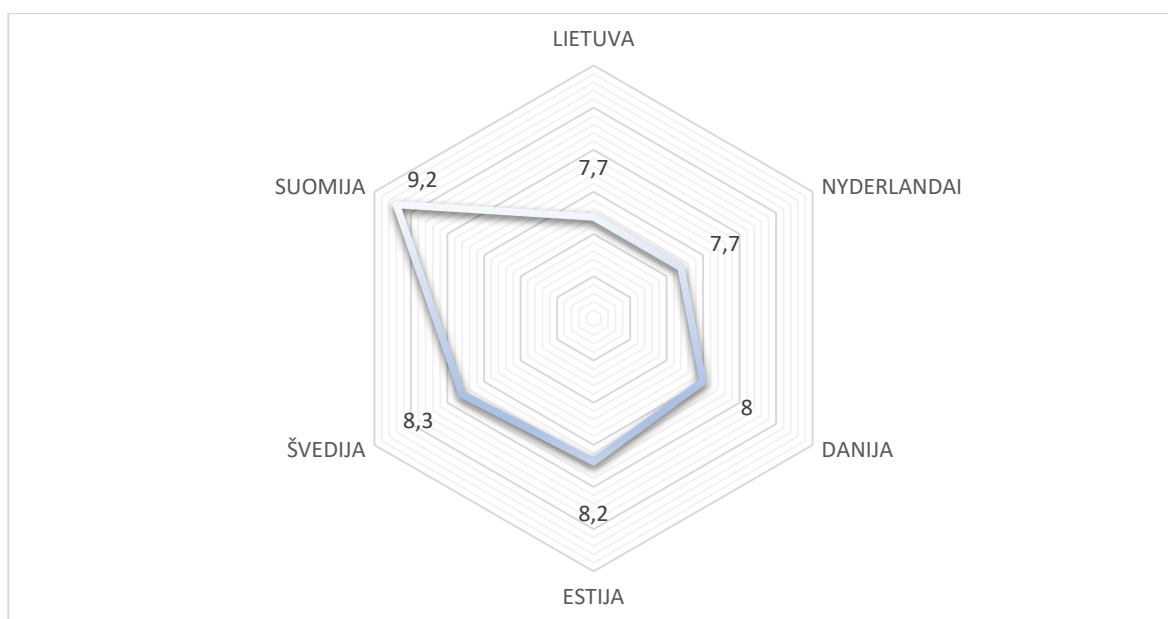
Lietuva 			Mokesčių lengvata už sumokėtas įmokas už studijas ar profesinį mokymą	1. Kompetencijų vaučeris		Valstybės remiama paskola studentams	Studijuojantis ar besimokantis darbuotojas gali išeiti mokymosi atostogų	Lietuvos darbo kodekse yra įtvirtinta bendroji sąlyga dėl darbdavio patirtų mokymo išlaidų kompensavimo tuo atveju, kai apmokytas darbuotojas išeina iš darbo be pateisinamos priežasties ir nepasibaigus sutartam privalomumo terminui
				2. Pameistrystė ir kvalifikacijos tobulinimas darbo vietoje				
				3. Mokymai užsienio investuotojų darbuotojams				
				4. Kompetencijos LT				

Sudaryta darbo autorės pagal Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) suaugusiųjų mokymosi finansavimo duomenų bazės informaciją

3.3. Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose ir įsitvirtinimo darbo rinkoje duomenų lyginamoji analizė

Dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose ir įsitvirtinimo darbo rinkoje duomenų lyginamajai analizei atlikti naudojami nacionalinio lygmens strateginiuose dokumentuose iškeltų tikslų rodikliai pažangai stebėti (1 ir 2 lentelės). Lyginami EBPO ir Eurostat skelbiami oficialūs statistiniai šalių duomenys surinkti iš nacionalinių statistikos institucijų ir suderinti pagal vieningas metodikas, viešai prieinami ir palyginami reprezentatyvūs kiekybiniai duomenys.

2021–2030 metų **Lietuvos** Nacionalinio pažangos plano trečiojo strateginio tikslo poveikio rodikliuose numatyta 2025 m. pasiekti EBPO gerovės indekso švietimo balą – 7,5 (*1 lentelė*). Šiuo metu numatyta siektina reikšmė jau yra įgyvendinta, Lietuvos švietimo balo pagal EBPO gerovės indeksą reikšmė – 7,7 (pav. 19). **Nyderlandai** taip pat, kaip ir Lietuva EBPO gerovės indekse šiame etape turi 7,7 švietimo balo reikšmę, tačiau likusių lyginamųjų pasirinktų šalių švietimo balai yra aukštesni, ypač išsiskiria **Suomija** turinti aukščiausią EBPO gerovės indekso švietimo balą – 9,2. **Suomijos** rodiklis pirmauja tarp visų EBPO šalių.

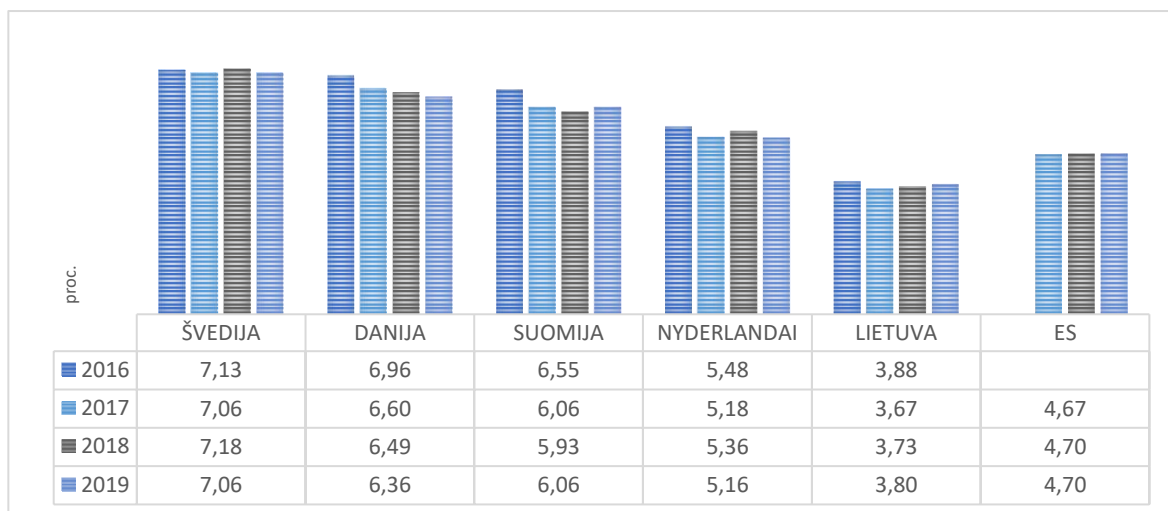

Sudaryta darbo autorės pagal EBPO duomenis

19 pav. Švietimo balas pagal EBPO gerovės indeksą

Eurostato duomenimis lyginamose šalyse viešosios išlaidos švietimui, palyginti su BVP 2016–2019 metais (visuose ISCED lygmenyse, išskyrus ikimokyklinį ugdymą) didžiausios – **Švedijoje**, mažiausios – **Lietuvoje**. **Švedijoje, Danijoje, Suomijoje, Nyderlanduose** viešosios išlaidos švietimui, palyginti su BVP 2016–2019 metais *didesnės* nei vidutiniškai viešųjų išlaidų švietimui tenka ES šalyse.

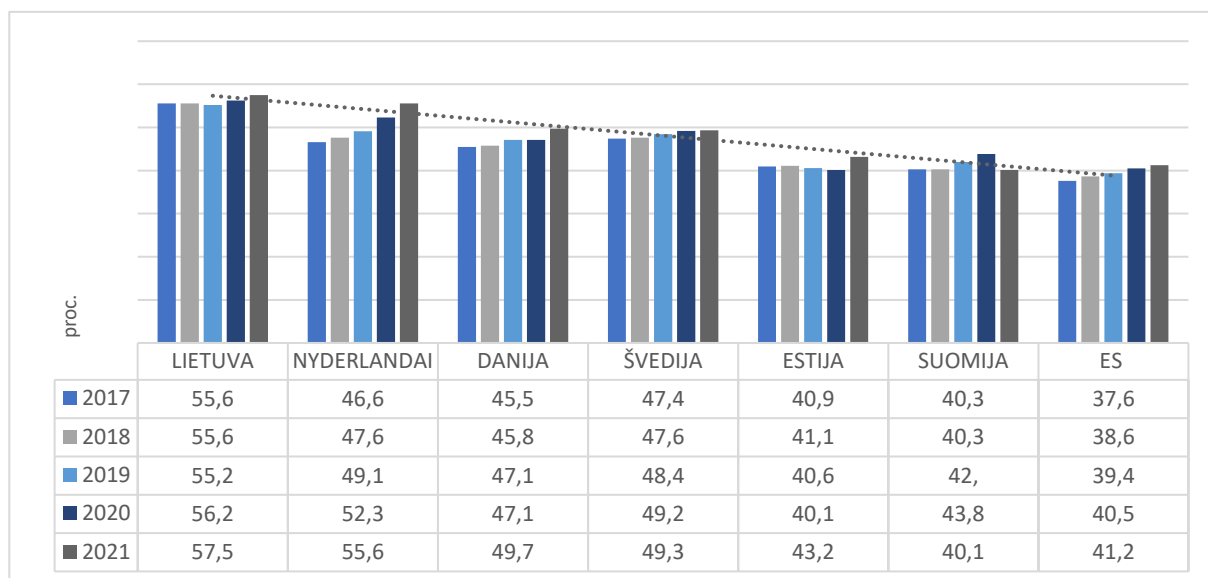
Lietuvos viešosios išlaidos švietimui nurodytu laikotarpiu yra kiek mažesnės nei vidutiniškai viešųjų išlaidų švietimui tenka ES šalyse (20 pav.). Estijos viešosios išlaidos švietimui, palyginti su BVP 2016–2019 metais (visuose ISCED lygmenyse, išskyrus ikimokyklinį ugdymą) Eurostat nepateikiami. 2020 m. Estijos viešosios išlaidos švietimui, palyginti su BVP – 6,4 procento.¹⁴⁹ **Danijoje, Suomijoje, Nyderlanduose ir Lietuvoje** viešųjų išlaidų švietimui, palyginti su BVP dalis procentais nurodytu laikotarpiu didžiausia buvo 2016 m., **Švedijoje** –2018 m.

Sudaryta darbo autorės pagal Eurostat duomenis (educ_uoe_fine06 ataskaita)

20 pav. Viešosios išlaidos švietimui, palyginti su BVP (visi ISCED lygmenys, išskyrus ikimokyklinį)

Lietuva pirmauja tarp lyginamųjų šalių pagal aukštą išsilavinimo lygmenį (5-8 ISCED) turinčių gyventojų dalį 25–34 metų amžiaus grupėje (21 pav.), tačiau 25–64 metų gyventojų imtyje **Švedija**

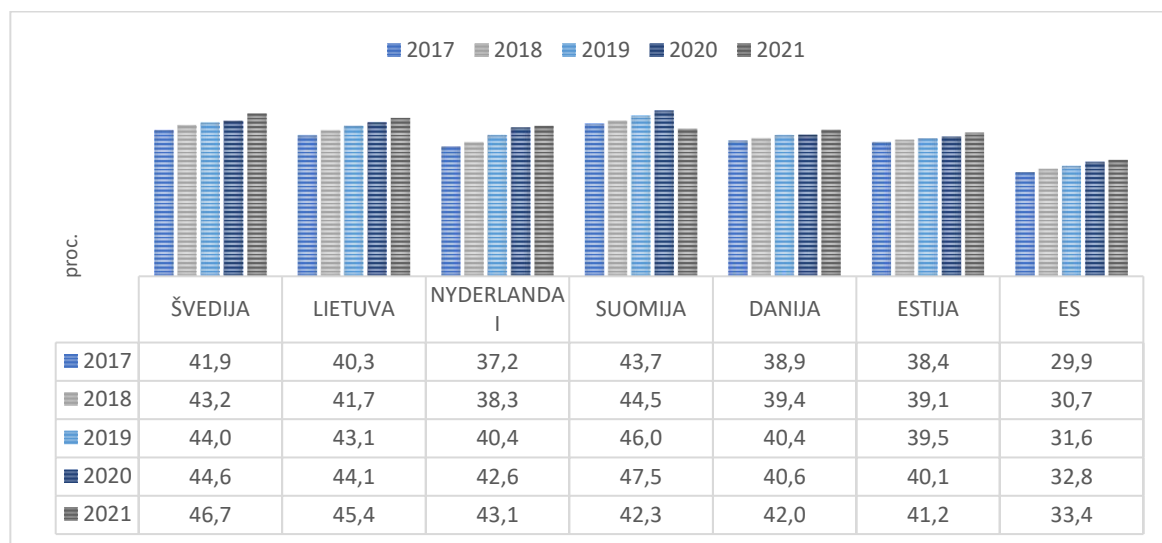

Sudaryta darbo autorės pagal Eurostat duomenis (edat_ifs_9904 ataskaita)

21 pav. Aukštą išsilavinimą (5-8 ISCED) turinčių 25–34 metų gyventojų dalis

¹⁴⁹ „Funding of education“, Education Estonia, žiūrėta 2023 m. kovo 23 d., <https://www.educationestonia.org/about-education-system/>.

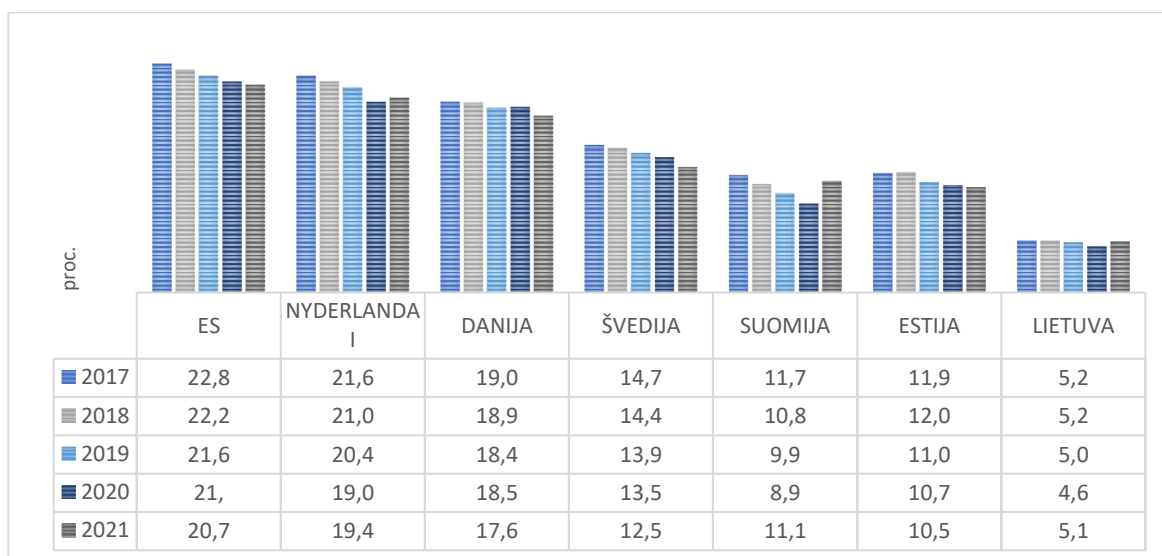
patenka į aukštesnę poziciją nei **Lietuva** (22 pav.). Visų lyginamųjų šalių aukštą išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų dalis tiek 25–34 metų, tiek 25–64 metų amžiaus grupių imtyse yra didesnė nei vidutiniškai ES šalyse 2017–2021 metais. **Lietuvoje, Nyderlanduose, Danijoje, Švedijoje, Estijoje** ir vidutiniškai ES šalyse nurodytu laikotarpiu gyventojų turinčių aukštą išsilavinimo lygmenį procentinis dažnis *didėjo*, tuo tarpu **Suomijoje** 2020 m. gyventojų, turinčių 5-8 ISCED lygmens išsilavinimą procentinis dažnis 25–64 metų amžiaus grupėje buvo didžiausias tarp lyginamųjų šalių, tačiau 2021 m. *sumažėjo* tiek 25–34 metų, tiek 25–64 metų amžiaus grupių imtyse iki vidutiniškai šaliai būdingo rodiklio.

Sudaryta darbo autorės pagal Eurostat duomenis (edat_lfs_9904 ataskaita)

22 pav. Aukštą išsilavinimą (5-8 ISCED) turinčių 25–64 metų gyventojų dalis

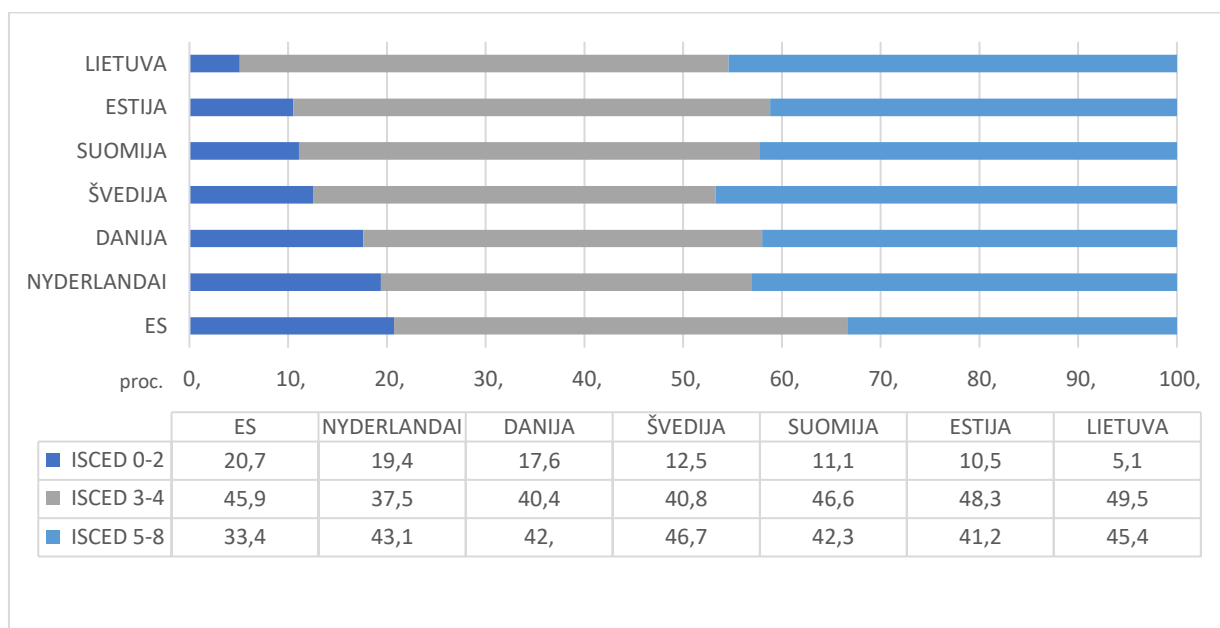
Eurostato duomenimis **Lietuva** tarp lyginamųjų šalių turi mažiausiai žemą išsilavinimo lygmenį (0-2 ISCED) turinčių gyventojų dalį 25–64 metų amžiaus grupėje (23 pav.). Visos lyginamos šalys

Sudaryta darbo autorės pagal Eurostat duomenis (edat_lfs_9904 ataskaita)

23 pav. Žemą išsilavinimą (0-2 ISCED) turinčių 25–64 metų gyventojų dalis

turi mažiau žemą išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų nurodytoje amžiaus grupėje, nei vidutiniškai jų yra ES šalyse. **Nyderlanduose** palyginus su kitomis nagrinėjamomis šalimis žemą išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų procentinis dažnis nurodytoje amžiaus grupėje yra *didžiausias*. **Danijoje, Švedijoje, Estijoje** ir vidutiniškai **ES** šalyse, palyginus 2017–2021 metų Eurostato skelbiamus duomenis nurodytoje amžiaus grupėje žemą išsilavinimo lygmenį turinčių asmenų procentinis dažnis *sumažėjo*. **Nyderlanduose, Lietuvoje** ir ypač **Suomijoje** 2021 m. žemą išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų nurodytoje amžiaus grupėje procentinis dažnis nežymiai *padidėjo* iki vidutiniškai šaliai būdingo rodiklio lygmens (23 pav.). Palyginus 2021 m. Eurostato skelbiamus 25–64 metų amžiaus grupės lyginamųjų šalių gyventojų išsilavinimo duomenis (24 pav.) galima matyti, kad **Nyderlandai** turintys didžiausią tarp lyginamųjų šalių žemą išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų procentinį dažnį, taip pat turi gana aukštą 5-8 ISCED lygmens išsilavinimą turinčių gyventojų dalį. **Nyderlanduose** 3-4 ISCED lygmens išsilavinimą turinčių 25–64 metų gyventojų dalis yra mažesnė nei kitose lyginamose šalyse ar vidutiniškai ES šalyse. **Nyderlanduose, Danijoje** ir **Švedijoje** 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių 25–64 metų gyventojų procentinis dažnis yra *didžiausias* lyginant su 0-2 ISCED ar 3-4 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų grupėmis, tuo tarpu **Lietuvoje, Estijoje** ir **Suomijoje** 3-4 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų procentiniai dažniai yra *didesni* nei 0-2 ar 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų grupės.

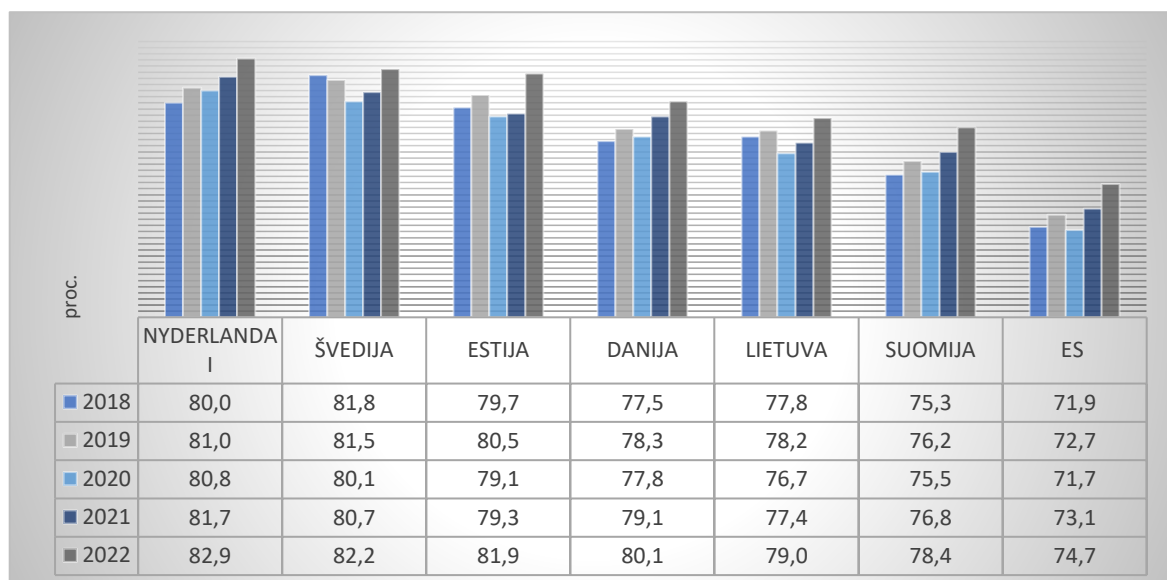

Sudaryta darbo autorės pagal Eurostat duomenis (edat_lfs_9904 ataskaita)

24 pav. 25–64 metų gyventojų išsilavinimas 2021 m.

2021–2030 metų **Lietuvos** Nacionalinio pažangos plano antrojo strateginio tikslo poveikio rodikliuose numatyta 2025 m. pasiekti 20–64 metų gyventojų užimtumo lygio reikšmę – 78 proc. (2 lentelė). 2022 m. Eurostato duomenimis 20–64 metų gyventojų užimtumo lygio reikšmė sudaro 79 proc. ir vienu procentiniu punktu viršija išsikeltą tikslą 2025 m. (pav. 25). Gyventojų užimtumo lygis 2018–

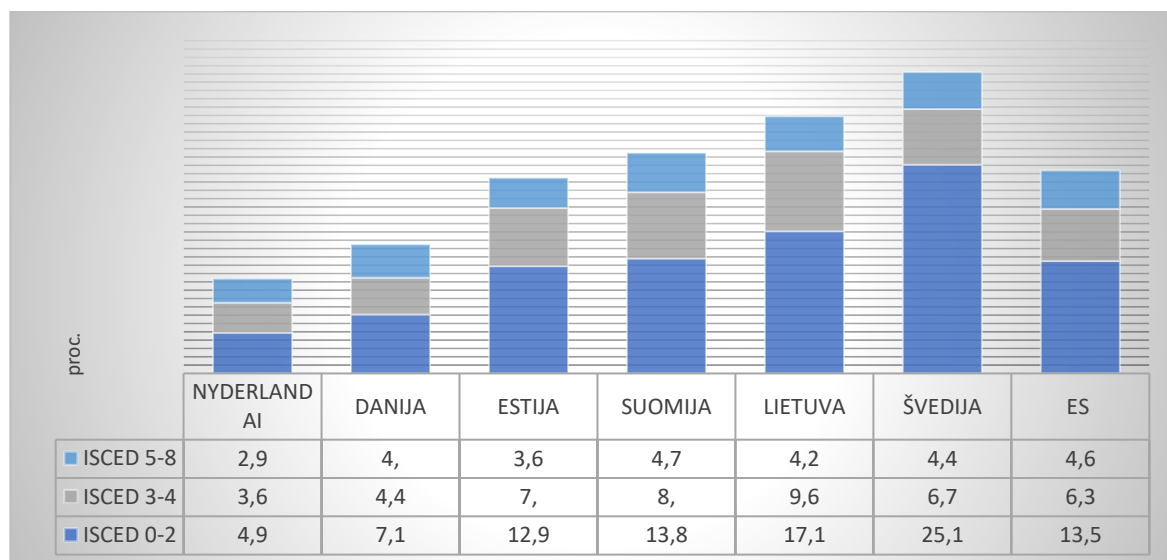
2022 m. laikotarpiu 20–64 metų gyventojų amžiaus grupėje *didžiausias* – **Nyderlanduose**, išskyrus 2019 m., kai didžiausias gyventojų užimtumo lygis buvo **Švedijoje**, *mažiausias* – **Suomijoje**, tačiau 2018–2022 m. laikotarpiu 20–64 metų gyventojų amžiaus grupėje gyventojų užimtumo lygis **Suomijoje** nuolat *didėjo*. Visų lyginamųjų šalių 20–64 metų gyventojų užimtumo lygis viršija **ES** šalių vidutinį gyventojų užimtumo lygį 2018–2022 m. laikotarpiu.

Sudaryta darbo autorės pagal Eurostat duomenis (tEPSR_wc110 ataskaita)

25 pav. 25–64 metų gyventojų užimtumo lygis 2018–2022 m.

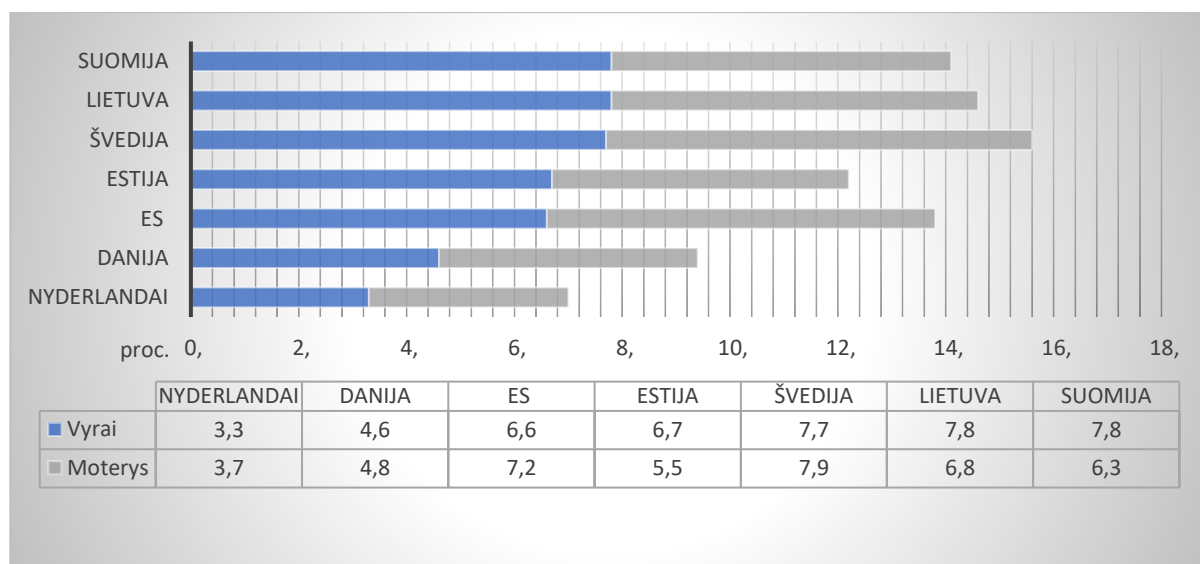
Eurostato duomenimis 2021 m. **Švedijoje** *didžiausią* bedarbių dalį 20–64 metų gyventojų amžiaus grupėje sudaro *žemo išsilavinimo* asmenys – 25,1 proc. (26 pav.). Žemą išsilavinimo lygmenį turintys 20–64 metų asmenys sudaro *didesnę* visų bedarbių dalį **Lietuvoje, Suomijoje, Estijoje** ir vidutiniškai

Sudaryta darbo autorės pagal Eurostat duomenis (lfsa_urgaed ataskaita)

26 pav. 20–64 metų gyventojų nedarbo lygis pagal išsilavinimo lygmenį 2021 m.

ES šalyse. **Nyderlanduose** bei **Danijoje** 0-2 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių bedarbių procentiniai dažniai nėra dominuojantys, palyginus su kitų išsilavinimo lygmenų bedarbių rodikliais, tačiau yra *didesni* nei 3-4 ar 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių bedarbių procentiniai dažniai (26 pav.). **Nyderlanduose**, **Danijoje**, **Švedijoje** ir vidutiniškai ES šalyse nedarbo lygio rodikliuose 20–64 metų gyventojų amžiaus grupėje *didesnius* procentinius dažnius sudaro bedarbės *moterys*, nei bedarbiai vyrai. **Estijoje**, **Lietuvoje** bei **Suomijoje** nedarbo lygio rodikliuose nurodytoje amžiaus grupėje *didesnius* procentinius dažnius sudaro *vyrų* (27 pav.). 2021 m. *mažiausi* bedarbių vyrų (3,3 proc.) ir *moterų* (3,7 proc.) procentiniai dažniai 20–64 metų gyventojų amžiaus grupėje yra **Nyderlanduose**, *didžiausi* lyginamose šalyse nedarbo lygio procentiniai dažniai *moterų* grupėje yra **Švedijoje** (7,9 proc.), o **Lietuvoje** bei **Suomijoje** *didžiausi* lyginamose šalyse nedarbo lygio procentiniai dažniai vyrų grupėje – 7,8 proc.

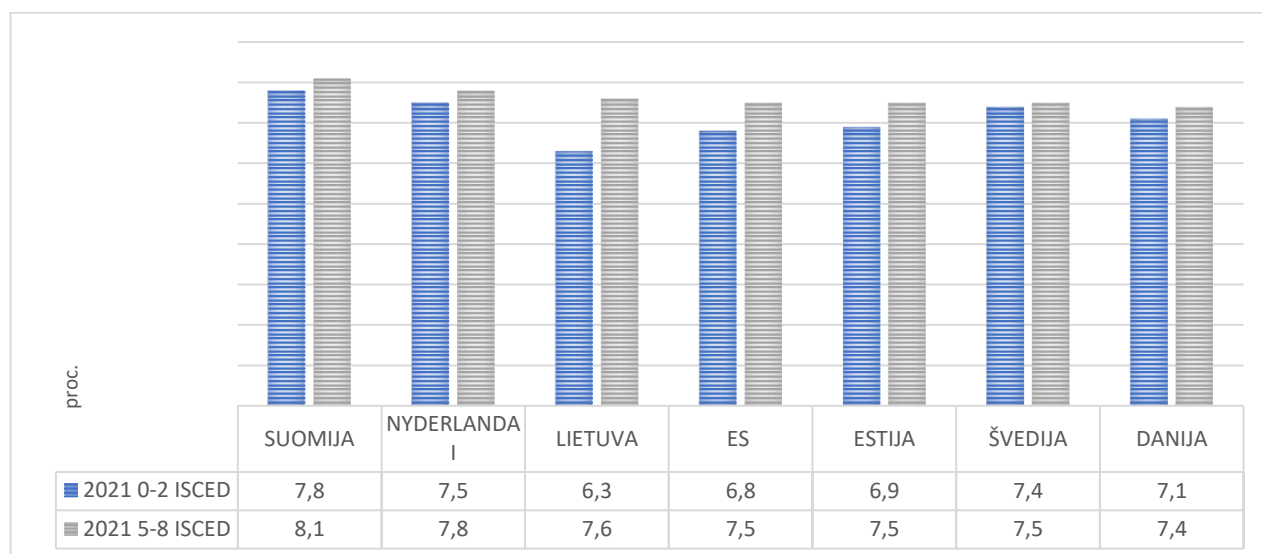
Sudaryta darbo autorės pagal Eurostat duomenis (lfsa_urgaed ataskaita)

27 pav. 20–64 metų gyventojų nedarbo lygis pagal lytį 2021 m.

Nagrinėjamai temai į lyginamus šalių duomenis pravartu įtraukti gyvenimo kokybei matuoti skirtus rodiklius: vidutinius pasitenkinimo gyvenimu įvertinimus pagal išsilavinimo lygmenį bei vidutinius pasitenkinimo darbu įvertinimus pagal išsilavinimo lygmenį, siekiant nustatyti gerovės, gyvenimo kokybės, vidutinius pasitenkinimo gyvenimu ir darbu skirtumus tarp skirtingų visuomenės grupių (28 ir 29 pav.).

2021 m. Eurostato duomenimis 25–64 metų gyventojų vidutinio pasitenkinimo gyvenimu įvertinimo pagal išsilavinimo lygmenį didžiausia reikšmė tarp lyginamųjų šalių – 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių **Suomijos** gyventojų – 8,1. **Lietuvos** 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų vidutinis pasitenkinimo gyvenimu įvertinimas taip pat gana aukštas – 7,6 (didesnes reikšmes turi tik **Suomija** ir **Nyderlandai**), tačiau 0-2 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių **Lietuvos** gyventojų vidutinis pasitenkinimo gyvenimu įvertinimas – *žemiausias* tarp visų lyginamųjų šalių. Taip

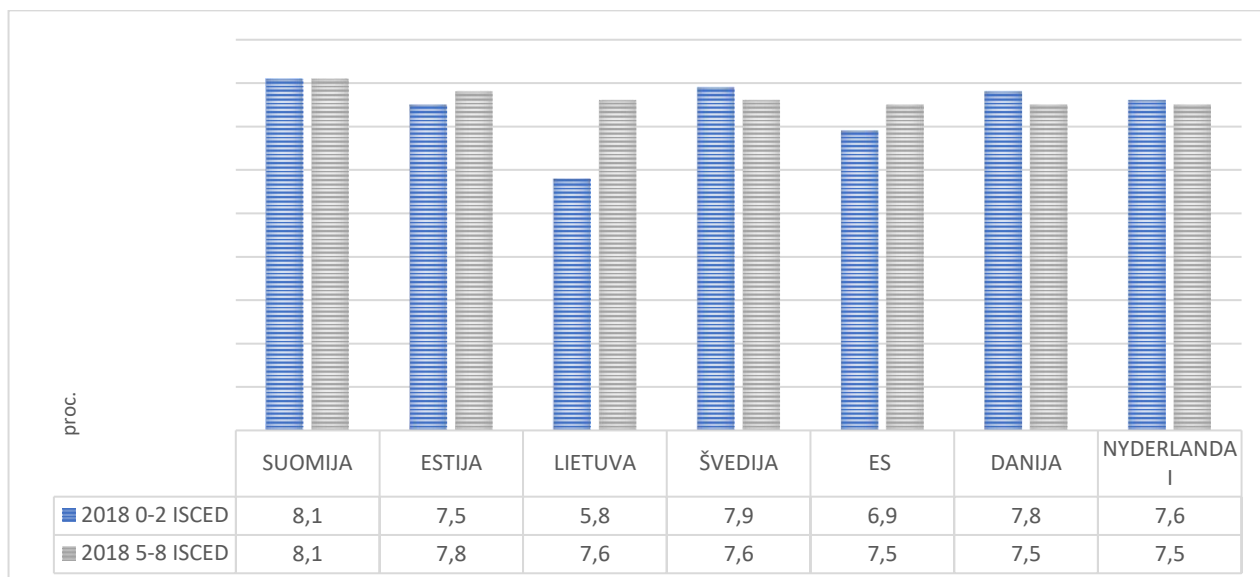
pat **Lietuva** išsiskiria *didžiausiu skirtumu* tarp 0-2 ir 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenis turinčių gyventojų vidutinių pasitenkinimo gyvenimu įvertinimo reikšmių, šis skirtumas sudaro 1,3 proc. *Mažiausias skirtumas* tarp 0-2 ir 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenis turinčių gyventojų vidutinių pasitenkinimo gyvenimu įvertinimų reikšmių yra **Švedijoje** ir sudaro tik 0,1 proc. **Suomijoje, Nyderlanduose** ir **Danijoje** šis skirtumas sudaro 0,3 proc., Estijoje skirtumas tarp 0-2 ir 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenis turinčių gyventojų vidutinių pasitenkinimo gyvenimu įvertinimo reikšmių artėja prie vidutinės **ES šalių** reikšmės – 0,7 proc., **Estijoje** šis skirtumas – 0,6 proc. Visose lyginamose šalyse ir vidutiniškai ES šalyse aukštesnės vidutinio pasitenkinimo gyvenimu įvertinimų reikšmės 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenis turinčių gyventojų grupėje.

Sudaryta darbo autorės pagal Eurostat duomenis (ILC_PW01 ataskaita)

28 pav. 25–64 metų gyventojų vidutinis pasitenkinimo gyvenimu įvertinimas pagal išsilavinimo lygmenį 2021 m.

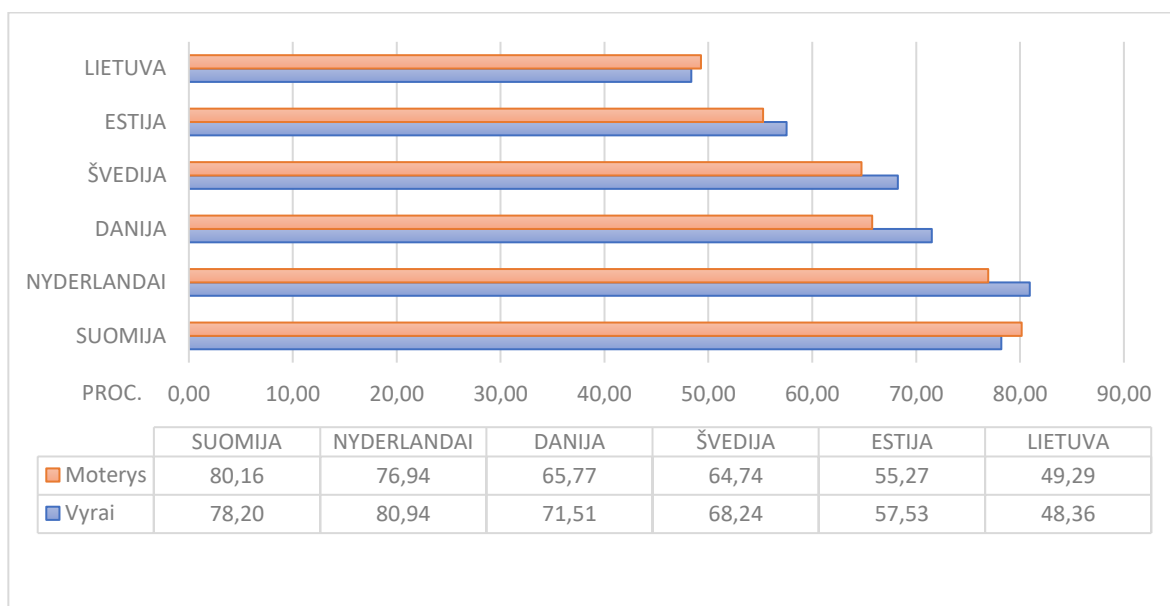
2018 m. Eurostato duomenimis 25–64 metų gyventojų vidutinis pasitenkinimo darbu įvertinimas pagal išsilavinimo lygmenis (29 pav.) **Suomijoje** *aukščiausias* tiek 0-2, tiek 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų ir sudaro 8,1 proc. **Estijoje, Lietuvoje** ir vidutiniškai **ES šalyse** aukštesnės 25–64 metų gyventojų vidutinio pasitenkinimo darbu įvertinimų reikšmės 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų. **Švedijoje, Danijoje** ir **Nyderlanduose** aukštesni pasitenkinimo darbu įvertinimai tarp 0-2 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų. 0-2 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių **Lietuvos** gyventojų vidutinis pasitenkinimo darbu įvertinimas, kaip ir vidutinis pasitenkinimo gyvenimu įvertinimas – *žemiausias* tarp visų lyginamųjų šalių. Skirtumas tarp 0-2 ir 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenis turinčių gyventojų vidutinių *pasitenkinimo darbu reikšmių dar didesnis* nei vidutinis pasitenkinimo gyvenimu įvertinimų skirtumas ir sudaro 1,8 proc. **Suomijoje** šio rodiklio reikšmės vienodos tiek 0-2, tiek 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenis turinčių gyventojų, **Nyderlanduose** šis skirtumas sudaro 0,1 proc., **Estijoje, Švedijoje, Danijoje** skirtumas – 0,3 proc., vidutiniškai **ES šalyse** šis skirtumas – 0,6 proc.

Sudaryta darbo autorės pagal Eurostat duomenis (ILC_PW01 ataskaita)

29 pav. 25–64 metų gyventojų vidutinis pasitenkinimo darbu įvertinimas pagal išsilavinimo lygmenį 2018 m.

Eurostato duomenimis 2021 m. **Nyderlanduose** 80,94 proc. vyrų bei 80,16 proc. moterų **Suomijoje** turi pagrindinius arba aukštesnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius – tai *didžiausi* procentiniai dažniai lyginamose šalyse. *Mažiausi* procentiniai dažniai asmenų, turinčių pagrindinius arba aukštesnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius tiek vyrų, tiek moterų grupėje yra **Lietuvoje**: 48,36 proc. vyrų ir 49,29 proc. moterų (30 pav.). **Suomijoje** bei **Lietuvoje** *didesnius* procentinius dažnius sudaro moterys, turinčios pagrindinius arba aukštesnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius gebėjimus nei vyrai. **Nyderlanduose**, **Danijoje**, **Švedijoje** ir **Estijoje** *didesnius* procentinius dažnius sudaro vyrai, turintys pagrindinius arba aukštesnius nei bazinius

Sudaryta darbo autorės pagal Eurostat duomenis (sdg_04_70 ataskaita)

30 pav. Asmenys turintys pagrindinius arba aukštesnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius pagal lytį 2021 m.

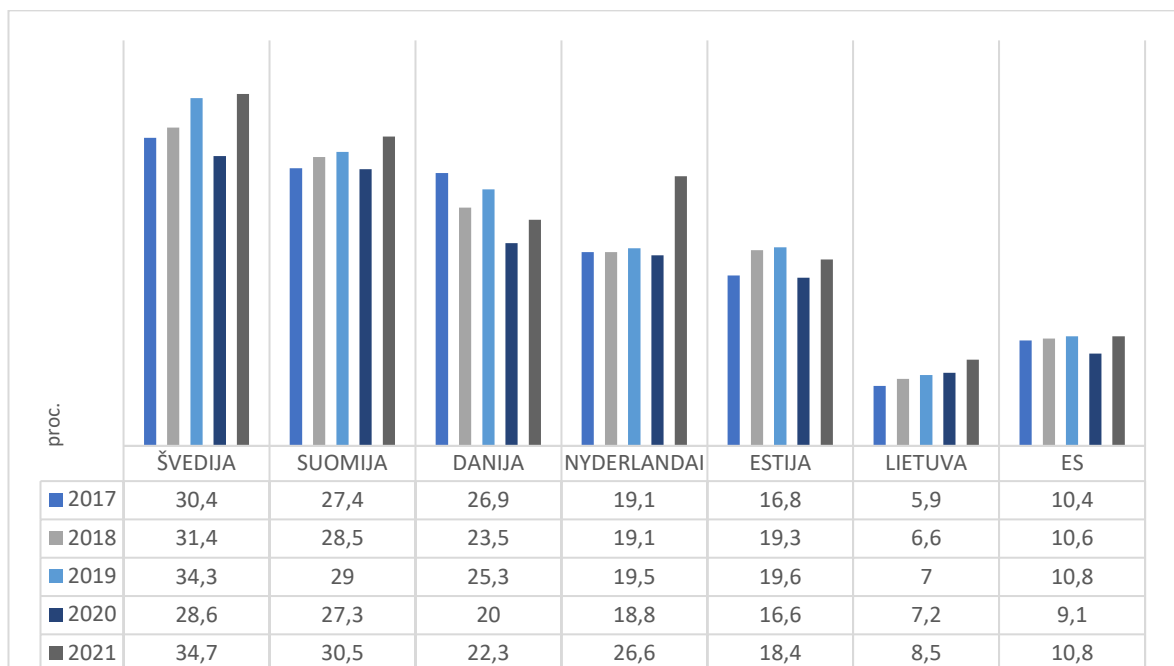
bendruosius skaitmeninius gebėjimus nei moterys. 2022 m. Medijų raštingumo indekso vertinime (31 pav.) lyginamos ES šalys, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, turi aukštesnius Medijų raštingumo indekso balus nei Lietuva ir priklauso pirmajai, aukščiausius įvertinimus turinčių šalių grupei. **Lietuva** užima 17 vietą ir yra antroje šalių grupėje. **Suomijos** medijų raštingumo indekso balas – aukščiausias, tačiau **Danijos, Estijos, Švedijos** medijų raštingumo vertinimai skiriasi nedaug, **Nyderlandų** medijų raštingumo balas mažesnis, tačiau ši šalis taip pat patenka į aukščiausius vertinimus turinčių šalių grupę.

Media Literacy Index 2022			
Rank (1-35)	Country	Score (100-0)	Cluster
1	Finland	76	1
2	Norway	74	
3	Denmark	73	
4	Estonia	72	
5	Ireland	71	
6	Sweden	71	
7	Switzerland	68	
8	Netherlands	66	
9	Germany	62	2
10	Iceland	62	
11	UK	62	
12	Austria	61	
13	Belgium	61	
14	Portugal	61	
15	Spain	59	
16	France	58	
17	Lithuania	58	
18	Czech Republic	57	
19	Poland	56	
20	Slovenia	56	
21	Latvia	54	
22	Luxembourg	54	

Cituota iš Open Society Institute-Sofia

31 pav. Medijų raštingumo indeksas 2022 m.

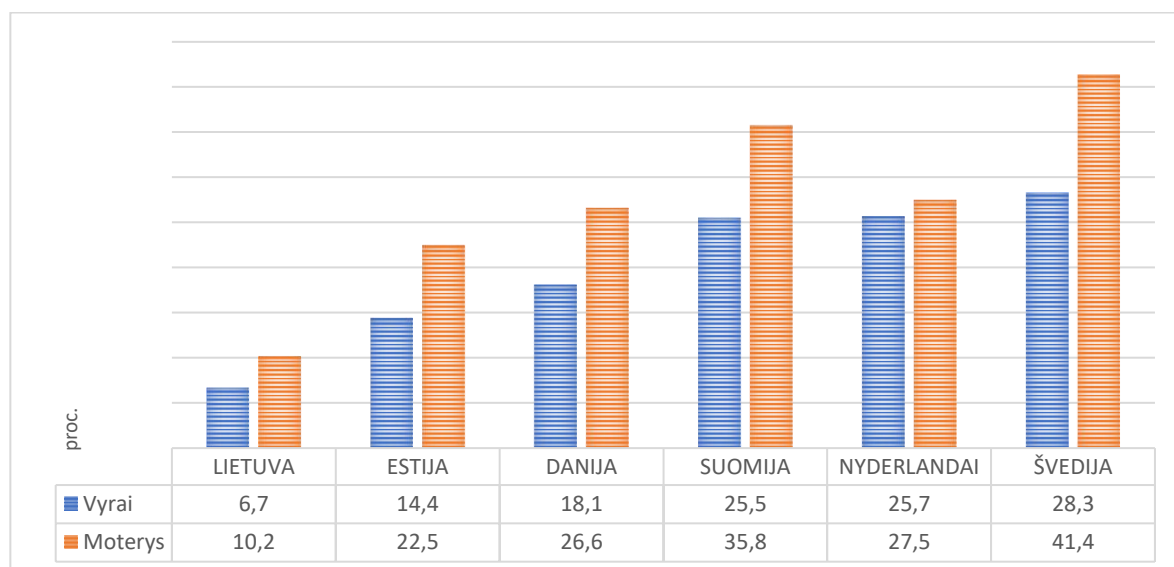
2021–2030 metų **Lietuvos** Nacionalinio pažangos plano trečiojo strateginio tikslo poveikio rodikliuose numatyta siektina reikšmė 2025 m. per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis – 10 proc., kai 2020 m. ši reikšmė buvo 7,2 proc. (1 lentelė). Eurostato duomenimis 2021 m. per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis **Lietuvoje** sudaro 8,5 proc. (32 pav.). Nagrinėjant 2017–2021 m. pasirinktų šalių per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų duomenis galima matyti 2020 m. COVID-19 pandemijos metu visose nagrinėjamose šalyse, lyginant su ankstesniais metais *sumažėjusį* procentinį dažnį. Taip pat galima stebėti tendenciją visose lyginamose šalyse bei vidutiniškai ES šalyse 2021 m. rodiklio procentinio dažnio *padidėjimą*. **Švedijoje, Suomijoje, Lietuvoje** ir ypač **Nyderlanduose** 2021 m. rodiklio procentiniai dažniai yra didžiausi per 2017–2021 m. laikotarpį. **Švedijoje, Suomijoje, Nyderlanduose, Lietuvoje** ir vidutiniškai **ES** šalyse nurodytu laikotarpiu pastebimas rodiklio procentinių dažnių *didėjimas*. **Danijoje** pastebimas rodiklio procentinių dažnių *sumažėjimas*, didžiausia rodiklio reikšmė nagrinėjamo laikotarpio intervale buvo 2017 m., **Estijoje** rodiklio didžiausia reikšmė, nagrinėjamo laikotarpio intervale buvo 2019 m.

Sudaryta darbo autorės pagal Eurostat duomenis (sdg_04_60 ataskaita)

32 pav. Per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis

Eurostato duomenimis 2021 m. visose lyginamose šalyse per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų didesnę dalį sudaro *moterys*. Didžiausi per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų *moterų* procentiniai dažniai **Švedijoje** – 41,4 proc., mažiausi *moterų* grupės procentiniai dažniai lyginamose šalyse yra **Lietuvoje** – 10,2 proc. (33 pav.), dar mažesnius rodiklio procentinius dažnius sudaro per paskutines 4 savaites besimokę 25–64 metų vyrai **Lietuvoje** – 6,7 proc. *Mažiausias* procentinių dažnių skirtumas tarp besimokiusių per paskutines 4 savaites 25–64 metų vyrų ir moterų yra **Nyderlanduose** – tik 1,8 proc., **Švedijoje** skirtumas tarp besimokiusių vyrų ir moterų procentinių dažnių yra *didžiausias* tarp lyginamųjų šalių – 13,1 proc.

Sudaryta darbo autorės pagal Eurostat duomenis (sdg_04_60 ataskaita)

33 pav. Per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis pagal lytį 2021 m.

3.4. Pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni lyginant su Lietuva, mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo pranašumai

Šiame poskyryje siekiama palyginti surinktus kokybinius ir kiekybinius nagrinėjamų šalių duomenis bei nustatyti pasirinktų ES valstybių mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo, lyginant su Lietuva pranašumus. Lyginami MVG reglamentavimo ir iniciatyvų, MVG sistemų komponentų: profesinio orientavimo paslaugų, mokymosi rezultatų pripažinimo, mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimo bei dalyvavimo MVG veiklose ir įsitvirtinimo darbo rinkoje duomenys.

1. Apibendrinus surinktus duomenis **pranašumu** pirmiausia galima įvardinti **Švedijoje, Suomijoje, Danijoje** susiformavusias mokymosi visą gyvenimą tradicijas, dalyvavimą švietime visais gyvenimo etapais. Mokymasis visą gyvenimą tiek formalusis, tiek neformalusis remiamas ir skatinamas, vyrauja mokymosi visą gyvenimą kultūra. Tuo tarpu **Lietuvoje** tyrimų duomenys rodo, kad „mokymosi visą gyvenimą kultūra silpna, o nuolatinis mokymasis kol kas nėra tapęs visuomenės norma. Nors dominuoja teigiamas požiūris į suaugusiųjų mokymą(si), tačiau taip pat didelė dalis gyventojų (apie 30 proc.) nebūtų linkę mokytis net ir turėdami visas tam tinkamas sąlygas ir galimybes.“¹⁵⁰

2. Kitas lyginamųjų šalių **pranašumas** – didesnis švietimui skiriamas finansavimas, palyginti su BVP. **Švedijoje, Danijoje, Suomijoje, Nyderlanduose** viešosios išlaidos švietimui, palyginti su BVP 2016–2019 metais *didesnės* nei vidutiniškai viešųjų išlaidų švietimui tenka ES šalyse. **Lietuvos** viešosios išlaidos švietimui nurodytu laikotarpiu yra kiek mažesnės nei vidutiniškai viešųjų išlaidų švietimui tenka ES šalyse.

3. Nagrinėjamose Europos Sąjungos valstybėse, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni lyginant su Lietuva, galima išskirti švietimo sistemų bei mokymosi visą gyvenimą sistemos komponentų **decentralizacijos** tendencijas bei jų daromą pozityvią įtaką švietimo sistemų rezultatams, tuo pačiu ir suaugusiųjų švietimo, dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklų aktyvumo rezultatams. **Švedijos** decentralizuota švietimo sistema, vadovaujasi nacionaliniu lygmeniu apibrėžtais tikslais bei mokymosi rezultatais, vietos valdžios institucijos, savivaldybės – atsakingos už švietimo organizavimą, taip pat ir suaugusiesiems. „Ericson (2006) Švedijos sėkmę aiškina ankstyvu perėjimu nuo centralizuotos švietimo sistemos prie decentralizuotos, kai susijusios atsakomybės paliekamos savivaldybėms aiškinant, jog švietimo klausimas tampa per daug kompleksiškas ir per daug imlus laikui, kad efektyviai galėtų būti sprendžiamas centrinės valdžios. Anksčiau, iki 1990 m. pradžios, savivaldybės Švedijoje veikė tik kaip įgyvendinančios švietimo politiką, kuomet centrinės valdžios atstovai nustatydavo pagrindinius tikslus, mokymo planus ir skirstydavo

¹⁵⁰ Strata, *supra note*, 35: 69.

finansavimą. Tačiau nuo 1990 m. pradžios savivaldybėms buvo perduoti įgaliojimai valdyti pradinį ir vidurinį ugdymą, kartu ir finansinė atsakomybė.¹⁵¹ Taip pat ir **Nyderlandų** švietimo sistema, kurią EBPO 2016 m. apibūdino kaip „rezultatyviausią“ visose šalyse narėse, turinčią aukštą decentralizavimo lygmenį, kuris „veiksmingai subalansuotas tvirtais atskaitomybės mechanizmais.“¹⁵² **Suomija** turinti aukščiausią EBPO gerovės indekso švietimo balą ir jos decentralizuoto švietimo sistema, suteikianti didelę autonomiją mokykloms ir mokytojams, suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimu grįstas mokymosi visą gyvenimą valdymo modelis, nustatant strateginius tikslus, bendrą veiksmų kryptį, suteikiant didesnę strateginę laisvę regionams ir institucijoms. **Estija** tapusi sėkmingu švietimo pavyzdžiu visame pasaulyje pagal PISA 2018 rezultatus, kurios bendrasis ugdymas tapo 1-u Europoje ir vienu geriausių pasaulyje,¹⁵³ suteikianti didelę autonomiją šalies mokykloms.

Tačiau vienareikšmiškai šios lyginamųjų šalių ypatybės negalima įvardinti kaip pranašumo, nes „decentralizacija prasminga tik tuomet, jei asmenys, priimančys sprendimus žemesnėse grandyse, žino geriausios praktikos pavyzdžių ir jais vadovaujasi. <...> „demokratinės decentralizacijos“ lengviau siekti šalyse, pasižyminčiose aukštu visuomenės homogeniškumo ir aukštu arba tolygiai paskirstytu švietimo bei mokymo lygiu.“¹⁵⁴ „Jei vietos grupės nerodo noro, nėra pasiruošusios ir neturi reikiamų išteklių, decentralizacija nepasieks jai keliamų tikslų. Paprasčiau tariant, daugumai švietimo sistemų būtų naudinga, jeigu sprendimų priėmimo vieta hierarchinėje struktūroje būtų perkelta keliais laipteliais į apačią, tačiau tik tuo atveju, jeigu yra tam tinkamos sąlygos.“¹⁵⁵ Jei „visuomenė jau pasiekusi aukštą socialinės lygybės laipsnį skirtinguose regionuose, tarp klasių, etninių ir religinių grupių. Visuomenė, kuri jau yra pakankamai gerai integruota, turi veikiančią politinio ir socialinio dialogo sistemą, gali toleruoti didesnę įvairovę. <...> Ilgalaikis bendruomenių tikslas yra dirbti kartu ir siekti **sukurti integruotą sistemą**.“¹⁵⁶

Vyriausybės strateginės analizės centro teigimu „Lietuvos švietimo ekosistemoje labai ryškiai dominuoja vertikalaus ir iš dalies centralizuoto valdymo tendencija, kurią charakterizuoja didelė Vyriausybės ir ŠMSM įtaka priimančioms sprendimams ir juos įgyvendinant. Šis ekosistemos funkcionavimo bruožas reiškiasi menku ar jokių ekosistemos veikėjų tarpusavio bendradarbiavimu. Ekosistemos veikėjai nesusieti į tinklus, jie veikia tarsi atskiruose nesusisiejančiuose laukuose (bendrojo ugdymo,

¹⁵¹ Strata, *supra note*, 9: 25.

¹⁵² OECD, *Netherlands 2016: Foundations for the Future*, Reviews of National Policies for Education (Paris: OECD Publishing, 2016), 17, <https://doi.org/10.1787/9789264257658-en>.

¹⁵³ „Smart solutions for education innovation“, Education Estonia, žiūrėta 2023 kovo 23 d., <https://www.educationestonia.org>.

¹⁵⁴ Thomas Welsh ir Noel F. McGinn, *Švietimo decentralizacija: kodėl, kaip, kas ir kada?* (Vilnius: Versa, 2008), 40.

¹⁵⁵ *Ibid.*, 93.

¹⁵⁶ *Ibid.*, 35.

profesinio mokymo, suaugusiųjų švietimo, aukštojo mokslo), kiekvienas įgyvendindamas savo siaurus Vyriausybės, ŠMSM ar kitų ministerijų skirtus uždavinius“¹⁵⁷

4. Nagrinėjamų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni lyginant su Lietuva, **pranašumu** galima įvardinti šalių kryptingas pastangas link sisteminio požiūrio į mokymąsi visą gyvenimą bei drąsą eksperimentuoti, siekiant sukurti veiksmingą MVG, įgūdžių tobulinimo modelį. **Švedijoje** už tai atsakinga *strateginio bendradarbiavimo grupė*, o ne atskiros ministerijos. **Suomija** atliko eksperimentus taikant sisteminį požiūrį į biudžetą.¹⁵⁸ **Suomija** išsiskiria inovatyviu požiūriu ir eksperimentų drąsa ieškant ir taikant naujus būdus, siekiant sukurti veiksmingą modelį, taikant sisteminį požiūrį valdymui bei biudžeto sudarymui, atkreipiant dėmesį į platesnę mokymosi visą gyvenimą sistemos *visumą, jos sudedamųjų dalių sąveiką ir nuolatinę jų pertvarkymą*. Taip pat galima išskirti **Nyderlandų** investicijas į *naujų idėjų generavimą, dalijimąsi gerosios praktikos pavyzdžiais*, kai kiekvienais metais tam išleidžiama 700 000 eurų.

Lyginant pasirinktų šalių MVG sistemų komponentus: profesinio orientavimo paslaugas, mokymosi rezultatų pripažinimą, mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimą, galima išskirti šiuos **pranašumus**:

5. **Profesinio orientavimo paslaugos.** Išskirti PO paslaugų **pranašumai** – sukurtos karjeros planavimo, profesinio orientavimo paslaugų sistemos, teikiamos visą gyvenimą, užtikrintas PO paslaugų prieinamumas – vieno langelio principu veikiantis paslaugų modelis, paslaugos jų gavėjams nemokamos, įvairių sektorių atstovų bendradarbiavimas PO paslaugų plėtojimui.

Švedijoje viešosios konsultavimo paslaugos yra visuotinės ir nemokamos. *Profesinis orientavimas privalomas suaugusiųjų švietime.* **Švedijos** decentralizuota Profesinio orientavimo sistema, pagrįsta įvairių įstaigų ir organizacijų koordinavimu ir bendradarbiavimu. **Danijoje** suaugusiųjų Profesinio orientavimo sistema nuo 2018 m. *vieningai teikiama per e.Guidance portalą.* Profesinis orientavimas **Danijoje** yra nemokamas visiems piliečiams, išskyrus *nedarbo draudimo fondų, profesinių sąjungų ir neformalaus suaugusiųjų švietimo teikiamas konsultacijas.* **Suomijoje** įkurti tarpsektoriniai vieno langelio principu veikiantys orientavimo centrai (Ohjaamo centrai). Įvairių sektorių paslaugų teikėjai sujungiami į šį tarpsektorinį, tinklinį paslaugų modelį. **Suomijoje** Profesinio orientavimo paslaugos ir karjeros informacijos rengimas yra finansuojamos iš valstybės biudžeto tiek švietimo įstaigose, tiek užimtumo tarnybose. **Suomijoje** veikia *Nacionalinė visą gyvenimą trunkančio orientavimo darbo grupė*, kurios paskirtis – plėtoti kokybės užtikrinimo sistemą ir sukurti nuoseklą,

¹⁵⁷ Strata, Strata, *supra note*, 9: 34.

¹⁵⁸ Sitra, *supra note* 97: 5.

holistinę orientavimo visą gyvenimą sistemą. **Estijoje** pagrindinė institucija teikianti ir plėtojanti visą gyvenimą trunkantį orientavimą tiek švietimo, tiek užimtumo sektoriuje nuo 2019 m. yra *Nedarbo draudimo fondas*. **Estijoje** po karjeros paslaugų reformos nuo 2019 m. visi gali nemokamai gauti profesinį orientavimą. **Estijoje** suburtas *Nacionalinio orientavimo forumas*, kuriame bendradarbiauja įvairių institucijų nariai.

6. Mokymosi rezultatų pripažinimas. Išskirti pagrindiniai mokymosi rezultatų pripažinimo **pranašumai** lyginamosiose šalyse: parengtos išsamios neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo priemonės, apimančios visus švietimo lygmenis ir sukuriančios ryšius tarp jų, patvirtinimo procedūros yra viešai finansuojamos ir kandidatui nemokamos.

Išsamiausia ir labiausiai išplėtotą ankstesnio mokymosi rezultatų pripažinimo, neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo sistemą turi **Suomija**. **Danijoje** taip pat yra parengtos išsamios nacionalinės neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo priemonės. **Suomijoje** neformaliojo ir savaiminio mokymosi *patvirtinimas turi gana senas tradicijas, o teisės aktai ir politika yra gerai išplėtoti ir detalūs*. Kiekvieno švietimo lygmens teisės aktai pripažįsta ankstesnio mokymosi rezultatų patvirtinimo procedūras. Suomijoje asmenys gali laisvai pereiti iš vieno švietimo lygmens į kitą nepaisant to, kaip įgijo savo kvalifikaciją. *Sertifikavimas yra identiškas tiek patvirtinant mokymosi pasiekimus, tiek įgyjant kvalifikaciją formaliam mokyme*. **Danijoje** yra parengtos išsamios nacionalinės neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo priemonės apimančios beveik visas kvalifikacijas, įtrauktas į *Danijos kvalifikacijų sandarą*. Susitarimai apima visus švietimo lygmenis ir sukuria ryšius tarp jų. *Trūksta tvirtų sąsajų tarp veiklos patvirtinimo viešajame, privačiame ir trečiajame sektoriuose*. **Estijoje** *Suaugusiųjų švietimo įstatymas* ir jo pagrindu parengtas kvalifikacijos kėlimo standartas, pagal kurį mokymo įstaigos vykdančios kvalifikacijos kėlimo programas privalo pereiti prie rezultatais pagrįsto vertinimo, taip sudaromos prielaidos kvalifikacijos kėlimo metu įgytas žinias patvirtinti. **Švedijos** nacionalinė profesinio mokymo agentūra koordinuoja ir remia nacionalinę ankstesnio mokymosi įteisinimo struktūrą ir yra atsakinga už suaugusiųjų švietimo įteisinimo **skatinimą**. **Švedijoje** neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų pripažinimą dažniausiai finansuoja Vyriausybė per Švietimo ir mokslių tyrimų bei Užimtumo ministerijas. **Suomijoje** dauguma patvirtinimo procedūrų yra viešai finansuojamos tiek profesiniame mokyme, tiek aukštosiose mokyklose procedūros yra įtrauktos į formaliojo švietimo sistemą, todėl kandidatui yra nemokamos. **Nyderlanduose** įmonėms teikiamas darbuotojų *ankstesnio mokymosi pripažinimo išlaidų finansavimas*.

7. Mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimas. Išskirti pagrindiniai mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimo **pranašumai** lyginamosiose šalyse: **Nyderlanduose** ir **Danijoje** veikiantys sektoriniai mokymų fondai, **Danijoje** ir **Suomijoje** darbdaviams teikiamos darbuotojų

mokymo išlaidų kompensacijos, mokesčių sumažinimo priemonės taikomos mokymų išlaidoms ar kitoms su mokslu susijusioms išlaidoms kompensuoti, dalyvaujant mokymuose suteikiamos pakaitinės pajamos **Švedijoje, Suomijoje ir Danijoje**, gerokai ilgesnės nei Lietuvoje mokymosi atostogos **Švedijoje, Suomijoje ir Danijoje**.

Nyderlanduose ir Danijoje veikiantys sektoriniai **mokymų fondai** pagrįsti kolektyvinėmis sutartimis tarp profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų darbuotojams finansuojantys platų MVG priemonių spektrą. Fondai daro didelę įtaką suaugusiųjų galimybei dalyvauti tolesniame mokyme, kaip ir **Danijoje** veikianti darbdaviams skirta *kompensavimo sistema* (darbdaviams teikiama darbuotojų mokymo išlaidų kompensacija) bei **Suomijoje** taikoma *mokesčių lengvata įmonėms*, darbuotojų mokymo išlaidoms sumažinti. **Nyderlanduose** taikomos finansinės paskatos ypač didinančios suaugusiųjų dalyvavimą mokymosi visą gyvenimą veiklose – tai ypač populiari *mokesčių sumažinimo priemonė*, taikoma *mokymų išlaidoms ar kitoms su mokslu susijusioms išlaidoms* kompensuoti, kuria pasinaudoja nemaža dalis suaugusiųjų asmenų bei **Nyderlanduose** vykdomas *Neakivaizdinių studijų kuponų eksperimentas* – asmenys gauna finansinę paramą iš valstybės, kuri padengia dalį studijų išlaidų neakivaizdinėms aukštojo mokslo programoms, *atitinkančioms trūkstamų darbuotojų sritis*. **Suomijoje, Danijoje, Nyderlanduose ir Estijoje** skiriamos dotacijos *dirbančių* asmenų mokymosi išlaidoms.

Mokymosi atostogos **Švedijoje, Suomijoje ir Danijoje** gali būti gerokai ilgesnės nei Lietuvoje ar Estijoje. **Suomijoje** visi darbuotojai turi teisę į *mokymosi atostogas iki 2 metų per 5 metų laikotarpį*. **Švedijos, Suomijos ir Danijos** darbuotojai mokymosi atostogų metu ir toliau gauna darbo užmokestį arba pakaitines pajamas.

8. Lyginamųjų šalių aukštesnės **pasitenkinimo gyvenimu, darbu** įvertinimų reikšmės 25–64 metų gyventojų amžiaus grupėje nei Lietuvoje. *Mažesni* nei Lietuvoje 0-2 ir 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenis turinčių gyventojų vidutinių pasitenkinimo gyvenimu, darbu įvertinimų reikšmių *skirtumai*. Lietuvoje skirtumas tarp 25–64 metų gyventojų vidutinio *pasitenkinimo gyvenimu* įvertinimų tarp 0-2 ir 5-8 ISCED išsilavinimą turinčių gyventojų sudaro 1,3 proc. ir yra didžiausias tarp lyginamųjų šalių. Skirtumas tarp 0-2 ir 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenis turinčių gyventojų vidutinių *pasitenkinimo darbu reikšmių dar didesnis* ir sudaro 1,8 proc. **Suomijoje** *aukščiausi* įvertinimai tarp lyginamųjų šalių tiek 0-2, tiek 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų vidutinio **pasitenkinimo darbu** ir sudaro 8,1 proc. **Suomijoje** *aukščiausias* tarp lyginamųjų šalių 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų vidutinis **pasitenkinimo gyvenimu** įvertinimas ir sudaro 8,1 proc.

9. Gyventojų užimtumo lygis 20–64 metų gyventojų amžiaus grupėje **Nyderlanduose, Švedijoje, Estijoje ir Danijoje** 2022 m. didesnis nei **Lietuvoje**.

10. Lyginamųjų šalių **pranašumai** išskiriami skaitmeniniuose šalių gyventojų gebėjimuose: 80,94 proc. vyrų **Nyderlanduose** bei 80,16 proc. moterų **Suomijoje** turi pagrindinius arba aukštesnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius – tai *didžiausi* procentiniai dažniai tarp lyginamųjų šalių. *Mažiausi* procentiniai dažniai asmenų, turinčių pagrindinius arba aukštesnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius tarp lyginamųjų šalių tiek vyrų, tiek moterų grupėje yra **Lietuvoje**. 2022 m. Medijų raštingumo indekso vertinime **Suomija, Danija, Estija, Švedija, Nyderlandai** turi aukštesnius Medijų raštingumo indekso balus nei Lietuva ir priklauso *pirmajai*, aukščiausius įvertinimus turinčių šalių grupei. **Lietuva** priskirta *antrajai* Medijų raštingumo indekso šalių grupei.

10 lentelė. Pasirinktų ES valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni lyginant su Lietuva, mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui pranašumai

Šalis	Pranašumai	Lietuva
	1. Susiformavusios mokymosi visą gyvenimą tradicijos, mokymosi visą gyvenimą kultūra	Nuolatinis mokymasis kol kas nėra tapęs visuomenės norma
	2. Didesnis švietimui skiriamas finansavimas, palyginti su BVP, nei vidutiniškai viešųjų išlaidų švietimui tenka ES šalyse	Kiek mažesnis švietimui skiriamas finansavimas, palyginti su BVP, nei vidutiniškai viešųjų išlaidų švietimui tenka ES šalyse
	3. Švietimo sistemų bei mokymosi visą gyvenimą sistemos komponentų decentralizacijos tendencijos	Lietuvos švietimo ekosistemoje labai ryškiai dominuoja vertikalaus ir iš dalies centralizuoto valdymo tendencija
	4. Šalių kryptingos pastangos link sisteminio požiūrio į mokymąsi visą gyvenimą bei drąsą eksperimentuoti, siekiant sukurti veiksmingą MVG, įgūdžių tobulinimo modelį	Vykdoma MVG reforma
	5. PO paslaugos – sukurtos karjeros planavimo, profesinio orientavimo paslaugų sistemos, teikiamos visą gyvenimą, užtikrintas PO paslaugų prieinamumas – vieno langelio principu, veikiantis paslaugų modelis (išskyrus Švediją), paslaugos jų gavėjams nemokamos, įvairių sektorių atstovų bendradarbiavimas PO paslaugų plėtojimui	Vykdoma MVG reforma
	6. Mokymosi rezultatų pripažinimas – parengtos išsamios neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo priemonės, apimančios visus švietimo lygmenis ir sukuriančios ryšius tarp jų, patvirtinimo procedūros yra viešai finansuojamos ir kandidatui nemokamos	Vykdoma MVG reforma

	7. Mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimas – sektoriniai mokymų fondai	
	Mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimas – darbdaviams teikiamos darbuotojų mokymo išlaidų kompensacijos	Vykdoma MVG reforma
	Mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimas – mokesčių sumažinimo priemonės, taikomos mokymų išlaidoms ar kitoms su mokslu susijusioms išlaidoms kompensuoti. Neakivaizdinių studijų kuponų eksperimentas	Mokesčių lengvata už sumokėtas įmokas už studijas ar profesinį mokymą
	Mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimas – dotacijos <i>dirbančių</i> asmenų mokymosi išlaidoms	Vykdoma MVG reforma
	Mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimas – dalyvaujant mokymuose suteikiamos pakaitinės pajamos	Darbuotojams, kurių darbo santykiai su darbdaviu tęsiasi ilgiau negu penkerius metus, už mokymosi atostogas, išskyrus mokymąsi savišvietos būdu, jeigu dalyvavimas neformaliojo suaugusiųjų švietimo programoje yra susijęs su darbuotojo kvalifikacijos kėlimu, trunkančias iki dešimt darbo dienų per vienus darbo metus, paliekama ne mažiau kaip pusė darbuotojo vidutinio darbo užmokesčio
	Gerokai ilgesnės nei Lietuvoje mokymosi atostogos	Trumpesnės nei lyginamosiose šalyse mokymosi atostogos
	8. Gyventojų užimtumo lygis 20–64 metų gyventojų amžiaus grupėje 2022 m. didesnis nei Lietuvoje	Gyventojų užimtumo lygis 20–64 metų gyventojų amžiaus grupėje Nyderlanduose, Švedijoje, Estijoje ir Danijoje 2022 m. didesnis nei Lietuvoje, tačiau Suomijoje gyventojų užimtumo lygis 20–64 metų amžiaus grupėje mažesnis
	9. 25–64 metų gyventojų vidutinio pasitenkinimo gyvenimu, darbu – aukštesni lyginamųjų šalių įvertinimai nei Lietuvos. Mažesnius nei Lietuvoje 0-2 ir 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenis turinčių gyventojų, vidutinių pasitenkinimo gyvenimu, darbu įvertinimų reikšmių skirtumai. Suomijoje aukščiausias, tarp lyginamųjų šalių, tiek 0-2, tiek 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų vidutinis pasitenkinimo darbu įvertinimas, tiek ir 5-8 ISCED išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų vidutinis pasitenkinimo gyvenimu įvertinimas	Lietuvoje didžiausi tarp lyginamųjų šalių 25–64 metų gyventojų vidutinio pasitenkinimo gyvenimu, darbu įvertinimų skirtumai tarp 0-2 ir 5-8 ISCED išsilavinimą turinčių gyventojų
	10. Didžiausi procentiniai dažniai lyginamose šalyse, asmenų, turinčių pagrindinius arba aukštesnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius	Mažiausi procentiniai dažniai tarp lyginamųjų šalių, asmenų, turinčių pagrindinius arba aukštesnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius

	Medijų raštingumo indekso vertinime 2022 m. Suomija, Danija, Estija, Švedija, Nyderlandai turi aukštesnius Medijų raštingumo indekso balus nei Lietuva ir priklauso <i>pirmajai, aukščiausios įvertinimus turinčių šalių grupei</i>	Lietuva priskirta <i>antrajai</i> Medijų raštingumo indekso šalių grupei
---	---	--

Apibendrinimas mokslinių šaltinių kontekste (diskusija). Moksliniuose šaltiniuose įvykusi perspektyvos ar asmeninės paradigmos transformacija įvardijama pagrindiniu suaugusiųjų mokymosi tikslu¹⁵⁹. Mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimui kintančio pasaulio iššūkiams valdyti nepakanka žinoti ir tenkinti individų, organizacijų ir visuomenės poreikius, labai svarbu padėti besimokantiems suaugusiesiems transformuoti savo mąstymą, savęs ir pasaulio suvokimą. Tik įvykus prasminių perspektyvų transformacijai, besimokančiajam atsiranda poreikis imtis transformuojančio veiksmo keisti socialinę aplinką bei tobulinti savo praktiką. Kritinis sąmoningumas ir ypač teorinis reflektyvumas tai išskirtinis suaugusiųjų gebėjimas, kuris gali būti įgyjamas ir realizuojamas per perspektyvos transformaciją, pagrindinę suaugusiųjų ugdymo(si) ir saviugdos priemonę bei tikslą.¹⁶⁰

Natūrali tendencija judėti naujų perspektyvų link – tai noras pasitelkus savo patirtį išspręsti klaidinančias dilemas, geriau suprasti save ir tiksliau prognozuoti įvykius. Tai yra kryptinga tendencija pastebima visoje visatoje, evoliucinė tendencija siekti geresnės tvarkos, didesnės sąveikos, didesnio kompleksiško. ¹⁶¹ Sudėtingame pasaulyje mokymosi visą gyvenimą skatinimas tampa vis svarbesne investicija į asmenų, įmonių ir visuomenės gerovę ir konkurencingumą. Visuomenėje didėjant visuotinei tarpusavio priklausomybei priežastiniai ryšiai susiję su mokymusi visą gyvenimą tampa sudėtingesni. Tokiame pasaulyje turi būti pabrėžiamas holistinio mąstymo poreikis: ateityje mokymasis visą gyvenimą turi būti valdomas kaip kompleksinis vienetas, grindžiamas sisteminiu mąstymu.¹⁶²

Holistinė, visą gyvenimą trunkanti, individualizuota mokymosi paradigma, nelinijinė, lanksti, skirta ne tik kaupti žinias ar įgūdžius, bet apimanti visą asmenį, jo socialinę, emocinę ir fizinę vystymąsi, orientuota į asmens gebėjimų, potencialo, talentų, stipriųjų pusių išskleidimą, integruojanti neformalųjį ir patyriminį mokymąsi, savaiminį mokymąsi bei tokio mokymosi pripažinimą, fiksavimą sąveikiose sistemose – ateities mokymosi visą gyvenimą vizija.¹⁶³

¹⁵⁹ Tatjana Bulajeva, "Suaugusiųjų ugdymas: kritinio sąmoningumo link", *Logos* 50, (2007): 172, <https://www.lituanistika.lt/content/11714>.

¹⁶⁰ Ibid., 174-175.

¹⁶¹ Ibid., 172.

¹⁶² Sitra, *supra note*, 168.

¹⁶³ J.J. Walcutt & Sae Schatz, *supra note*, 57: 82.

IŠVADOS

1. Aktualiausios suaugusiųjų švietimui, mokymuisi visą gyvenimą kintančio pasaulio iššūkių tendencijos yra spartėjančių technologinių pokyčių ir hipersusietumo, švietimo ir mokymosi įvairėjimo, įvairėjančios nelygybės ir didėjančio demografinio disbalanso tendencijos, kurios kelia iššūkius, kuria neapibrėžtumą ir naujų, ateičiai svarbių įgūdžių ugdymo poreikį taip pat ir naujų, lanksčių būdu jiems įgyti poreikį. Šios globalios tendencijos viena su kita glaudžiai susiję, išryškina mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui svarbą, palankių sąlygų užtikrinimo asmenims plėtoti karjeros planavimui būtinų kompetencijų svarbą. Išskirtos tyrimo problemos priežastys bei numatomos pasekmės nurodo kompleksinių, integralių sprendimų bei priemonių poreikį neutralizuoti galimoms neigiamoms ateities iššūkių tendencijų pasekmėms.

2. ES dokumentuose svarbiuose suaugusiųjų švietimui, mokymuisi visą gyvenimą išskiriami šie pagrindiniai aspektai – įtraukaus, kokybiško suaugusiųjų švietimo, mokymosi visą gyvenimą skatinimas labiau atsižvelgiant į besimokančiųjų poreikius, suteikiant lanksčias galimybes bei motyvuojančias priemones aktyviau dalyvauti kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo veiklose. Tuo pačiu skatinant suaugusiųjų švietimo ir mokymo sistemas tapti **lankstesnėmis, atsparesnėmis, labiau pritaikytomis veiksmingai spręsti kintančio pasaulio iššūkius**. Ankstesnio mokymosi pripažinimo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų patvirtinimo, karjeros projektavimo, profesinio orientavimo paslaugų plėtojimo ir prieinamumo skatinimas pasitelkiant tokias priemones, kaip **Individualios mokymosi sąskaitos ir Galimybes atverianti sistema**, kuriomis siekiama didinti suaugusiųjų švietimo, mokymosi visą gyvenimą patrauklumą ir prieinamumą, skatinama pasinaudoti individualiomis teisėmis į mokymo veiklas, „naudotis asmens disponuojamu asmeniniu biudžetu, skirtu padengti tinkamas finansuoti tiesiogines darbo rinkai aktualaus mokymo, profesinio orientavimo ir konsultavimo, įgūdžių vertinimo ar mokymosi rezultatų patvirtinimo sąnaudas“¹⁶⁴, tuo pačiu patvirtinant trumpų mokymo programų kokybę, skaidrumą ir pripažinimą diegiant **mikrokredencialus**. **Skatinamos skirtingų mokymosi struktūrų sąsajos ir sąveikumas**, kaip Europos kvalifikacijų sandara, kuria siekiama padėti asmenims ir organizacijoms palyginti įvairias kvalifikacijų sistemas ir kvalifikacijų lygius skirtingose šalyse ar „Europass“ platformoje pateikiamos priemonės – mokymosi galimybių, užimtumo ir įdarbinimo galimybių, neformaliojo ar savaiminio mokymosi rezultatų patvirtinimo, skaitmeninių kredencialų, kuriais suteikiama galimybė lengvai ir veiksmingai švietimo ir mokymo įstaigų išduotus skaitmeninius diplomus ir pažymėjimus naudoti bei bendrinti visoje ES. Tuo pačiu kuriant holistinį požiūrį į suaugusiųjų švietimą, skatinant gerokai aktyvesnį suaugusiųjų dalyvavimą mokymo veiklose ir sumažinant įgūdžių trūkumus.

¹⁶⁴ „Tarybos rekomendacija dėl individualių mokymosi sąskaitų“, *supra note*, 49: 16.

3. Lietuvoje numatyta MVG reforma atitinka ES strateginiuose dokumentuose iškeltus tikslus įgalinti kiekvieną žmogų gebėti prisitaikyti ir tapti pokyčių lyderiais, užtikrinti įtraukų, kokybišką švietimą kiekvienam ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi. Įdiegta mokymuisi visą gyvenimą palanki sistema vieno langelio principu veikianti formaliojo, neformaliojo mokymosi paslaugas ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimą teikianti sistema tikimasi, kad padės suaugusiems lanksčiai pereiti iš vieno švietimo lygmens ir tipo į kitą, sukurtas bendros mokymosi visą gyvenimą sistemos modelis užtikrins informacijos apie mokymosi galimybes pasiekiamumą, sudarys sąlygas pasirinkti kokybiškas mokymo paslaugas, valdyti karjerą, valdyti kintančio pasaulio iššūkius. Taip pat tokios priemonės kaip Europos komisijos „Europass“ platformoje kuriama visos ES mokymosi galimybių, kvalifikacijų, skaitmeninių kredencialų sistema, skirta įgūdžių ir kvalifikacijų skaidrumui Europoje remti, susieta su nacionalinio lygmens informacinėmis sistemomis bei registrais padės siekti šių tikslų.

4. Numatytos MVG sistemų reformos ES ir nacionaliniuose lygmenyse tik įsibėgėja, todėl duomenys, kuriais būtų galima vertinti reformų poveikį bus teikiami tik po kelerių metų, tad iškeltos hipotezės šiame etape nėra galimybės įrodyti kiekybiniais duomenimis, tačiau ją pagrindžia MVG reglamentuojantys dokumentai ir iniciatyvos, vykdomos MVG reformos tiek ES, tiek nacionaliniame lygmenyje.

5. Atlikus lyginamąją analizę nustatyti pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni lyginant su Lietuva, mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui **pranašumai**:

1) **Švedijoje, Suomijoje, Danijoje** suaugusiųjų švietimas turi galias tradicijas, šalyse susiformavusi mokymosi visą gyvenimą kultūra. **Lietuvoje** tyrimų duomenys rodo, kad „mokymosi visą gyvenimą kultūra silpna, o nuolatinis mokymasis kol kas nėra tapęs visuomenės norma. <...> didelė dalis gyventojų (apie 30 proc.) nebūtų linkę mokytis net ir turėdami visas tam tinkamas sąlygas ir galimybes.“¹⁶⁵

2) **Švedijoje, Danijoje, Suomijoje, Estijoje, Nyderlanduose** viešosios išlaidos švietimui, palyginti su BVP *didesnės* nei vidutiniškai viešųjų išlaidų švietimui tenka ES šalyse. **Lietuvos** viešosios išlaidos švietimui nurodytu laikotarpiu yra kiek mažesnės nei vidutiniškai viešųjų išlaidų švietimui tenka ES šalyse.

3) **Švedijoje, Nyderlanduose, Suomijoje, Estijoje** galima išskirti švietimo sistemų bei mokymosi visą gyvenimą sistemos komponentų **decentralizacijos** tendencijas bei jų daromą pozityvią įtaką švietimo sistemų rezultatams, tuo pačiu ir suaugusiųjų švietimo, dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklų aktyvumo rezultatams.

¹⁶⁵ Strata, *supra note*, 35: 69.

4) **Švedijos, Suomijos** kryptingos pastangos link sisteminio požiūrio į mokymąsi visą gyvenimą bei drąsą eksperimentuoti, siekiant sukurti veiksmingą MVG, įgūdžių tobulinimo modelį. **Suomija** išsiskiria inovatyviu požiūriu ir eksperimentų drąsa, ieškant ir taikant naujus būdus, siekiant sukurti veiksmingą modelį, taikant sisteminį požiūrį valdymui bei biudžeto sudarymui, atkreipiant dėmesį į platesnę mokymosi visą gyvenimą sistemos *visumą, jos sudedamųjų dalių sąveiką ir nuolatinį jų pertvarkymą*. Taip pat galima išskirti **Nyderlandų** investicijas į *naujų idėjų generavimą, dalijimąsi gerosios praktikos pavyzdžiais*, kai kiekvienais metais tam išleidžiama 700 000 eurų.

5) Atlikus MVG sistemų profesinio orientavimo paslaugų komponentų lyginamąją analizę, galima įvardinti šiuos lyginamųjų šalių **pranašumus**:

a) **Švedijoje, Suomijoje, Nyderlanduose, Danijoje, Estijoje** sukurtos karjeros planavimo, profesinio orientavimo paslaugų sistemos, teikiamos visą gyvenimą.

b) užtikrintas PO paslaugų prieinamumas – vieno langelio principu, veikiantis paslaugų modelis: **Danijoje** suaugusiųjų PO sistema nuo 2018 m. *vieningai teikiama per e.Guidance portalą*. **Suomijoje** įkurti tarpsektoriniai vieno langelio principu veikiantys orientavimo centrai (Ohjaamo centrai). **Estijoje** pagrindinė institucija teikianti ir plėtojanti visą gyvenimą trunkantį orientavimą tiek švietimo, tiek užimtumo sektoriuje nuo 2019 m. yra *Nedarbo draudimo fondas*.

c) PO paslaugos jų gavėjams nemokamos: **Švedijoje** viešosios konsultavimo paslaugos yra visuotinės ir nemokamos. *Profesinis orientavimas privalomas suaugusiųjų švietime*. **Suomijoje** PO paslaugos ir karjeros informacijos rengimas yra finansuojamos iš valstybės biudžeto tiek švietimo įstaigose, tiek užimtumo tarnybose. PO **Danijoje** yra nemokamas visiems piliečiams, išskyrus *nedarbo draudimo fondų, profesinių sąjungų ir neformalaus suaugusiųjų švietimo teikiamas konsultacijas, kurioms reikalinga mokama narystė*. **Estijoje** po karjeros paslaugų reformos nuo 2019 m. visi gali nemokamai gauti profesinį orientavimą.

d) įvairių sektorių atstovų bendradarbiavimas PO paslaugų plėtojimui: **Švedijos** decentralizuota Profesinio orientavimo sistema, pagrįsta įvairių įstaigų ir organizacijų koordinavimu ir bendradarbiavimu. **Suomijoje** veikia *Nacionalinė visą gyvenimą trunkančio orientavimo darbo grupė*, kurios paskirtis – plėtoti kokybės užtikrinimo sistemą ir sukurti nuoseklia, holistinę orientavimo visą gyvenimą sistemą. **Estijoje** suburtas *Nacionalinio orientavimo forumas*, kuriame bendradarbiauja įvairių institucijų nariai. **Nyderlanduose** decentralizuota PO sistema, PO paslaugas siūlo įvairios valstybinės ir privačios institucijos keturiuose pagrindinėse srityse: 1) švietimo sistemoje, 2) valstybiniame užimtumo sektoriuje, 3) darbdavių ir profesinėse sąjungose, 4) privataus sektoriaus organizacijose.

6) Atlikus MVG sistemų mokymosi rezultatų pripažinimo komponentų lyginamąją analizę galima išskirti šiuos **pranašumus**:

a) parengtos išsamios neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo priemonės, apimančios visus švietimo lygmenis ir sukuriančios ryšius tarp jų: **Švedijos Švietimo įstatyme** teigiama, kad ketinama patvirtinti visų tipų suaugusiųjų švietimą, įskaitant švedų kalbą imigrantams. **Suomijoje** neformaliojo ir savaiminio mokymosi *patvirtinimas turi gana senas tradicijas, o teisės aktai ir politika yra gerai išplėtoti ir detalūs*. Įstatymai ir teisės aktai kiekvienam švietimo lygmeniui apibrėžia įteisinimą atskirai. Suomijoje asmenys gali laisvai pereiti iš vieno švietimo lygmens į kitą, nepaisant to, kaip įgijo savo kvalifikaciją. *Sertifikavimas yra identiškas tiek patvirtinant mokymosi pasiekimus, tiek įgyjant kvalifikaciją formaliame mokyme*. **Nyderlanduose** mokymosi rezultatų patvirtinimas yra įtrauktas į *profesinio mokymo ir aukštojo mokslo įstatymus* kaip egzaminų forma arba prieigos tolimesniam mokymuisi priemonė. Profesinio mokymo ir aukštojo mokslo institucijoms suteikiama galimybė savarankiškai spręsti dėl mokymosi rezultatų patvirtinimo pažymėjimų priėmimo. **Danijoje** yra parengtos išsamios nacionalinės neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo priemonės. Susitarimai apima visus švietimo lygmenis ir sukuria ryšius tarp jų, tačiau trūksta tvirtų sąsajų tarp veiklos patvirtinimo viešajame, privačiame ir trečiajame sektoriuose. **Estijoje** formaliajam ir neformaliajam švietimui pripažinti sukurta ankstesnio mokymosi ir darbo patirties pripažinimo sistema, kurioje atsižvelgiant į ankstesnę mokymosi ir darbo patirtį leidžiama patvirtinti žinias ir įgūdžius nepaisant to, kur jie buvo įgyti. Estijoje mokymosi rezultatų patvirtinimą reglamentuoja įvairūs įstatymai ir standartai.

b) patvirtinimo procedūros yra viešai finansuojamos ir kandidatui nemokamos: **Švedijoje** neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų pripažinimą dažniausiai finansuoja Vyriausybė per Švietimo ir mokslinių tyrimų bei Užimtumo ministerijas. **Suomijoje** dauguma patvirtinimo procedūrų yra viešai finansuojamos tiek profesiniame mokyme, tiek aukštosiose mokyklose. Procedūros yra įtrauktos į formaliojo švietimo sistemą, todėl kandidatui yra nemokamos. **Nyderlanduose** pagrindiniai mokymosi rezultatų patvirtinimo finansavimo šaltiniai: viešas finansavimas ir privačių organizacijų lėšos. Išmokų agentūra (UWV) taip pat finansuoja mokymosi rezultatų patvirtinimus. **Estijoje** finansavimas iš ESF programų, tačiau baigiantis programoms, aukštojo mokslo ir profesinio mokymo įstaigos perima vertinimo ir orientavimo finansavimą.

7) Atlikus MVG sistemų mokymosi visą gyvenimą veiklų finansavimo komponentų lyginamąją analizę, galima išskirti šiuos **pranašumus**:

a) Sektoriniai mokymų fondai: **Nyderlanduose** ir **Danijoje** veikiantys sektoriniai mokymų fondai darbuotojams finansuojantys platų MVG priemonių spektrą.

b) Darbdaviams teikiamos darbuotojų mokymo išlaidų kompensacijos: **Danijoje** veikianti darbdaviams skirta *kompensavimo sistema* daranti didelę įtaką suaugusiųjų galimybei dalyvauti tolesniame mokyme.

c) Veiksmingos mokesčių sumažinimo priemonės, taikomos mokymų išlaidoms ar kitoms su mokslu susijusioms išlaidoms kompensuoti: **Nyderlanduose** ypač populiari *mokesčių sumažinimo* priemonė, taikoma *mokymų išlaidoms ar kitoms su mokslu susijusioms išlaidoms* kompensuoti, kuria pasinaudoja nemaža dalis suaugusiųjų asmenų.

d) Dotacijos dirbančių asmenų mokymosi išlaidoms: **Suomijoje, Danijoje, Nyderlanduose ir Estijoje** skiriamos dotacijos dirbančių asmenų mokymosi išlaidoms.

e) Dalyvaujant mokymuose suteikiamos pakaitinės pajamos: **Švedijos, Suomijos ir Danijos** darbuotojams dalyvaujant mokymuose suteikiamos pakaitinės pajamos, mokamos arba įmonei arba asmeniui.

f) Gerokai ilgesnės nei Lietuvoje mokymosi atostogos: mokymosi atostogos **Švedijoje, Suomijoje ir Danijoje**, kurios gali būti gerokai ilgesnės nei Lietuvoje.

8) **Nyderlanduose, Švedijoje, Estijoje ir Danijoje** gyventojų užimtumo lygis 20–64 metų gyventojų amžiaus grupėje 2022 m. didesnis nei Lietuvoje.

9) Atlikus gyvenimo kokybei matuoti skirtų duomenų lyginamąją analizę, nustatyti vidutiniai pasitenkinimo gyvenimu ir pasitenkinimo darbu **pranašumai** lyginamųjų šalių skirtingose visuomenės grupėse. **Suomijoje, Danijoje, Švedijoje, Estijoje, Nyderlanduose** aukštesni nei Lietuvoje 25–64 metų gyventojų vidutinio **pasitenkinimo gyvenimu, pasitenkinimo darbu** įvertinimai. Taip pat šiose šalyse mažesni nei Lietuvoje žemą ir aukštą išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų vidutinių **pasitenkinimo gyvenimu, pasitenkinimo darbu** įvertinimų reikšmių **skirtumai**. **Suomijoje** *aukščiausias* tarp lyginamųjų šalių tiek žemą, tiek aukštą išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų vidutinis **pasitenkinimo darbu** įvertinimas, taip pat ir aukštą išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų vidutinis **pasitenkinimo gyvenimu** įvertinimas. Visose lyginamose šalyse ir vidutiniškai ES šalyse *aukštesnės* vidutinio **pasitenkinimo gyvenimu** įvertinimų reikšmės aukštą išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų grupėje. **Švedijoje, Danijoje ir Nyderlanduose** *aukštesni* **pasitenkinimo darbu** įvertinimai tarp *žemą* išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų.

10) Atlikus lyginamųjų šalių skaitmeninių gebėjimų duomenų lyginamąją analizę, nustatyti šie **pranašumai**: **Nyderlanduose** 80,94 proc. vyrų bei 80,16 proc. moterų **Suomijoje** turi pagrindinius arba aukštesnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius – tai *didžiausi* procentiniai dažniai lyginamose šalyse 2021 m. *Mažiausi* procentiniai dažniai asmenų, turinčių pagrindinius arba aukštesnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius lyginamose šalyse tiek vyrų, tiek moterų grupėje yra **Lietuvoje**: 48,36 proc. vyrų ir 49,29 proc. moterų. Medijų raštingumo indekso vertinime **Suomija, Danija, Estija, Švedija, Nyderlandai** turi *aukštesnius* Medijų raštingumo indekso balus nei Lietuva 2022 m. ir priklauso pirmajai, aukščiausius įvertinimus turinčių šalių grupei.

6. Atlikus lyginamąją analizę bei nustčius pasirinktų ES valstybių mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo lyginant su Lietuva pranašumus – išryškėjo Lietuvos probleminiai aspektai, kurie

galėtų būti sprendžiami pasitelkiant lygintų šalių gerosios praktikos pavyzdžius: **Lietuvoje** žemą išsilavinimo lygmenį (0-2 ISCED) turinčių gyventojų vidutinis pasitenkinimo gyvenimu įvertinimas – *žemiausias* tarp visų lyginamųjų šalių. Taip pat **Lietuva** išsiskiria *didžiausiu skirtumu* tarp žemą išsilavinimo lygmenį ir aukštą (5-8 ISCED) išsilavinimo lygmenį turinčių gyventojų vidutinių **pasitenkinimo gyvenimu** įvertinimų reikšmių. Kitose lygintose šalyse skirtumai yra gerokai švelnesni. Tokia pati situacija ir žemą išsilavinimo lygmenį turinčių **Lietuvos** gyventojų vidutinio **pasitenkinimo darbu** įvertinimuose, kaip ir vidutinis pasitenkinimo gyvenimu įvertinimas – *žemiausias* tarp visų lyginamųjų šalių. Skirtumas tarp žemą ir aukštą išsilavinimo lygmenis turinčių gyventojų vidutinių **pasitenkinimo darbu** reikšmių *dar didesnis* nei vidutinis pasitenkinimo gyvenimu įvertinimų skirtumas. Taip pat tyrimų duomenys rodo, kad **Lietuvoje** „mokymosi visą gyvenimą kultūra silpna, o nuolatinis mokymasis kol kas nėra tapęs visuomenės norma. <...> didelė dalis gyventojų (apie 30 proc.) nebūtų linkę mokytis net ir turėdami visas tam tinkamas sąlygas ir galimybes.“¹⁶⁶ Tad akivaizdus poreikis koreguoti šios tikslinės grupės išankstinę nuomonę ir pasiremti galima būtų **Nyderlandų** Vyriausybės gerosios praktikos pavyzdžiu, skirtu žemą išsilavinimą turinčių šalies gyventojų funkcinio neraštingumo problemai spręsti pagal veiksmų programą „Pasitikėk įgūdžiais“ bei pritaikyti programoje numatytas veiksmų kryptis: 1) skatinti asmenis priimti atsakomybę už savo karjerą ir gyvenimą; 2) suaugusiųjų mokymosi skatinimas žiniasklaidos priemonėmis ir informavimas apie jo naudą; 3) regioninės paramos struktūros tobulinimas; 4) lankstesnės mokymosi pasiūlos suaugusiems kūrimas; 5) susitarimų su socialiniais partneriais sudarymas.

7. **Lankstesnės, atsparesnės, labiau pritaikytos veiksmingai spręsti kintančio pasaulio iššūkius sistemos** pavyzdžiu galima įvardinti Suomijos fenomenu pagrįstą decentralizuotą mokymosi visą gyvenimą valdymo modelį (17 pav.). Suinteresuotosios šalims bendradarbiaujant visa sistema lanksčiai nukreipiama kolektyvinio proceso metu nustatytiems tikslams įgyvendinti ir kiekviena suinterasuotoji šalis įsitraukia į procesą atitinkamoms užduotims. Tokiu būdu sudaromos galimybės lanksčiai reaguoti į poreikius, valdyti kintančio pasaulio iššūkius. Bendrai interpretuojamomis žiniomis pagrįstas situacijos vertinimas ir nuolatinis bendras priemonių poveikio svarstymas palengvina reiškinių valdymą bei nukreipia norima kryptimi.¹⁶⁷

¹⁶⁶ Strata, *supra note*, 35: 69.

¹⁶⁷ Sitra, *supra note*, 103.

REKOMENDACIJOS

Mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimui kintančio pasaulio iššūkiams valdyti
ŠMSM siūloma:

1. Taikyti holistinį, sisteminių požiūrį į suaugusiųjų švietimą integruojant į vieningą visumą mokymosi visą gyvenimą sistemos komponentus. Remiantis Tarybos rekomendacijoje dėl individualių mokymosi sąskaitų pateiktu Galimybės atveriančios sistemos modeliu (9 pav.) susieti į vieningą visumą suaugusiųjų švietimo, mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimui kintančio pasaulio iššūkiams valdyti svarbius elementus, siekiant aktyvesnio suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veiklose, mažinant įgūdžių trūkumus ar neatitikimus:

1) Sukurti ir integruoti į vieningą sistemą Profesinio orientavimo paslaugų sistemą veikiančią vieno langelio principu, teikiamą visą gyvenimą, nemokamai teikiamą paslaugų gavėjams.

2) Integruoti į vieningą sistemą neformaliojo ir savaiminio mokymosi įteisinimo priemones, apimančias visus švietimo lygmenis ir sukuriančias ryšius tarp jų, viešai finansuojamas ir kandidatui nemokamas patvirtinimo procedūras.

2) Integruoti į vieningą sistemą nacionalinių švietimo registrų ir informacinių sistemų duomenis:

- a) suaugusiųjų švietimo teikėjų duomenis (Švietimo ir mokslo institucijų registras);
- b) finansuoti tinkamų kokybiškų mokymo programų duomenis (Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registras bei Neformaliojo švietimo programų registras);
- c) mokymo programų dalyvių duomenis (Mokinių registras);
- d) mokymosi rezultatų patvirtinimo pažymėjimų duomenis (Diplomų, atestatų ir kvalifikacijos pažymėjimų registras);

e) Individualių mokymosi paskyrų informacinės sistemos duomenis;

3) Integruoti mokymosi visą gyvenimą sistemos komponentų sąveikumą viename bendrame nacionaliniame skaitmeniniame portale, pateikiant vartotojui lengvai prieinamą informaciją ir sudarant galimybes naudotis individualiomis mokymosi sąskaitomis, sukuriant sąsajas su „Europass“ portalu.

4) Diegti mikrokredencialus.

5) Skatinti naudotis mokamomis mokymosi atostogomis.

6) Vykdyti informavimo ir informuotumo didinimo veiklas.

7) Vykdyti stebėseną ir nuolatinį tobulinimą peržiūrint prioritetus, teisių į mokymą sumas, asmenų grupes, kuriems labiausiai reikia tobulinti įgūdžius ir persikvalifikuoti.

8) Užtikrinti tinkamą ir tvarų individualių mokymosi sąskaitų finansavimą.

9) Vykdyti nustatytų tikslų pažangos stebėseną, teikiant ataskaitas ir atliekant vertinimą.

(Šiuo metu vykdomi reformos įgyvendinimo darbai).

2. Siekiant sudaryti galimybes lanksčiai reaguoti į poreikius, valdyti kintančio pasaulio iššūkius bei nukreipti norima kryptimi pravartu būtų suburti nuolatinę MVG strateginio bendradarbiavimo grupę bendrai interpretuojamomis žiniomis pagrįstam situacijos vertinimui ir nuolatiniam bendrų priemonių poveikio svarstymui. Fenomenu pagrįsto decentralizuoto mokymosi visą gyvenimą valdymo modelio (17 pav.) principu veikianti suinteresuotųjų šalių bendradarbiaujanti grupė visą MVG sistemą lanksčiai galėtų nukreipti kolektyvinio proceso metu nustatytiems tikslams įgyvendinti.

3. Siekiant aktyvesnio įmonių dalyvavimo MVG veiklose, rekomenduojama sukurti darbdaviams teikiamų darbuotojų mokymo išlaidų kompensavimo sistemą.

4. Įtraukus suaugusiųjų švietimo skatinimui, labiau atsižvelgiant į besimokančiųjų poreikius, mokymosi visą gyvenimą kultūros formavimui žemą išsilavinimo lygmenį turinčių asmenų grupėje ir kitose socialinės rizikos grupėse galima būtų pasiremti Nyderlandų Vyriausybės gerosios praktikos pavyzdžiu, skirtu žemą išsilavinimą turinčių šalies gyventojų funkcinio neraštingumo problemai spręsti pagal veiksmų programą „Pasitikėk įgūdžiais“ bei pritaikyti programoje numatytas veiksmų kryptis: 1) skatinti asmenis prisiimti atsakomybę už savo karjerą ir gyvenimą; 2) suaugusiųjų mokymosi skatinimas žiniasklaidos priemonėmis ir informavimas apie jo naudą; 3) regioninės paramos struktūros tobulinimas; 4) lankstesnės mokymosi pasiūlos suaugusiems kūrimas; 5) susitarimų su socialiniais partneriais sudarymas.

LITERATŪROS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. „20 Europos socialinių teisių ramsčio principų“. ES. Žiūrėta 2023 m. vasario 27 d.
https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_lt.
2. Bagdonas, Eugenijus. *Socialinė statistika: pirmoji dalis. Metodai*. Kaunas: Leidykla „Technologija“, 2009.
3. Bulajeva, Tatjana. "Suaugusiųjų ugdymas: kritinio sąmoningumo link". *Logos* 50, (2007): 167-175.
<https://www.lituanistika.lt/content/11714>.
4. Cedefop. *Inventory of lifelong guidance systems and practices - Denmark*. CareersNet national records, 2022. <https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-denmark-1>.
5. Cedefop. *Inventory of lifelong guidance systems and practices - Estonia*. CareersNet national records, 2020. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-estonia>.
6. Cedefop. *Inventory of lifelong guidance systems and practices - Finland*. CareersNet national records, 2021. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-finland>.
7. Cedefop. *Inventory of lifelong guidance systems and practices - Netherlands*. CareersNet national records, 2020. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-netherlands>.
8. Cedefop. *Inventory of lifelong guidance systems and practices - Sweden*. CareersNet national records, 2020. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-sweden>.
9. „Denmark. Adult education and training“. Eurydice. Žiūrėta 2023 m. kovo 21 d.
<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/denmark/adult-education-and-training>.
10. Duvekot, Ruud. *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Netherlands*. 2019.
http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Netherlands.pdf
11. „Estonia. Adult education and training“. Eurydice. Žiūrėta 2023 m. kovo 21 d.
<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/estonia/adult-education-and-training>.
12. „„Europass“ užimtumui ir įdarbinimui“. Europass. Žiūrėta 2023 m. kovo 13 d.
<https://europa.eu/europass/lt/what-europass-1/uzimtumui-ir-idarbinimui>.

13. „European database on validation of non-formal and informal learning“. Cedefop. Žiūrėta 2023 m. kovo 17 d. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/european-database-on-validation-of-non-formal-and-informal-learning>.
14. European Education and Culture Executive Agency (European Commission). *Adult Education and Training in Europe: Building Inclusive Pathways to Skills and Qualifications*. LU: Publications Office of the European Union, 2021. <https://data.europa.eu/doi/10.2797/788535>.
15. „Financing adult learning database“. Cedefop. Žiūrėta 2023 m. kovo 17 d. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/financing-adult-learning-db/overview>.
16. „Finland. Adult education and training“. Eurydice. Žiūrėta 2023 m. kovo 21 d. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/adult-education-and-training>.
17. „Funding of education“. Education Estonia. Žiūrėta 2023 m. kovo 23 d. <https://www.educationestonia.org/about-education-system/>.
18. Gaižauskaitė, Inga, ir Svajonė Mikėnė. *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.
19. Husted, Bodil. *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Denmark*. 2019. http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Denmark.pdf
20. Johnson, Marin. *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Estonia*. 2019. http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Estonia.pdf
21. Karttunen, Anni. *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Finland*. 2019. http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Finland.pdf
22. Kristensen, Soren. *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Sweden*. 2019. http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Sweden.pdf.
23. Lessenski, Marin. „How It Started, How It is Going: Media Literacy Index 2022“. Open Society Institute Sofia. Žiūrėta 2023 m. balandžio 16 d. https://osis.bg/wp-content/uploads/2022/10/HowItStarted_MediaLiteracyIndex2022_ENG_.pdf.
24. „Lietuva 2050: Švietimas, mokslas ir technologijos: kaip sukursime ateičiai pasirengusią kūrėjų visuomenę?“. LRV. Žiūrėta 2023 m. vasario 18 d. [https://lrvt.lt/uploads/main/documents/files/3_svietimo_diskusija%20\(1\).pdf](https://lrvt.lt/uploads/main/documents/files/3_svietimo_diskusija%20(1).pdf).
25. „Lietuva 2050: valstybės ateities scenarijai“. LRV. Žiūrėta 2023 m. vasario 18 d. https://lrvt.lt/uploads/main/documents/files/Lietuva%202050%20scenarijai_dokumentas.pdf.

26. „Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. 2021. Nuotolinis mokymas (is)“. NŠA. Žiūrėta 2023 m. vasario 18 d. <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2021/08/Svietimas-Lietuvoje-2021-web2.pdf>.
27. „Neformaliojo suaugusiųjų mokymosi sampratų analizė mokymosi visą gyvenimą kontekste“. Žiūrėta 2023 m. vasario 18 d. <https://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2015/08/Neformaliojo-suaugusi%C5%B3j%C5%B3-mokymosi-samprat%C5%B3-analiz%C4%97-mokymosi-vis%C4%85-gyvenim%C4%85-kontekste.pdf>.
28. „Netherlands. Adult education and training “. Eurydice. Žiūrėta 2023 m. kovo 21 d. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/netherlands/adult-education-and-training>.
29. OECD. *Education at a Glance 2021: OECD Indicators*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2021. https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2021_b35a14e5-en.
30. OECD. *Netherlands 2016: Foundations for the Future*. Reviews of National Policies for Education. Paris: OECD Publishing, 2016. <https://doi.org/10.1787/9789264257658-en>.
31. OECD. *OECD Skills Strategy Lithuania: Assessment and Recommendations*. OECD Skills Studies. OECD, 2021. <https://doi.org/10.1787/14deb088-en>.
32. Petkevičiūtė, Nijolė „Vadovų mokymosi kryptys nuolatinių pokyčių aplinkoje“. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 2017 m. gruodžio 6 d. <https://repository.mruni.eu/handle/007/15091>.
33. „Profesinio orientavimo stiprinimas: rekomendacijos naujam etapui Lietuvoje“. Žiūrėta 2023 m. kovo 25 d. https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2023/02/9_Analize_Profesinio-orientavimo-stiprinimas.pdf.
34. Rutkienė, Aušra, ir Elena Trepulė. „Nuotolinis suaugusiųjų mokymas(is) mokymosi visą gyvenimą kontekste“. *Acta Paedagogica Vilnensia* 23, nr. 0 (2009 m. sausio 1 d.): 29–42. <https://doi.org/10.15388/ActPaed.2009.23.3050>.
35. Sitra. „Lifelong learning governance in the Nordic countries: a comparison“. Žiūrėta 2023 m. kovo 21 d. <https://www.sitra.fi/en/publications/lifelong-learning-governance-in-the-nordic-countries-a-comparison/>.
36. Sitra. „Sitra’s seven recommendations for lifelong learning in Finland“. Žiūrėta 2023 m. kovo 21 d. https://www.sitra.fi/app/uploads/2022/03/final_milla_suosituksilla_tiivistelma_en_web.pdf.
37. „Smart solutions for education innovation “. Education Estonia. Žiūrėta 2023 kovo 23 d. <https://www.educationestonia.org>.

38. Strata. „Mokymasis visą gyvenimą. Įpročiai, patrauklumas, barjerai, naudos suvokimas“. Vyriausybės strateginės analizės centras. Žiūrėta 2023 m. kovo 9 d.
<https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/svietimo-politika/20200108-MVG.pdf>.
39. Strata. „Švietimo ir įgūdžių iššūkių galimybių studija“. Vyriausybės strateginės analizės centras. Žiūrėta 2023 m. vasario 19 d. <https://strata.gov.lt/wp-content/uploads/2023/02/Svietimo-ir-igudziu-issukiu-sprendimo-galimybiu-studija.pdf>.
40. „Suaugusiųjų švietimas“. Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija. Žiūrėta 2023 m. vasario 27 d. <https://unesco.lt/svietimas/mokymasis-visa-gyvenima/suaugusiuju-svietimas>.
41. „Sweden. Adult education and training“. Eurydice. Žiūrėta 2023 m. kovo 21 d. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/sweden/adult-education-and-training>.
42. „Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis 2021“. European Commission. Žiūrėta 2023 m. vasario 27 d. <https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2021/lt/chapters/leaflet.html>.
43. Tidikis, Rimantas. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisė universiteto Leidybos centras, 2003.
44. „Transforming our world. The 2030 Agenda for Sustainable Development“. United Nations. Žiūrėta 2023 m. kovo 11 d. <https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>.
45. Walcutt, J.J., & Sae Schatz. *Modernizing Learning: Building the Future Learning Ecosystem*. Washington, DC: Government Publishing Office, 2019. <https://adlnet.gov/assets/uploads/Modernizing%20Learning.pdf>.
46. Welsh, Thomas, ir Noel F. McGinn. *Švietimo decentralizacija: kodėl, kaip, kas ir kada?*. Vilnius: Versa, 2008. 40.

TEISĖS AKTŲ SĄRAŠAS

1. „2021–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos švietimo plėtros pagrindimas“. LRV. 2023 m. kovo 7 d. <https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/%C5%A0PP%20pagrindimas.pdf>
2. „Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2023 m. kovo 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/10c6bfd07bd511e6a0f68fd135e6f40c/asr>.
3. „Nutarimas „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. spalio 21 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c1259440f7dd11eab72ddb4a109da1b5>.

4. „Nutarimas „Dėl 2021–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos švietimo plėtros programos patvirtinimo““. TAR. Žiūrėta 2023 m. vasario 19 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cc325280565d11ec862fdcbc8b3e3e05>.
5. „Nutarimas „Dėl aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos vyriausybės programos““. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 14 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>.
6. „Nutarimas „Dėl Profesinio orientavimo teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo““. TAR. Žiūrėta 2023 m. kovo 27 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/25f4c2c023af11edb4cae1b158f98ea5>.
7. „Nutarimas „Dėl valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. balandžio 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.425517>.
8. „Dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo““. LRV. Žiūrėta 2022 m. spalio 21 d. <https://finmin.lrv.lt/lt/es-ir-kitos-investicijos/naujos-kartos-lietuva>.
9. „Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. balandžio 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.343430>.
10. „Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. balandžio 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.60192>.
11. „Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. balandžio 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.45299/asr>.
12. „Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. balandžio 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr>.
13. „Mokymosi visą gyvenimą memorandumas“. Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija. Žiūrėta 2022 m. balandžio 7 d. http://www.lssa.smm.lt/lt/wp-content/uploads/2014/06/Memorandumas_2001.pdf.
14. „Pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos dėl individualių mokymosi sąskaitų“. European Union. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 15 d. <http://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/eb7b9e52-5dba-11ec-9c6c-01aa75ed71a1/language-lt>.
15. „Susitarimas dėl Lietuvos švietimo politikos (2021-2030)“. LRV. Žiūrėta 2023 m. kovo 8 d. <https://lrvt.lt/uploads/main/documents/files/Susitarimas%20d%C4%97l%20Lietuvos%20%C5%A1vietimo%20politikos.pdf>.
16. „Tarybos rekomendacija dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų“. EUR-LEX. Žiūrėta 2023 m. vasario 20 d. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=LT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=LT).

17. „Tarybos rekomendacija dėl europinio požiūrio į mikrokredencialus mokymuisi visą gyvenimą ir įsidarbinamumui skatinti“. ES Taryba ir Europos Vadovų Taryba. Žiūrėta 2023 m. kovo 12 d. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9237-2022-INIT/lt/pdf>.
18. „Tarybos rekomendacija dėl individualių mokymosi sąskaitų“. ES Taryba ir Europos Vadovų Taryba. Žiūrėta 2023 m. vasario 28 d. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8944-2022-INIT/lt/pdf>.
19. „Tarybos rekomendacija dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo“. EUR-LEX. Žiūrėta 2023 m. kovo 25 d. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012H1222\(01\)&from=LT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012H1222(01)&from=LT).
20. „Tarybos rezoliucija dėl Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos siekiant sukurti Europos švietimo erdvę ir imtis veiksmų vėlesniu laikotarpiu (2021–2030 m.)“. European Union. Žiūrėta 2023 m. kovo 11 d. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b004d247-77d4-11eb-9ac9-01aa75ed71a1/language-lt>.
21. „Tarybos rezoliucija „Geresnis orientavimo visą gyvenimą integravimas į švietimo ir mokymosi visą gyvenimą strategijas““. EUR-LEX. Žiūrėta 2023 m. kovo 25 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2008:319:FULL&from=LT>.

SANTRAUKA

Kežytė, Genovaitė. „Mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimas kintančio pasaulio iššūkių valdymui: Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, lyginamoji analizė“. Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2023.

Gyvename pokyčių ir iššūkių laikais – ekonominiai, politiniai, technologiniai pokyčiai, pasaulinė COVID-19 pandemija, karo Ukrainoje situacija daro didžiulę įtaką ir kelia sumaištį tiek žmonių darbinėse veiklose, tiek jų gyvenimuose. Vis dažniau tenka dirbti neapibrėžtumų aplinkoje ir priimti sprendimus atitinkančius tokią aplinką. Dėl tokių didžiųjų tendencijų kaip globalizacija, technologijų pažanga ir demografiniai pokyčiai keičiasi visuomenė, keičiasi darbo pobūdis, didėja aukštesnio lygio bei naujų įgūdžių paklausa. Šios globalios tendencijos sustiprina poreikį kurti į ateitį orientuotą, lanksčią ir veiksmingą mokymosi visą gyvenimą sistemą. Mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimas kintančio pasaulio iššūkių valdymui Lietuvoje ir Europos Sąjungos valstybėse tampa prioritetiniu tikslu.

Tyrimo problema – kaip mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimas padeda valdyti kintančio pasaulio iššūkius?

Tyrimo hipotezė – holistinis požiūris į mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimą sąlygoja kintančio pasaulio iššūkių valdymą.

Darbo tikslas – atlikti mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui lyginamąją analizę Lietuvoje ir Europos Sąjungos valstybėse.

Darbo uždaviniai:

1. Atlikti mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui aktualių aspektų analizę.
2. Atlikti Europos Sąjungos ir nacionalinio lygmens mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui reglamentavimo ir iniciatyvų analizę.
3. Atlikti Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, mokymosi visą gyvenimą sistemų reglamentavimo ir iniciatyvų lyginamąją analizę.
4. Atlikti Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo komponentų lyginamąją analizę.
5. Atlikti Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni, dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose ir įsitvirtinimo darbo rinkoje duomenų lyginamąją analizę.
6. Nustatyti pasirinktų Europos Sąjungos valstybių, kurių suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose rodikliai aukštesni lyginant su Lietuva, mokymosi visą gyvenimą sistemų užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui pranašumus.

Darbo metodai: tyrimo uždaviniams atlikti taikoma mišrių tyrimo metodų prieiga. Mokymąsi visą gyvenimą reglamentuojančių dokumentų analizė ir sisteminimas, turinio analizė, lyginamoji analizė, aprašomoji statistika bei grafinis duomenų vaizdavimas (logografijos metodas).

Globalios tendencijos viena su kita glaudžiai susiję, išryškina mokymosi visą gyvenimą sistemos užtikrinimo kintančio pasaulio iššūkių valdymui svarbą, palankių sąlygų užtikrinimo asmenims plėtoti karjeros planavimui būtinų kompetencijų svarbą. Išskirtos tyrimo problemos priežastys bei numatomos pasekmės nurodo kompleksinių, integralių sprendimų bei priemonių poreikį neutralizuoti galimoms neigiamoms ateities iššūkių tendencijų pasekmėms. ES dokumentuose svarbiuose suaugusiųjų švietimui, mokymuisi visą gyvenimą išskiriami pagrindiniai aspektai – įtraukaus, kokybiško suaugusiųjų švietimo, mokymosi visą gyvenimą skatinimas labiau atsižvelgiant į besimokančiųjų poreikius, suteikiant lanksčias galimybes bei motyvuojančias priemones aktyviau dalyvauti kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo veiklose. Tuo pačiu skatinant suaugusiųjų švietimo sistemas tapti lankstesnėmis, atsparesnėmis, labiau pritaikytomis veiksmingai spręsti kintančio pasaulio iššūkius. Ankstesnio mokymosi pripažinimo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų patvirtinimo, karjeros projektavimo, profesinio orientavimo paslaugų plėtojimo ir prieinamumo skatinimas pasitelkiant tokias priemones, kaip Individualios mokymosi sąskaitos ir Galimybės atverianti sistema, kuriomis siekiama didinti suaugusiųjų švietimo, mokymosi visą gyvenimą patrauklumą ir prieinamumą. Teorinėje dalyje išnagrinėti dokumentai bei atlikta lyginamoji analizė išryškino holistinio požiūrio į suaugusiųjų švietimą, mokymąsi visą gyvenimą svarbą, sistemos visumos suvokimo svarbą, jos sudedamųjų dalių sąveikos ir nuolatinio jų pertvarkymo poreikio svarbą, atliepiant kintančio pasaulio iššūkiams ir sėkmingam jų valdymui.

Raktiniai žodžiai: mokymasis visą gyvenimą, suaugusiųjų švietimas, kintančio pasaulio iššūkiai.

SUMMARY

Kežytė, Genovaitė. „Ensuring lifelong learning systems for managing the challenges of a changing world: a comparative analysis of Lithuania and selected European Union countries with higher rates of adult participation in lifelong learning activities“. Master's thesis, Mykolas Romeris University, 2023.

We live in times of change and challenges - economic, political, technological changes, the global COVID-19 pandemic, the war situation in Ukraine have a huge impact and cause confusion both in people's work activities and in their lives. It is increasingly necessary to work in an environment of uncertainties and to make decisions corresponding to such an environment. Due to such major trends as globalization, technological progress and demographic changes, society is changing, the nature of work is changing, and the demand for higher level and new skills is increasing. These global trends reinforce the need to develop a future-oriented, flexible and effective lifelong learning system. Ensuring a lifelong learning system for managing the challenges of a changing world is becoming a priority goal in Lithuania and the European Union.

The research problem – how does ensuring a lifelong learning system help manage the challenges of a changing world?

The hypothesis of the research – a holistic approach to ensuring a lifelong learning system leads to managing the challenges of a changing world.

The aim of the Thesis – to perform a comparative analysis of ensuring lifelong learning systems for managing the challenges of a changing world in Lithuania and European Union countries.

Tasks of the Thesis:

1. To perform an analysis of the relevant aspects of ensuring a lifelong learning system for managing the challenges of a changing world.
2. To perform an analysis of European Union and national level lifelong learning system assurance, regulation and initiatives for managing the challenges of a changing world.
3. To perform a comparative analysis of the regulation and initiatives of lifelong learning systems in Lithuania and selected European Union countries with higher rates of adult participation in lifelong learning activities.
4. To perform a comparative analysis of the components of ensuring the lifelong learning system in Lithuania and selected European Union countries with higher rates of adult participation in lifelong learning activities.
5. To perform a comparative analysis of the data of Lithuania and selected European Union countries, which have higher indicators of adult participation in lifelong learning activities, participation in lifelong learning activities and establishment in the labor market.
6. To determine the advantages of the selected European Union countries, whose indicators of adult participation in lifelong learning activities are higher, compared to Lithuania, in ensuring lifelong learning systems for managing the challenges of a changing world.

Thesis methods. A mixed research methods approach is used to complete the research tasks. Analysis and systematization of documents regulating lifelong learning, content analysis, comparative analysis, descriptive statistics and graphic representation of data (logography method).

Global trends are closely related to each other, highlighting the importance of ensuring a lifelong learning system, managing the challenges of a changing world, ensuring favorable conditions, and developing the competencies necessary for career planning for individuals. The reasons and expected consequences of the identified research problem point to the need for complex, integral solutions and measures to neutralize the possible negative consequences of future challenges. In EU documents important for adult education and lifelong learning, the main aspects are distinguished - the promotion of inclusive, high-quality adult education and lifelong learning, considering the needs of learners, providing flexible opportunities and motivating means to participate more actively in qualification raising and retraining activities. At the same time, encouraging adult education and training systems to become more flexible, more resilient, more adapted to effectively solve the challenges of a changing world. Promoting recognition of prior learning, validation of non-formal and informal learning outcomes, career planning, development and accessibility of lifelong guidance services, using measures such as Individual Learning Accounts and the Opportunities System, which aim to increase the attractiveness and accessibility of adult education and lifelong learning. The documents examined in the theoretical part and the comparative analysis made highlighted the importance of a holistic approach to adult education and lifelong learning, the importance of understanding the system as a whole, the importance of the interaction of its components and the need for their constant reorganization, responding to the challenges of a changing world and their successful management.

Key words: lifelong learning, adult learning, challenges of a changing world.